

MASTEROPPGAVE I SOSIALT ARBEID OG SOSIALPEDAGOGIKK

Fylkesnemndas holdninger og handlinger knyttet til ivaretagelsen av barns rett til medvirkning

*«En kvalitativ studie av fylkesnemndas vedtak
som omhandler krav om tilbakeføring, jf. bvl § 4-21»*

Universitetet i Stavanger,
Det samfunnsvitenskapelige fakultet,
Institutt for sosialfag

Kandidat: Christine Dahlslett

Veileder: Unn Cecilie Omre

August 2020

**MASTERSTUDIUM I SOSIALFAG
MASTERGRADSOPPGAVE**

SEMESTER:

Vår 2020

FORFATTER/MASTERKANDIDAT: Christine Dahlslett

VEILEDER: Unn Cecilie Omre

TITTEL PÅ MASTEROPPGAVE:

Norsk tittel: Fylkesnemndas holdninger og handlinger knyttet til ivaretagelsen av barns rett til medvirkning.

EMNEORD/STIKKORD:

Barnevern, medvirkning, fylkesnemnda, tilbakeføring, barneperspektiv, anerkjennelsesteori, Honneth

ANTALL SIDER: 71

ANTALL ORD: 24940

STAVANGER 30.08.2020

Kandidatens navn: Christine Dahlslett

I forbindelse med elektronisk innlevering, kommer jeg til å reservere med mot å offentliggjøre mastergradsoppgaven på universitetets nettsider

Førord

Først og fremst vil jeg rette en takk til min veileder, Cecile Omre. Jeg er takknemlig for at jeg fikk ha deg som veileder. Dine råd, din kunnskap og veiledning har vært uvurderlig! Du har alltid vært tilgjengelig, og ditt engasjement har vært inspirerende.

Videre vil jeg takke min kjære, Jens Amund. Uten deg hadde dette ikke vært mulig, og jeg setter uendelig pris på at du har lagt til rette for at jeg skulle få dette til. Du har støttet meg når det stormet som verst, og hatt tro på meg under hele prosessen. Takk mine hjerter; Alida, Nora og William, som tålmodig har ventet mens mamma har gjort «lekser». Takk til min søster, Elise, som har lest korrektur!

Til slutt vil jeg takke min arbeidsplass, Barne- og familieenheten i Sandnes som har innvilget meg permisjon, slik at jeg fikk muligheten til å ta denne mastergraden!

Christine Dahlslett,
Stavanger, august 2020

Sammendrag

Temaet for denne masteroppgaven er barns rett til medvirkning i fylkesnemnda for barnevern og sosiale saker. Det er en kvalitativ studie basert på tematisk analyse av fylkesnemndas vedtak. Vedtakene omhandler saker hvor foreldre som tidligere har mistet omsorgen for sine barn, har fremmet krav til fylkesnemnda om tilbakeføring. Til tross for økt oppmerksomhet omkring barns medvirkning, viser forskning at barn og unge i barnevernet opplever liten grad av medvirkning. Det er derfor behov for mer kunnskap vedrørende dette temaet. Studiens formål er å belyse hvordan barns rett til medvirkning ivaretas i fylkesnemndas praksis, og har som hensikt å sette søkelyset på viktigheten av at barn får muligheten til å medvirke i egen sak.

Studiens funn viser at fylkesnemnda anser medvirkning som viktig. Det legges til rette for å ivareta barns medvirkning ved at det oppnevnes talsperson for barnet, og barnets synspunkt er gjort rede for i vedtakene. Det synes likevel å være ulike forståelser av hva medvirkning innebærer. Studiens funn viser at barnets synspunkt presenteres og vurderes svært ulikt fra sak til sak. Grad av medvirkning synes derfor å avhenge av fylkesnemndas skjønsmessige forståelse av hva medvirkning innebærer. I de sakene hvor barnet ikke får gjennomslag for sine ønsker benyttes argumenter som at barnet er umodent, at det er styrt av lojalitet eller at det framstår som ambivalent, og at barnets mening derfor ikke kan vektlegges. Ved hjelp av Honnets anerkjennelsesteori argumenterer jeg for at slike begrunnelser kan medføre krenkelser av barnets integritet. Medvirkning innebærer ikke at barnet nødvendigvis skal få gjennomslag for sine ønsker, men deres synspunkter skal likevel behandles med respekt. Når vi avviser deres synspunkter blir det derfor viktig med gode argumenter og forklaringer slik at barnet kan ivareta sin verdighet.

Innholdsfortegnelse

<i>MASTEROPPGAVE I SOSIALT ARBEID OG SOSIALPEDAGOGIKK</i>	1
<i>Forord</i>	3
<i>Sammendrag</i>	4
Del 1	7
1. Innledning	7
<i>1.1 Oppgavens tema og problemstilling</i>	7
<i>1.2 Begrepsavklaring av problemstillingens begreper</i>	9
<i>1.3 Avgrensninger</i>	10
2. Tidligere forskning på området	10
<i>2.1.1 Tidligere forskning om barns medvirkning i barnevernet i Norge</i>	11
<i>2.1.2 Nordisk forskning</i>	12
<i>2.1.3 Internasjonal forskning</i>	12
<i>2.2 Tidligere forskning vedrørende barns medvirkning i fylkesnemnda</i>	13
3. Kontekst	15
<i>3.1 Det norske barnevernet</i>	15
<i>3.2 Fylkesnemndene for barnevern og sosiale saker</i>	16
<i>3.3 Talsperson</i>	16
<i>3.4 Det juridiske rammeverket</i>	17
<i>3.4.1 Grunnleggende prinsipper</i>	17
<i>3.4.2 Barnets rett til medvirkning</i>	18
<i>3.4.3 Krav om tilbakeføring</i>	20
4. Det teoretiske grunnlaget	20
<i>4.1 Barnesyn i endring</i>	21
<i>4.2 Barneperspektivet og barnets perspektiv</i>	21
<i>4.3 Forståelsen av begrepet medvirkning</i>	22
<i>4.4 Honneths anerkjennelsesteori</i>	25
5. Metode	27
<i>5.1 Vitenskapsteoretiske tilnærming; sosialkonstruktivisme og hermeneutikk</i>	27
<i>5.2 Valg av metode</i>	28
<i>5.2.1 Dokumentanalyse av fylkesnemndas vedtak</i>	29
<i>5.3 Datainnsamling</i>	30
<i>5.3.1 Søkeprosessen</i>	30
<i>5.3.2 Studiens utvalg</i>	30
<i>5.3.3 Vedtakenes utforming</i>	32
<i>5.4 Kvalitet i forskningsprosessen</i>	32

5.4.1 Reliabilitet	32
5.4.2 Validitet og overførbarhet.....	33
4.4.3 Forskningsetiske vurderinger.....	33
5.4.4 Forske på eget fagfelt.....	34
5.5 Databehandling og analytisk tilnærming	35
5.5.1 Tematisk analyse av vedtakene.....	35
5.5.2 Steg 1: Bli kjent med dataene	36
5.5.3 Steg 2: koding.....	36
5.5.4 Steg 3: Kategorisering.....	37
5.5.5 Steg 4: rapportering.....	37
5.6 Presentasjon av utvalget.....	38
Del 2.....	39
6. Presentasjon og drøfting av studiens funn.....	39
6.1 Fylkesnemndas handlinger og holdninger knyttet til tilretteleggelsen av barns rett til medvirkning.....	39
6.1.2 Barns rett til medvirkning ivaretas gjennom oppnevning av talsperson eller sakkyndig	39
6.1.3 Barns medvirkning er viktig	40
6.1.4 Framstillingen av barnets synspunkt i vedtakene.....	41
6.2 Vektlegging av barnets synspunkt	42
6.2.1 Forholdet mellom barnets synspunkt og fylkesnemndas beslutning	43
6.2.2 Vektlegging av barnets synspunkt etter alder og modenhet.....	44
6.2.3 Når fylkesnemnda og barnets synspunkt er sammenfallende.....	45
6.2.4 Når fylkesnemnda og barnets synspunkt er ikke sammenfallende	47
6.2.5 Når barnets synspunkt er uklart.....	48
6.2.6 Når barnet er usikker.....	49
6.3 Fylkesnemndas argumentasjon når barnet ikke får gjennomslag for sine ønsker	51
6.3.1 Umodenhet	51
6.3.2 Lojalitetskonflikt	52
6.3.3 Ambivalens	54
6.3.4 Helhetlig vurdering og barnets beste	55
7. Drøfting av funnene i lys av anerkjennelsesteori.....	56
7.1 Anerkjennelse gjennom kjærlighet	57
7.2 Anerkjennelse gjennom rettigheter	59
7.3. Anerkjennelse gjennom sosial verdsetting	61
8. Konklusjon	63
Litteratur	67
Fylkesnemndas vedtak.....	71

Del 1

1. Innledning

1.1 Oppgavens tema og problemstilling

Viktigheten av barns rett til medvirkning har fått økende fokus de siste tiårene. FNs barnekonvensjon ble ratifisert av Norge i 1991, og omhandler individuelle, formelle, universelle og juridiske rettigheter for barn. Barnekonvensjonen hatt stor innvirkning på vår forståelse av barnet og dets kompetanse (Kjørholt, 2010, s. 11-12). Fra å se på barnet som sårbare og passive vesener, blir barnet i dag i større grad anerkjent som et kompetent, handlende subjekt (Sandbæk, 2004, s. 99). Barnets rettigheter har blitt styrket gjennom barnekonvensjonen. Fra å se på barnet som «utviklingsbarn», har det nå fått en posisjon som «rettighetsbarn», med rett til innflytelse på eget liv (Kjørholt, 2010, s. 12).

Barnekonvensjonens artikkel 12 omhandler barnets rett til å bli hørt, og er en av de mest sentrale prinsippene i barnekonvensjonen. Det foreligger en forståelse om at prinsippene om barnets uttalerett og barnets beste er komplementære og gjensidig forsterkende (Sandberg, 2010, s. 65). I det ligger en overbevisning om at for å komme fram til tiltak som er til barnets beste er man avhengig av å innhente barnets synspunkt. Barnets synspunkt kan bidra med nye perspektiver, og dermed får man bedre forutsetning for finne tiltak som er til barnets beste (Prop. 169 L, 2016-2017, s. 43). Å høre barn før det tas avgjørelser som påvirker deres liv, vil bidra til å ivareta deres verdighet og integritet (Strandbu, 2010, s. 81).

Til tross for at barns rett til medvirkning er nedfelt i både nasjonal og internasjonal lovgivning, viser forskning og brukerundersøkelser at barn og unge opplever liten grad av medvirkning i barnevernet (Prop. 169 L, 2016-2017, s. 43). Aktuelle årsaksforklaringer kan grunne i sakenes kompleksitet, herunder utfordringer knyttet til lojalitetskonflikt, motstand fra barn og foreldre, mangel på tid og ressurser, barnevernets organisering og manglende kompetanse for å snakke med barn (Strandbu, 2010, s. 73). Som et tiltak for å øke barns individuelle rett til medvirkning i barnevernet ble det i 2018 innlemmet en ny lovbestemmelse vedrørende barns medvirkning i barnevernloven. Hensikten med den nye barnevernloven § 1-6 var å synliggjøre barns selvstendige rett til medvirkning i loven, og dermed bidra til økt rettssikkerhet og styrke barnets posisjon i barnevernets arbeid (Prop. 169 L, 2016-2017, s. 44).

Temaet for denne studien er barns rett til medvirkning i saker som behandles i fylkesnemndene for barnevern og sosiale saker (heretter omtalt som fylkesnemnda). Studien er avgrenset til å studere barns rett til medvirkning i saker som omhandler foreldres krav om tilbakeføring av barn som de tidligere har mistet omsorgen for. Tilbakeføringssaker er preget av kompleksitet. Disse barna har ofte en vanskelig og problematisk historie, og det å ha blitt flyttet ut av hjemmet utgjør en sårbarhet i seg selv (NOU 2012: 5). I disse sakene kan barna dessuten ha etablert emosjonelle bånd til både foreldre og fosterforeldre. Dette kan tenkes å medføre vansker for barnet i forhold til å ta stilling til hvor det ønsker å bo. Innen barnevernsfeltet vil barna ofte befinne seg i et spenningsfelt mellom deltakelse og beskyttelse. Det oppstår et spenningsfelt fordi barnet på den ene siden har behov for å være deltaker i eget liv, mens på den andre siden kan det ha behov for beskyttelse for å ta stilling til spørsmål som kan medføre belastninger for barnet (Angel, 2009, s. 69; Sandbæk, 2004, s. 106). Når studier peker på at barn opplever liten grad av medvirkning i barnevernet kan det tyde på at det bør rettes mer fokus mot barnets behov for deltakelse, heller enn behovet for beskyttelse. Min forskningsgjennomgang viser at det finnes begrenset forskning på barns medvirkning i fylkesnemnda. Formålet med denne studien er å få en dypere forståelse for hvordan barns rett til medvirkning blir ivaretatt i fylkesnemndas praksis. Studien er basert på en kvalitativ tematisk analyse av 13 vedtak fra fylkesnemnda, som omhandler krav om tilbakeføring. Vedtakene utgjør dermed studiens empiriske grunnlag. Denne studien har som hensikt å bringe inn ny kunnskap om hvordan barns rett til medvirkning blir ivaretatt i praksis, samtidig som den kan bidra til å sette søkelyset på viktigheten av å ivareta barnets rett til medvirkning.

Fokuset for studien vil være rettet mot fylkesnemndas holdninger og handlinger knyttet til barns rett til medvirkning. Herunder ønsker jeg å undersøke hvordan barnets stemme kommer fram i vedtakene, og videre hvordan deres ønsker og synspunkter blir vurdert og vektlagt i fylkesnemndas beslutning. For å belyse dette tas det utgangspunkt i barnevernfaglig teoretiske perspektiver. Medvirkning forutsetter at vi er villige til å ta barnets synspunkt på alvor, og at de har en reell mulighet til å påvirke sakens utfall (Seim & Slettebø, 2017, s. 885). I siste del av analysen drøftes derfor viktigheten av at barn anerkjennes som kompetente deltakere i eget liv. Dette gjøres ved hjelp av Honneths (2008) anerkjennelsesteori som teoretisk rammeverk.

Studiens problemstilling er som følger:

«Hvilke holdninger og handlinger er fremtredende i fylkesnemndas vedtak i saker som omhandler krav om tilbakeføring, knyttet til barns rett til medvirkning?».

For å belyse problemstillingen har jeg formulert følgende underspørsmål:

- *Hvilke handlinger og holdninger kommer til syne i vedtakene knyttet til tilretteleggelsen for barns rett til medvirkning?*
- *I hvor stor grad vurderes og vektlegges barnets synspunkter?*
- *Hvilke argumenter benyttes når barnet ikke får gjennomslag for sine ønsker?*

1.2 Begrepsavklaring av problemstillingens begreper

- Fylkesnemnda for barnevern og sosiale saker er et domstollignende og uavhengig statlig organ. Fylkesnemndene avgjør blant annet tvangssaker etter barnevernloven (fylkesnemndene.no).
- Etter at fylkesnemnda har truffet en beslutning vil fylkesnemnda utarbeide et vedtak som inneholder et sammendrag av nemndsforhandlingen.
- Holdninger kan defineres som « *positive, nøytrale eller negative vurderinger av holdningsobjekter*» (Ringdal, 2013, s. 204). Våre holdninger påvirkes av vår kunnskap og erfaringer, og er med på å påvirke hvordan vi tolker ny informasjon (Svartdal, 2020). Fylkesnemndas avgjørelser vil være preget av deres kunnskap og erfaringer knyttet til medvirkning, og det er derfor sentralt å studere fylkesnemndas holdninger.
- Med handling forstås det hva som konkret er blitt gjort i de ulike sakene for å sikre at barnet har fått en reell anledning til å medvirke. Det vil blant annet bli sett på om barnet har fått oppnevnt talsperson.
- Med fremtredende forstår jeg hvilke handlinger og holdninger som blir *særlig* synlig i datamaterialet. Det kan være ulike særtrekk eller mønstre som går igjen i materialet.
- Krav om tilbakeføring omhandler saker hvor foreldrene har fremmet krav om tilbakeføring av barn som de tidligere har mistet omsorgen for jf. bvl. § 4-21.
- Medvirkning blir i denne studien sett ut fra et barnevernfaglig og juridisk perspektiv. Barns rett til medvirkning omhandler deres rett til informasjon, til å uttrykke deres synspunkter, og at deres synspunkter skal tas i betraktning (Sandberg, 2010, s. 50). I oppgaven benyttes synonyme begreper på medvirkning; som deltakelse, rett til å bli hørt, barnets uttalelsesrett osv. på lik linje med medvirkningsbegrepet.

1.3. Avgrensninger

Medvirkning i et sosiokulturelt perspektiv handler i vid forstand om barnets deltakelse i hverdagslige aktiviteter og beslutningsprosesser (Ulvik, 2009, s. 7). Denne studien er avgrenset til å studere barns rett til medvirkning i fylkesnemndssaker, og medvirkning belyses derfor ut fra et barnevernsfaglig og juridisk perspektiv. Maktfordelingen mellom barn og voksne vil i mange situasjoner være ujevn (Omre & Schjelderup, 2009, s. 39), og barn utgjør dermed en sårbar gruppe. Forskning på sårbare grupper kan bidra til å styrke deres posisjon (Thagaard, 2018, s. 17). Fokuset for denne studien vil derfor rettes mot barnet, og det unnlates å belyse medvirkning fra et voksent perspektiv. Det tas ikke stilling til hvorvidt de beslutningene som er tatt i fylkesnemnda er basert på riktige vurderinger. På grunnlag av studiens begrensede omfang kommer jeg heller ikke til å vurdere samværsomfanget i de ulike sakene. Det har videre ikke vært mulig å ta stilling til om barnets rett til informasjon blir ivaretatt, ettersom det ikke gjøres rede for det i vedtakene.

Av hensyn til studiens omfang har jeg valgt å kun se på vedtak besluttet etter at den nye bvl. § 1-6, om barns medvirkning, ble iverksatt, dvs. fra 01.07.18, og frem til 31.12.19. Dette innebærer at jeg ikke kan sammenligne hvordan barns medvirkning ble ivaretatt før lovendringen, kontra etter. Videre inkluderes kun vedtak som omhandler krav om tilbakeføring jf. bvl § 4-21. Dette utelukker dermed andre barnevernssaker som behandles i fylkesnemnda, men er gjort med den hensikt å begrense datamaterialet. Jeg har også valgt å utelukke saker om har undergått forenklet behandling, ettersom disse sakene ikke har undergått ordinær nemndsbehandling med forhandlingsmøte.

Avgrensningene i studien innebærer at datamaterialet er av begrenset omfang, og medfører at funnene vil være mindre generaliserbare. Det vil likevel kunne gi en dypere forståelse for hvordan barns rett til medvirkning blir ivaretatt i tilbakeføringssaker.

2. Tidligere forskning på området

I dette kapittelet gjøres det rede for tidligere forskning vedrørende barns medvirkning i barnevernet, både på nasjonalt og internasjonalt nivå. Videre trekkes det fram forskning

knyttet til barns rett til medvirkning i fylkesnemnda. Ettersom andre land ikke har en egen beslutningsinstans tilsvarende den norske fylkesnemnda, vil forskningen på dette området begrense seg til norske studier. Det vises også til en komparativ studie vedrørende talspersonens funksjon og rolle i Norge og Finland. Talspersonens rolle er sentral ettersom de fungerer som barnets talerør i fylkesnemnda.

2.1.1 Tidligere forskning om barns medvirkning i barnevernet i Norge

Min forskningsgjennomgang av norske studier vedrørende barns medvirkning i barnevernet viser at medvirkning anses som viktig, og at barnet anerkjennes som rettighetssubjekt. Det framkommer likevel at vi har en vei å gå med tanke på ivaretagelsen av barns medvirkning.

Vis og Thomas utgav i 2009 en artikkel basert på en undersøkelse av barns medvirkning i beslutningsprosesser i norske barnevernssaker. Studien viste at selv om barn tar del i beslutningsprosessen, så får det ikke nødvendigvis betydning for utfallet av saken. Undersøkelsen viste reell deltakelse i 46.5% av tilfellene. Reell deltakelse inkluderte barnets rett til informasjon, rett til å uttale seg, og videre at deres synspunkter hadde innflytelse i beslutningsprosessen (S. A. Vis & Thomas, 2009, s. 160).

I 2012 ble det utgitt en studie som så på årsakene til manglende medvirkning. Konklusjonen var at det var tre hovedårsaker til mangel på medvirkning; manglende kommunikasjonsevner hos sosialarbeiderne, barnets medvirkning ble ikke sett på som nødvendig, eller at medvirkning ble vurdert som skadelig for barnet. Ut i fra dette ble det konkludert med at det burde være mer fokus på å utviklet sosialarbeiderens ferdigheter med tanke på å fremme barnets medvirkning (Vis et al., 2012, s. 15).

Buudir presenterte i 2016 en brukerundersøkelse rettet mot barn og unge i statlige, private og ideelle institusjoner. Studien kom fram til at barna/ungdommene opplevde at de fikk medvirke i nokså stor grad, i den daglige kontakten med kontaktpersonen på institusjonen, eller fosterforeldre. På den andre siden viste undersøkelsen at de fikk for lite informasjon om egne rettigheter, og innsyn i egen sak. (Brukerundersøkelsen, 2016, s. 2).

En studie vedrørende sosialarbeideres syn på medvirkning viste at barn anses som rettighetssubjekter, og at barnets rett til informasjon ble ivaretatt. Det var likevel behov for mer kunnskap om hvordan barns medvirkning skulle ivaretas i praksis (Ellingsen et al., 2019)

2.1.2 Nordisk forskning

Norden har kommet langt med tanke på barns rett til medvirkning, men rapporter fra FNs barnekomité viser at det finnes rom for forbedringer (Ursin & Ellingsen, 2019). I Sverige har det vært økende grad av medvirkning for barn i barnevernet etter inkorporasjonen av FNs barnekonvensjon. Det er likevel store variasjoner for i hvor stor grad de får medvirke. Grad av medvirkning synes å avhenge av sosialarbeiderens faglige skjønn og forståelse av hva medvirkning innebærer. Det rettes fokus mot at gjeldende lovgivning er noe vag i forhold til hva medvirkning innebærer, og er trolig årsaken til at medvirkning ivaretas ulikt i praksis (Larsson & Hultman, 2019). I Danmark har flere studier pekt på at vansker med å ivareta barns rett til medvirkning (Ankestyrelsen, 2011; Ankestyrelsen, 2013; Kloppenborg et. al 2018, sitert i Jacobsen, 2019). Det samme viser finsk forskningsgjennomgang som indikerer at barns deltakelse i stor grad innebærer ulike former for ikke-deltakelse og at de er de voksne som i stor grad treffer beslutninger (Lundy, 2018; Alnko, 2013; Lansdown, 2010; Raby, 2012, sitert i Alnko, 2019).

2.1.3 Internasjonal forskning

Internasjonale studier viser samme tendens som norske og nordiske studier; barns medvirkning blir ansett som viktig, men det er likevel utfordringer knyttet til ivaretagelsen av barnets rett til medvirkning i praksis. En metastudie fra 2012 har sett på forskning vedrørende medvirkning i barnevernet i Storbritannia, Norge og Australia. Det ble konkludert med at det forelå en generell forståelse av at medvirkning er viktig i barnevernet, men at det var ulike forståelser av medvirkning (Gallagher et al., 2012, s. 74). Det ble bl.a. vist til studier hvor sosialarbeiderne mente de hadde ivaretatt barnets medvirkning, mens barnet selv opplevde at deres synspunkter ikke hadde innvirkning på beslutningen (McLeod, 2006, sitert i Gallagher et al., 2012, s. 75). Viktige faktorer som bidro til barns medvirkning var god relasjon, tilstrekkelig informasjon og støtte gjennom prosessen (Gallagher et al. s. 83).

Križ & Skivenes (2017) har gjort en komparativ studie hvor de har undersøkt barnevernsarbeidernes forståelse av barns medvirkning i barnevernet i England, Norge og USA (California). Også i denne studien framkom det at barns rett til medvirkning ble ansett som viktig (s. 16). De ulike landene hadde likevel ulike definisjoner på medvirkning. Funnene viste at alle de norske sosialarbeidere mente at medvirkning innebar at barn deltok i beslutningsprosesser, mens 40 % av de engelske og 35% av de amerikanske sosialarbeidernes syn på barns medvirkning innebar former for skinndeltakelse eller ikke-deltakelse (Ibid. s.11).

2.2 Tidligere forskning vedrørende barns medvirkning i fylkesnemnda

Kirsten Sandberg utgav i 2003 doktorgradsavhandlingen «Tilbakeføring av barn etter omsorgsovertakelse», hvor hun bl.a. så på Høyesteretts praksis vedrørende barnets rett til å bli hørt. Ulike faktorer var avgjørende for om barnets mening ble tillagt vekt, blant annet om barnet befant seg i en lojalitetskonflikt, eller om barnet stadig skiftet mening. Sandberg konkluderte med at barnets mening ble vurdert i Høyesterettssaker. Barnets mening var ikke nødvendigvis avgjørende for sakens utfall, men det ble vist respekt for barnets synspunkter (Ibid., s. 267).

Vis og Fossum (2013) undersøkte i sin studie barns medvirkning ved omsorgsovertakelse og samværssaker i Fylkesnemnda. De kom fram til at talsperson var oppnevnt i 95% av tilfellene (s. 2103). Videre hadde barnets synspunkter i varierende grad innvirkning på utfallet av saken, og barnet fikk i større grad medhold i sine ønsker når det var i tråd med fylkesnemndas vurdering av barnets beste. Fylkesnemndas avgjørelse var som regel i tråd med barnets synspunkter når barnet selv ønsket å flytte fra foreldrene, og når det ønsket å bli boende i fosterhjemmet/institusjon (Ibid. s. 2107-2108).

Studsrød, Hovland, og Bie (2017) har i sin studie intervjuet fylkesnemndledere i forhold til barns rett til å bli hørt i fylkesnemndssaker. Alle informantene oppgav at barns medvirkning er bra. Det var likevel ulike forståelser av hva medvirkning innebar, og hvordan det skulle ivaretas i praksis (s. 66). Dette ble bl.a. begrunnet ut i fra at det at forelå manglende kunnskap blant nemndlederne vedrørende medvirkning. Flere oppga en bekymring for at medvirkning kunne være en belastning for barnet. Informantene oppgav at barna som oftest ikke fikk det som de ville, ettersom de ofte ville bo hjemme hos foreldrene. Eldre barn, og barn som ikke ville bo hjemme fikk oftere gjennomslag for sine ønsker (Ibid. s. 72). Videre mente de at

barnets medvirkning også var avhengig av talspersonens kompetanse, og at dette kunne være varierende (Ibid. s. 69).

Helsetilsynet har i løpet av 2016-2017 gjennomgått 106 saksdokumenter i barnevernssaker som har vært behandlet i fylkesnemnda. Gjennomgangen viste at barneverntjenesten snakket med barna i alle faser av arbeidet, og at barnets synspunkt kom fram. Barnets synspunkt ble likevel ofte ikke tatt hensyn til i vurderingene. Det kom heller ikke klart fram hvilken informasjon barna hadde fått om deres rettigheter, samt informasjon om egen sak (Helsetilsynet, 2019).

Det har blitt skrevet flere masteroppgaver som tar for seg temaet barns medvirkning i fylkesnemnda. (Pedersen, 2018) kom fram til at barnets synspunkt var lite synlig i fylkesnemndas vedtak i saker om tilbakeføring. Det var likevel ofte en redegjørelse for fylkesnemndas vurderinger i forhold til barnets synspunkter. Evensens (2011) masteroppgave tar for seg hvordan fylkesnemnda vurderer barnets beste i tilbakeføringssaker, herunder hvilken betydning barnets synspunkter har for utfallet av saken. Han kom fram til at barnets stemme var lite synlig og ble i liten grad vurdert. Tuft (2009) kom fram til at barns atferd i stor grad tolkes for å ta stilling til barnets ønsker i fylkesnemndssaker, og at barnets uttalelser hadde mindre betydning. Ygemar (2017) sin avhandling tar for seg barns medvirkning i samværssaker. Hun fant at det var et stort sprik mellom fylkesnemndenes syn på medvirkning og hvor mye barna medvirket i praksis. Barnets synspunkter ble gjort rede for i vedtakene, men hadde liten innflytelse på beslutningen.

En komparativ studie har sett på talspersonens rolle og funksjon i Norge og Finland (Enroos et al., 2017). Funnene viste at vanlig praksis i Norge var å ha én samtale med barnet (s.12), og at talspersonene brukte ulike tilnærminger når de skulle snakke med barnet. Bare 4 av 7 informanter rapporterte at de gikk gjennom barnets synspunkt med barnet i etterkant av samtalen for å forsikre seg om at de hadde forstått barnet riktig. Informantene oppga at de brukte mellom 15 min til 3 timer på samtalen. Til sammenligning oppgav de finske talspersonene at de møtte barna mellom to til fire ganger, og de brukte barnevennlige metoder i samtaler med barnet. Ved første møte var talspersonen opptatt av å bli kjent med barnet slik at de kunne få et tillitsforhold før selve samtalen. De brukte som regel 8-40 timer på hvert oppdrag (Ibid. s 13). Finland bruker likevel talsperson i mye mindre grad enn i Norge. I Finland skal talspersonen også gjøre rede for sitt syn på barnets beste, og en vurdering av

foreldre. (Ibid. s 14). Dette kan forklare hvorfor de finske talspersonene bruker betydelig mer tid på oppdraget.

3. Kontekst

Barnets rett til medvirkning i fylkesnemnda må forstås ut i fra den konteksten det befinner seg i. Ettersom denne studien tar for seg vedtak fra fylkesnemnda vil det derfor være hensiktsmessig å gjøre rede for hvordan det norske barnevernssystemet er bygd opp, samt hvilke juridiske bestemmelser og prinsipper som er styrende for barnevernets og fylkesnemndas virksomhet.

3.1 Det norske barnevernet

Barn som vokser opp i Norge har en grunnleggende rett til liv, utvikling, beskyttelse og omsorg (Bendiksen & Haugli, 2018, s. 171). I den norske velferdsstaten er barnet og familien i fokus, og det blir sett på som en grunnleggende verdi å bevare kontakten mellom foreldre og barn (Ellingsen et al., 2017, s. 21). Noen ganger er det likevel slik, at foreldrene ikke klarer å ivareta barnets behov for omsorg. Det offentlige har da et subsidiært ansvar ovenfor barna, og er pliktet til å gripe inn når foreldrene ikke kan gi barna forsvarlig omsorg (Bendiksen & Haugli, 2018, s. 171). Det er barnevernet som har det offentlige ansvaret for barn i Norge, og deres ansvarsområde reguleres etter Lov om barneverntjenester (Ibid. s. 172). Det norske barnevernet har både en beskyttelses- og hjelpefunksjon. Barnevernets oppgave er å sørge for at barn og unge som lever under forhold som kan skade deres helse og utvikling, får nødvendig hjelp, omsorg og beskyttelse til rett tid, jf. bvl § 1-1. Inngrep fra barneverntjenesten bør ikke være mer omfattende enn nødvendig, og man bør benytte mildest mulig tiltak for å skape tilfredsstillende omsorg for barnet (Ibid. s. 178). Mest vanlig er det at familiene tilbys frivillige hjelpetiltak, men det kan også i noen tilfeller iverksettes tiltak uten samtykke fra foreldrene (Ibid. 186). Hvis barneverntjenesten vurderer at det ikke kan skapes tilfredsstillende forhold i hjemmet ved hjelp av hjelpetiltak, kan barneverntjenesten fremme sak til fylkesnemnda om omsorgsovertakelse. En omsorgsovertakelse kan bare finne sted hvis det blir vurdert som nødvendig, sett ut i fra prinsippet om barnets beste (Ibid.).

3.2 Fylkesnemndene for barnevern og sosiale saker

Fylkesnemndene er domstolliknende og uavhengige, statlig organ som fatter avgjørelser i første instans, i de mest alvorlige barnevernsakene. Det kan for eksempel dreie seg om saker som omhandler omsorgsovertakelse, samvær og fratakelse av foreldreansvar (Mæhle & Aarli, 2017, s. 42). Fylkesnemnda ble opprettet i 1993, og skulle styrke rettssikkerheten i bl.a. barnevernssaker (*St.melding nr. 40*, 2001). I Norge finnes det 10 fylkesnemnder (fylkesnemndene.no). Saker som behandles i fylkesnemnda behandles i et muntlig forhandlingsmøte, som likner domstolsbehandling. Fylkesnemnda skal bestå av nemndleder, et medlem fra det alminnelige utvalg, og et fra det fagkyndige utvalg, jf. bvl. § 7-5.

Avgjørelser som treffes av fylkesnemnda kan påklages til tingretten, og videre til lagmannsretten, og Høyesterett i siste instans (Bendiksen & Haugli, 2018, s. 185). De siste årene har man også sett en økning av at saker har blitt bragt inn til Den europeiske menneskerettighetsdomstolen (EMD). Norge har i flere tilfeller fått dom mot seg, hvor EMD mener at Norge blant annet har brutt menneskerettsloven art. 8 om retten til familieliv, og det biologiske prinsipp. I følge EMD har Norge hatt for stort fokus på barnet, og ikke på hensynet til foreldrene (Sandberg, 2020).

3.3 Talsperson

Talspersonens oppgave er å være barnets talerør i fylkesnemndssaker, og har dermed en sentral rolle i barnevernsaker. Talspersonen skal være en nøytral part, og skal gjengi barnets synspunkter. Hensikten er å opplyse saken, og ivareta barnets rettssikkerhet. Det er ikke krav om spesifikk formell kompetanse for å bli talsperson, men eksempler på talspersoner kan være førskolelærere, lærere, helsesøstre og personer med sosialfaglig bakgrunn. Det legges vekt på at talspersonen bør ha erfaring fra arbeid med barn (Rundskriv Q-11, 2013). Dersom barnet ikke ønsker å snakke med talsperson, kan det i særlige tilfeller benyttes personer som barnet har et særlig tillitsforhold til. Personen kan derimot ikke ha noen tilknytning til barneverntjenesten (Ibid.).

3.4 Det juridiske rammeverket

Barneverntjenestens og fylkesnemndas virksomhet er regulert gjennom barnevernloven (Bendiksen & Haugli, 2018, s. 172). En redegjørelse for de mest sentrale lovene og prinsippene er hensiktsmessig for å få et innblikk i hvilke føringer som ligger til grunn for fylkesnemndas avgjørelser i de vedtakene som denne studien er basert på.

3.4.1 Grunnleggende prinsipper

Barnevernloven bygger på grunnleggende prinsipper, som er førende for barnevernets virksomhet. Disse prinsippet er i stor grad bygget på verdier i samfunnet (NOU 2012: 5, s. 41). Et grunnleggende prinsipp er at barneverntjenesten ikke uten videre kan gripe inn i den private families liv. For å kunne gjøre dette kreves det hjemmel i lov. Dette kalles for legalitetsprinsippet, og er nedfelt i Grunnlovens § 113 (Ibid.). Barneverntjenestens virksomhet blir regulert etter barnevernloven, og gir barneverntjenesten rett til å gripe inn i tilfeller hvor man er bekymret for barnets omsorgssituasjon. Et inngrep etter barnevernloven vil i mange tilfeller være i strid med retten til respekt for familielivet, jf. Grl. § 102, og i menneskerettighetskonvensjonen artikkel 8, nr 1. I EMK art. 8, nr 2. gis det likevel anledning til slike inngrep, i de tilfeller hvor man må anse det som nødvendig. Innen barnevern vil det si at myndighetenes inngrep ovenfor familien kan legitimeres ut i fra at det er nødvendig for å ivareta og beskytte et barns helse, utvikling og liv (Bendiksen & Haugli, 2018, s. 178).

Hensynet til barnets beste regnes som det overordnede prinsippet for barnevernets arbeid, og er nedfelt i bvl. § 4-1, og FNs Barnekonvensjon art. 3, nr. 1. Bvl. § 4-1 lyder som følger: «*Ved anvendelse av bestemmelsene i dette kapitlet skal det legges avgjørende vekt på å finne tiltak som er til beste for barnet. Herunder skal det legges vekt på å gi barnet stabil og god voksenkontakt og kontinuitet i omsorgen.*» Dette innebærer at prinsippet om barnets beste skal tillegges avgjørende vekt i alle vurderinger og beslutninger som blir tatt (Bendiksen & Haugli, 2018, s. 179). Hva som anses å være til barnets beste vil variere, ettersom det kan være grunnleggende forskjellige verdier som ligger til grunn for vurderingene av barnets beste, selv innenfor samme fagområder (Sandberg, 2003, s. 64). Hvis samme sak ble behandlet i ulike fylkesnemnder, kan det derfor være ulike vurderinger og argumenter omkring hensynet til barnets beste.

Mildeste inngreps prinsipp, er også ett av barnevernlovens grunnleggende prinsipp. Dette prinsippet innebærer at de tiltakene som iverksettes ikke skal være mer omfattende enn hva formålet tilsier (Bendiksen & Haugli, 2018, s. 178). Det skal f.eks. ikke vedtas omsorgsovertakelse, dersom det kan skapes en tilfredsstillende omsorgssituasjon ved hjelp av hjelpetiltak. Dette prinsippet henger nært sammen med det biologiske prinsipp (Ibid.). Prinsippet bygger på at det har en egenverdi for barnet å vokse opp med egne foreldre, og at man skal etterstrebe å skape tilfredsstillende forhold i hjemmet. Prinsippet om barnets beste skal likevel tillegges avgjørende vekt, og det biologiske prinsipp må derfor i noen tilfeller vike av hensynet til barnets beste (NOU 2012: 5, s. 47). Hvis det ikke kan skapes tilfredsstillende forhold i hjemmet, skal det legges til rette for samvær mellom barn og foreldre. Dette skal bidra til å opprettholde de biologiske båndene, og sikre at barnet har kjennskap til sitt opphav (Ibid.).

3.4.2 Barnets rett til medvirkning

De juridiske bestemmelsene legger føringer for hvordan barns rett til medvirkning skal ivaretas. Barn rett til medvirkning er nedfelt i norsk lov gjennom Grunnloven § 104, bvl. §§ 1-6 og 6-3, samt internasjonal lovgivning gjennom FNs barnekonvensjon art. 12. Grunnloven § 104, første ledd, gir barn rett til å bli hørt i spørsmål som gjelder dem selv. Videre skal deres mening tillegges vekt i overensstemmelse med deres alder og utvikling. Dette er en generell lovbestemmelse som inkluderer alle barn, og begrenser seg derfor ikke til å gjelde kun saker som kommer inn under barnevernloven. Den kan derfor være lite synlig i barnevernssaker. Barnevernloven § 6-3 omhandler barns rettigheter i barnevernets saksbehandling, herunder barnets rett til å bli hørt. Denne bestemmelsen skal garantere at alle barn over 7 år får anledning til å uttale seg vedrørende egen sak. Risikoen ved en nedre aldersgrense kan være at barn yngre enn 7 år ikke får uttale seg, til tross for at de kan være i stand til å uttrykke egne synspunkter (Sandberg, 2010, s. 53).

I 1991 ratifiserte Norge FNs Barnekonvensjon, og i 2003 ble den inkorporert i norsk lov gjennom menneskerettsloven (Ibid. s 49). Norge har dermed forpliktet seg til å følge bestemmelsene nedfelt i Barnekonvensjonen. Barnekonvensjonen artikkel 12 omhandler barns rett til medvirkning, og er et av barnekonvensjonens fire generelle prinsipper (Ibid. s. 50). I BK. Art. 12, 1. pkt. står det som følger: «*Partene skal garantere et barn som er i stand til å gjøre danne seg egne synspunkter, retten til fritt å gi uttrykk for disse synspunkter i alle*

forhold som vedrører barnet, og tillegge barnets synspunkter behørig vekt i samsvar med dets alder og modenhet.»

01.07.2018 trådte den nye barnevernloven § 1-6 vedrørende barns rett til medvirkning i kraft. Lovens formål var å synliggjøre barns selvstendige rett til medvirkning, og på den måten styrke barnets posisjon og rettssikkerhet (Prop. 169 L, 2016-2017, s. 43). Ettersom internasjonal lovgivning har forrang ovenfor norske lov, ble den nye lovbestemmelsen formulert slik at den skulle være i tråd med ordlyden i BK. art. 12 (Ibid. s. 49).

I bvl. § 1-6 står det som følger:

«Alle barn som er i stand til å danne seg egne synspunkter, har rett til å medvirke i alle forhold som vedrører barnet etter denne loven. Barnet skal få tilstrekkelig og tilpasset informasjon og har rett til fritt å gi uttrykk for sine synspunkter. Barnet skal bli lyttet til, og barnets synspunkter skal vektlegges i samsvar med barnets alder og modenhet.»

Den nye loven er utformet som en rettighetslov for barnet. Dette gir barnet en selvstendig rett til medvirkning, samtidig som det innebærer en plikt for myndighetene å legge til rette for medvirkning (Ibid. s. 50). Lovens første vilkår er at barnet må være i stand til å danne seg egne synspunkter. I følge Sandberg (2010) skal barnevernet ta utgangspunkt i at barnet har denne evnen. Ettersom barn utvikles ulikt, vil det være nødvendig med en individuell vurdering i hver enkelt sak. Videre har barnet krav på informasjon om egen sak. Barnet må opplyses om sakens faktiske forhold for å kunne danne seg synspunkter. Denne informasjonen må tilpasses barnets alder og modenhet slik at barnet har forutsetning for å kunne forstå innholdet i det som blir sagt. Videre trenger barnet informasjon om de beslutningene som har blitt tatt, og hvordan dets synspunkt ble brukt (Ibid. s 63). At barnet *fritt* skal gi uttrykk for sine synspunkter innebærer at barnet selv kan velge om det vil uttale seg eller ikke, samt at det kan uttrykke seg gjennom verbal og ikke-verbal kommunikasjon (Prop. 169 L, 2016-2017. s 40). Det presiserer at barnet skal lyttes til og at deres mening skal vektlegges etter alder og modenhet. Barnets modenhet innebærer at barnet må forstå sakens innhold og konsekvensene av sine ønsker. I hvor stor grad man skal vektlegge barnets synspunkter vil likevel avhenge av sakens øvrige momenter (Sandberg, 2010, s. 65). Medvirkningsretten innebærer ikke at barnet skal få bestemme, men at deres synspunkter skal bli tatt hensyn til (Prop. 169 L, 2016-2017, s. 44).

3.4.3 Krav om tilbakeføring

Barnevernloven § 4-21 omhandler oppheving av vedtak om omsorgsovertakelse. I loven heter det at «Fylkesnemnda skal oppheve et vedtak om omsorgsovertakelse når det er overveiende sannsynlig at foreldrene kan gi barnet forsvarlig omsorg.» Videre heter det i loven at «Avgjørelsen skal likevel ikke oppheves dersom barnet har fått slik tilknytning til mennesker og miljø der det er, at det etter en samlet vurdering kan føre til alvorlige problemer for barnet om det blir flyttet». Foreldrene, eller kommunen kan fremme krav om tilbakeføring en gang i året, jf. bvl. § 4-21, annet ledd. Hovedregelen er at barn skal tilbakeføres foreldrene, dersom vilkårene jf. bvl § 4-12 om omsorgsovertakelse, ikke lenger er oppfylt (Bendiksen & Haugli, 2018, s. 274). Grunnvilkåret i bvl. § 4-21 er at det må være «overveiende sannsynlig» at foreldrene kan gi barnet forsvarlig omsorg, noe som innebærer at det må være en sterk sannsynlighetsovervekt for at foreldrene kan ivareta barnets behov for omsorg (NOU 2012: 5). Foreldrenes omsorgsevner må også ses i lys av barnets behov for omsorg. Et barn som har vokst opp under vanskelige forhold, er ofte preget av sin historie, og kan som følge av dette ha ekstraordinære omsorgsbehov. Det vil derfor i noen tilfeller ikke være tilstrekkelig at foreldrene har opparbeidet seg alminnelig god omsorgsevne. De må evne å ivareta barnet ut i fra dets behov for omsorg (Bendiksen & Haugli, 2018, s. 274). I lovforarbeidene påpekes det at foreldrene må ha tilegnet seg økt omsorgskompetanse, og at denne må ha vedvart over noe tid. Videre må det være liten risiko for tilbakefall (NOU 2012: 5).

4. Det teoretiske grunnlaget

I dette kapitlet presenteres studiens teoretiske perspektiv. Studiens teoretiske perspektiv representerer fundamentet som analysedelen er bygget på. I kapitlets første del vil jeg gjøre rede for teori knyttet til barnesyn, barnets perspektiv og barneperspektiv. Deretter følger det en redegjørelse for innholdet i begrepet medvirkning. Til sist gjøres det rede for Axel Honneths (2008) anerkjennelsesteori, som tar for seg menneskets behov for anerkjennelse i relasjon med andre.

4.1 Barnesyn i endring

Synet på barnet har endret seg i vesentlig grad de siste tiårene. Innenfor utviklingspsykologiens tradisjoner ble barnet tidligere sett på som passive vesener, med behov for voksen støtte (Sandbæk, 2004, s. 99). Fram til 1980-tallet ble barn ansett som framtidige voksne, og ble ikke anerkjent som gode informasjonskilder, ettersom de ikke var i stand til å skille mellom fantasi og virkelighet (Eide, 1989; Pramling, 1989; Lindh-Munther, 1989; sitert i Strandbu, 2007, s. 41). Innen forskningsmiljøet har barnet etterhvert fått en sterkere posisjon, hvor det anerkjennes for dets kunnskap, synspunkter, behov og refleksjoner (Strandbu, s. 42). Barndomssosiologien begynte allerede på 1970 å rette fokus mot barns medvirkning (Young et al., 2014, s. 140). Barndomssosiologiens paradigme ble sett på som en motsats til utviklingspsykologien, og har vært medvirkende til at barn anses som handlende subjekter, som konstruerer sin egen virkelighet (Sandbæk, 2004, s. 99). Siden begynnelsen av 1990-tallet har det vært økende fokus på synet på barn som sosiale kompetente aktører, både innen forskning, barnepolitikk og barnefaglige miljøer (Kjørholt, 2010, s. 12). Det endrede barnesyntet har ført til at barn i større grad involveres i beslutningsprosesser, og blir sett på som viktige informanter i forskning som omhandler barn (Omre & Schjelderup, 2009, s. 23). Inkorporasjonen av FNs barnekonvensjon har også hatt innflytelse på barns status. Synet på barn har endret seg fra «utviklingsbarn» til «rettighetsbarn», hvor man anser barn som kompetente, selvstendige individer, med rett til aktiv deltakelse i eget liv (Kjørholt, 2010 s. 12-13). Barns deltakelse blir i økende grad sett på som en forutsetning for å komme fram til barnets beste i barnevernssaker. Dette er i tråd med et sosialkonstruktivistisk barnesynt, hvor barns meningsdannelse blir sett på som viktig for barn i vanskelige livssituasjoner, både med tanke på utvikling og fungering (S. A. Vis, 2007, s. 7). Barns medvirkning er likevel et tema som har vekket debatt, og ikke alle er enige i at barn bør involveres i beslutninger. Argumenter som blir brukt er at barnet ikke alltid vet sitt eget beste, at de er umodne og ikke forstår konsekvensene av sine valg (Strandbu, 2007b, s. 50).

4.2 Barneperspektivet og barnets perspektiv

Barnets rett til medvirkning innebærer et syn på barnet som kompetent aktør i eget liv. På bakgrunn av dette kan det være hensiktsmessig med en redegjørelse for begrepene barneperspektiv og barnets perspektiv. Det finnes ulike forståelser av begrepene, og det kan derfor være utfordrende å gi en konkret definisjon (Omre & Schjelderup, 2009, s. 37). Å få

fram *barnets perspektiv* handler om å få fram barnets synspunkter, ønsker og behov ut i fra barnets eget ståsted (Strandbu, 2011, s. 45). Det vil si at barnets perspektiv er barnets eget perspektiv; altså verden slik barnet selv oppfatter det.

Den norske barneforskeren Tiller, blir ofte sitert på sin forståelse av begrepet barneperspektiv; «Med barneperspektiv tenker jeg først og fremst helt konkret på hvordan verden ser ut for barn. Det er dette som barn ser, hører, opplever og kjenner som deres virkelighet.» (Tiller, 1991, sitert i Strandbu, 2007, s. 27). En sentral forståelse av *barneperspektivet*, er at det handler om å se barnet som individer med egne meninger, interesser og synspunkter (Lee, 2001, sitert i Skivenes & Strandbu, 2006, s. 12).

Skivenes og Strandbu (2006) sin definisjon av et barneperspektiv inneholder tre aspekter på to ulike nivåer. På et strukturelt nivå innebærer barneperspektivet barns rettigheter og posisjon i samfunnet, f.eks. hvordan myndighetene legger til rette for barns rettigheter og medvirkning. Barneperspektivet på individuelt nivå innebærer at barn får anerkjennelse fra voksne. Barnet anerkjennes som individer, men særegne behov og interesser. Barnet kan likevel ha behov for voksen støtte, ettersom de ikke er modne nok til å fullt ut ta ansvar for alle avgjørelser på egenhånd. Det siste aspektet på barneperspektiv befinner seg også på et individuelt nivå. Respekten for at barnet har et ulikt verdensbilde enn de voksne er sentralt på dette nivået, og må tas i betraktning (Ibid. s. 13).

Omre og Schjelderup (2009) har også utarbeidet en flerdimensjonal definisjon på begrepet barneperspektiv. Den første dimensjonen er at barnets perspektiv er funnet og tatt hensyn til. Den andre dimensjonen er at den voksne har fokus på barnets situasjon. Den tredje dimensjonen innebærer at barnets beste interesse tydeliggjøres. Den fjerde dimensjonen handler om at barnet har fått lov til å være aktiv deltaker, både i planleggings- og implementeringsprosesser over tid. Den siste dimensjonen innebærer å anerkjenne barnets livserfaringer, kompetanse og synspunkter (Ibid. s. 39).

4.3 Forståelsen av begrepet medvirkning

Det har tidligere blitt gjort rede for de juridiske bestemmelsene for medvirkning. Hva som ligger i begrepet medvirkning kan likevel framstå som uklart og flertydig (Ulvik, 2009). I følge Kjørholdt (2010) kan medvirkningsretten i vid forstand forstås på følgende måte:

«deltakelsesrettighetene omfatter et nokså vidt spekter av områder, fra innflytelse og medbestemmelse i beslutningsprosesser i ulike sammenhenger, så som innenfor familien, i skole og lokalsamfunnet, til retten å bli inkludert som aktiv deltaker i forskjellige aktiviteter på ulike arenaer» (s. 15). I følge Seim og Slettebø (2017) innebærer medvirkning at barnet blir direkte involvert i beslutningsprosessen, og videre at det får en reel anledning til å påvirke utfallet av beslutningene som tas (s. 885).

Vis (2007) påpeker at grad av medvirkning i barnevernet avhenger av flere faktorer: «i hvilken grad barnet kan velge å delta eller ikke delta, hvilken informasjon barnet får om sin situasjon og sine rettigheter, hvilken kontroll barnet har over beslutningsprosessen, i hvilken grad barnets stemme kommer fram i prosessen, hvilken støtte barnet får til å si sin mening, og til sist, hvilken grad av autonomi barnet har til å ta uavhengige avgjørelser.» (s. 8). Barns rett til medvirkning må i så måte sies å være komplekst og avhengig av mange variabler.

I et forsøk på å konkretisere hva medvirkning innebærer har det blitt utviklet flere modeller for medvirkning. En redegjørelse for disse kan være hensiktsmessig ettersom de kan bidra med ulike perspektiver på hva barns medvirkning innebærer. Modellene illustrerer at det finnes ulike grader og nyanser av medvirkning. En av de som har utviklet en modell for medvirkning er Harry Shier (2001). Modellen var ment som et verktøy for å sikre barns medvirkning, og er laget for individer, grupper eller organisasjoner som arbeider med barn (s. 116). Modellen består av følgende trinn:

Nivå 1: Barnet blir hørt

Nivå 2: Barnet får støtte til å uttrykke sine synspunkter

Nivå 3: Barnets synspunkter blir tatt i betraktning

Nivå 4: Barnet blir involvert i beslutningsprosessen

Nivå 5: Barnet får delt makt og ansvar i avgjørelsene

(egen oversettelse)

På **nivå 1** skal barnet gis anledning til å bli hørt. Den voksne opptre på dette trinnet som passiv lytter. På **nivå 2** gis barnet støtte av den voksne til å uttrykke sine synspunkter. Dette forutsetter at den voksne har gode kommunikasjonsevner og kompetanse til å snakke med barn. På **nivå 3** skal barnets synspunkter tas i betraktning. Barnets synspunkter skal tillegges vekt, men sakens øvrige momenter skal også vurderes. Dette trinnet inkluderer også barnets

behov for tilbakemelding av sakens utfall. På **nivå 4** blir barna invitert til å delta i beslutningsprosessen, men det er likevel de voksne som sitter med beslutningsmakten, og som tar den endelige avgjørelsen. På **nivå 5** stiller barn og voksne på lik linje, og barna gis delt beslutningsmakt med de voksne (ibid. s. 110-113).

Også innen norsk faglitteratur finner man ulike modeller for medvirkning. Strandbu og Skivenes har gjennom flere års arbeid utviklet en femtrinns prosedyremodell for barns medvirkning (sitert i Strandbu, 2008). Strandbu (2008) presenterer en videreutviklet modell i en veileder for familierådsmodellen. Modellen består av følgende trinn:

Trinn 1: Informasjon

Trinn 2: Meningsdannelse

Trinn 3: Uttrykte meninger

Trinn 4: Inklusjon av meninger

Trinn 5: Oppfølging

Trinn 1 omhandler barnets behov for informasjon vedrørende egen sak, og legger grunnlaget for barnets *meningsdannelse*, som er **trinn 2** i modellen. Jo yngre barnet er, og jo mer konfliktskyt barnets situasjon er, jo vanskeligere kan det være for barnet å ta stilling til egne meninger. Dette kan føre til at barnets følelser bli motsetningsfylte og uoversiktlige, og at barnet dermed kan oppfattes som tvetydig i sine meninger. For å sortere egne tanker og synspunkter kan det derfor være at barnet trenger tid og støtte fra en voksen. På **trinn 3** skal barnets uttrykte meninger fram. Barn har ulike forutsetninger for å formidle sine synspunkter. Det blir derfor viktig at den som skal snakke med barnet har kompetanse til å snakke med barn. **Trinn 4** omhandler at barnets meninger skal bli inkludert i beslutningen. Barnets meninger skal tas på alvor og vurderes på lik linje med sakens øvrige momenter. **Trinn 5** omhandler barnets behov for oppfølging i tiden etter at beslutningen er tatt, for å oppklare eventuelle uklarheter, sjekke hvordan barnet har det, og for at barnet skal få lov til å uttrykke sine tanker om det som har skjedd (Ibid s. 16-21).

En av forskjellene på de to modellene er at Shier ikke inkluderer barnets behov for informasjon. Strandbu, (2007) påpeker at barn er avhengig av aldersadekvat informasjon for kunne danne seg forståelse og meninger omkring situasjonen (s. 253). Felles for modellene er at barnet skal gis anledning til å uttale seg, og må videre ha en reel mulighet til å påvirke egen

sak. Begge modellene inkluderer også barnets behov for tid og støtte, og forstår dermed medvirkning som en prosess. Shier inkluderer nivåer av medvirkning hvor barnet gis delt beslutningsmakt med de voksne, mens Strandbu har hatt fokus på barnets behov for oppfølging.

4.4 Honneths anerkjennelsesteori

Barns medvirkning avhenger av at vi er villige til å ta barnets meninger på alvor og at det anerkjennes for sine synspunkter. Hvis vi ikke anerkjenner barnet, har det heller ingen mulighet til å påvirke egen sak. At barnet anerkjennes for sine synspunkter kan dermed sies å være en forutsetning for medvirkning. Axel Honneth (f. 1949) er en tysk filosof, og er særlig kjent for sin teori om menneskets behov for anerkjennelse. Han gav ut sitt hovedverk «Kamp om anerkjennelse» i 1992 (Lysaker, 2015). Honneth har tatt utgangspunkt i Hegels tenkning om anerkjennelse i utvikling av sin anerkjennelsesteori (Thomas, 2012, s. 455). I følge Honneth (2008) er anerkjennelse et grunnleggende behov for alle mennesker. Denne anerkjennelsen er ikke noe som uten videre kommer av seg selv, men er noe som man må være forberedt på å kjempe for. Sentralt i Honneth sin teori er forståelsen av at man «blir seg selv gjennom andre». Dette innebærer en forståelse av at mennesker skaper sin identitet i interaksjon med andre (Honneth 1992, sitert i Lysaker, 2015, s. 1). Dersom man ikke opplever anerkjennelse i denne interaksjonen vil man føle seg krenket. Honneth (2008) hevder videre at hvis man stadig opplever slike krenkelser, så er det en fare for at hele ens identiteten vil bryte sammen (s. 140).

Honneth skiller mellom tre ulike dimensjoner for anerkjennelse; kjærlighet, rettigheter og sosial verdsetting. De tre ulike dimensjonene er sammenhengende, og er avgjørende for en persons identitetsdannelse og samfunnsdeltakelse. Når man har oppnådd anerkjennelse i alle de tre dimensjonene kan man leve et fritt og menneskeverdig liv (Honneth, 1995, sitert i Lysaker, 2011, s. 107-108).

Med kjærlighet menes den sterke emosjonelle tilknytningen man har til mennesker i nære relasjoner. Det kan for eksempel være kjærligheten mellom foreldre og barn, mellom venner eller kjærester. I denne relasjonen er begge partene avhengig av hverandre for å få dekt sitt behov for anerkjennelse, og er forankret i nærhet og fortrolighet (Honneth, 2008, s. 104). I følge Honneth er alle mennesker avhengig av kjærlighet for å kunne utvikle en kroppslig

integritet og et positivt selvbilde. Kjærlighet i nære relasjoner er videre en forutsetning for at mennesker kan danne tillitsfulle relasjoner til andre. Dersom man ikke får anerkjennelse gjennom kjærlighet vil man oppleve en kroppslig krenkelse, noe som igjen vil føre til en svekket selvtillit og svekket tillit til andre mennesker (Honneth, 1995, sitert i Lysaker, 2011, s. 108-109). Hvis barnet har opplevd å bli akseptert for den det er, og at det har blitt elsket uten betingelser, så vil barnet utvikle tillit til seg selv. Dette er igjen avgjørende for å bli en selvstendig og autonom deltaker i samfunnet (Honneth 2008, s. 113-116).

Anerkjennelse gjennom rettigheter er knyttet til en persons rettslige status som statsborger i et demokratisk samfunn, hvor alle må forholde seg til de samme lover og regler, og har videre krav på likeverdig behandling. Følelsen av likeverd vil kunne føre til at borgene, i følge Honneth, kan utvikle selvrespekt, samt respekt for andre (Honneth, 1995, sitert i Lysaker 2011, s. 109). Honneth mener at ved å innrette seg etter samfunnets lover og regler, så anerkjenner man andres rett til å være frie mennesker på lik linje med en selv. Dette er en form for gjensidig anerkjennelse (Honneth, 2008, s. 117). Hvis en person blir fratatt sin rettsstatus vil det medføre en rettslig krenkelse, som igjen fører til en krenket selvrespekt, og manglende respekt for andre (Honneth, 1995, sitert i Lysaker 2011, s. 108).

Den siste dimensjonen av anerkjennelse omtales som solidaritet, eller sosial verdsetting. Denne formen for anerkjennelse oppnår man ved å få anerkjennelse fra andre for sitt solidariske bidrag til fellesskapet (Honneth, 2008, s. 130). I denne formen for anerkjennelse verdsettes personens særegne prestasjoner, som skiller seg ut fra andres. Dette får personen til å følge seg verdifull (Honneth, 2008, s. 134). Dette legger grunnlaget for å utvikle det Honneth kaller selvverdsetting. Når man får anerkjennelse for sine egne ferdigheter og egenskaper, og på samme tid anser andres bidrag som verdifult oppstår det solidariske relasjoner (Ibid. s. 138). I følge Honneth har alle mennesker behov for å bidra til fellesskapet, og få anerkjennelse for det. Dersom man ikke får anerkjennelse gjennom solidaritet, vil det medføre en følelse av nedverdiggelse. Dette kan igjen føre til at man hverken verdsetter seg selv eller andre (Honneth, 1995, sitert i Lysaker 2011, s. 108). Som konsekvens kan det føre til sosial stigmatisering og marginalisering (Honneth, 1992, sitert i Lysaker 2015, s. 2).

Honneths teori har blitt kritisert for å legge for stor vekt på menneskets behov for anerkjennelse. Kritikerne hevder at å fokusere på anerkjennelse som eneste årsak til sosiale konflikter er ensidig, og at man må se på forhold som sosial rettferdighet, ujevn

maktfordeling, og fordeling av ressurser som viktige årsaker til sosiale konflikter (Fraser, 2003; Thompson, 2006; McNay, 2008, sitert i Thomas, 2012, s. 445). Den engelske forskeren Nigel Thomas (2012) hevder likevel at Honneths teori kan være et hensiktsmessig verktøy for å forstå barns medvirkning. Dette begrunner han med at anerkjennelse gjennom kjærlighet, rettigheter og solidaritet er forutsetninger for at barn skal kunne medvirke. Han argumenterer med at barn ikke kan medvirke hvis de ikke møtes med varme, hvis deres rettigheter ikke blir ivaretatt, og dersom det ikke er en gjensidig følelse av solidaritet mellom de involverte (s. 463). Han påpeker at Honneths teori er et velartikulert teoretisk rammeverk, med intuitiv troverdighet. Han mener at teorien kan være nyttig i enhver setting hvor mennesker omgås, ettersom menneskers behov for anerkjennelse alltid vil være til stede. Thomas hevder videre at barn må anses som kompetente aktører, som er i stand til å bidra med sine talenter og egenskaper. Barnet bør møtes med respekt, og barnets rettigheter skal ivaretas (Ibid. s.457-458).

5. Metode

Dette kapittelet inneholder en redegjørelse for hvordan jeg har gått fram i forskningsprosessen. Det vil si hvilke metoder som ble valgt og hvorfor, samt hvordan jeg har gått fram. Videre gjøres det rede for hvilke vurderinger som ble lagt til grunn for å sikre kvalitet i forskningsprosessen. Deretter beskrives databehandlingen og analytisk tilnærming. Til sist kommer en kort presentasjon av studiens utvalg.

5.1 Vitenskapsteoretiske tilnærming; sosialkonstruktivisme og hermeneutikk

Vår vitenskapsteoretiske tilnærming har betydning for hvordan vi tolker det fenomenet vi studerer, og fungerer som et sett med briller som påvirker vår forståelse av verden (Thagaard, 2018, s. 33). Ettersom tilnærmingen påvirker vår tolkning, er det viktig å gjøre rede for dette. I denne studien har jeg hatt en sosialkonstruktivistisk tilnærming. Innen sosialkonstruktivismen foreligger det en forståelse av at kunnskap blir konstruert i en intersubjektiv kontekst. Kunnskap oppstår i samhandling med andre, som igjen danner grunnlaget for vår virkelighetsforståelse (Thomassen, 2006, s. 180). Fylkesnemndas beslutninger er basert på verdier, holdninger, diskurser og barnevernfaglige vurderinger; en konstruert forståelse av hva som er riktige vurderinger i de enkelte sakene. I denne studien har

jeg tatt utgangspunkt i at medvirkning er et sosialt konstruert fenomen (Johannessen et al., 2018, s. 73). Gjennom et sosialkonstruktivistisk perspektiv ønsket jeg å få en dypere forståelse for hvordan fylkesnemnda forstår begrepet medvirkning, ettersom dette vil få konsekvenser for hvordan barns rett til medvirkning blir ivaretatt i praksis. Jeg vil undersøke hvordan barnets stemme kommer fram gjennom vedtakene, og hvordan fylkesnemnda argumenterer for sine avgjørelser knyttet til barnets medvirkningsrett. På denne måten kan jeg analysere hva er sant og riktig ut i fra fylkesnemndas konstruerte virkelighet.

I et sosialkonstruktivistisk perspektiv råder en forståelse av barnet som selvstendig subjekt, som er i stand til å danne seg egne meninger omkring egen situasjon. Videre har barnets måte å forstå seg selv betydning for barnets helse, utvikling og livskvalitet (James et al, sitert i Vis, 2007, s. 8). Det sosialkonstruktivistiske barnesynet er med på å legge rammene for denne oppgaven, hvor fokuset er på barnet som kompetent aktør.

Innen hermeneutikken foreligger det en forståelse av at man gjennom fortolkning av foreliggende tekster kan man få en dypere forståelse av tekstens mening (Thagaard, 2018, s. 37). Min tilnærming er også hermeneutisk i den forstand at jeg gjennom min fortolkning har forsøkt å finne meningsinnholdet i vedtakene. Det vil si en gyldig forståelse av hvordan fylkesnemndas forstår medvirkningsretten (Ibid.). Min forskning innebærer også en dobbel hermeneutikk ettersom mine fortolkninger av vedtakene allerede har vært fortolket av fylkesnemnda (Ibid. s. 38). Fylkesnemndas fortolkning av saken kan ha påvirket hvilke momenter de har valgt å legge vekt på, og hvilken informasjon som kommer fram i vedtakene. På den måten kan det være sider av saken som jeg ikke har hatt tilgang til. Min egen forståelse av vedtakene er videre preget av min fortolkning, og min fortolkning vil være preget av min forforståelse (Thomassen, 2006, s. 163). Min faglige bakgrunn, oppvekst og erfaringer påvirker hvordan jeg opplever verden. Det er derfor mulig at en annen forsker som hadde studert de samme vedtakene ville kommet fram til andre konklusjoner (Thagaard, 2018, s. 37).

5.2 Valg av metode

Metode kan beskrives som fremgangsmåten man benytter for å fremskaffe vitenskapelig kunnskap, og skal sikre at forskningsprosessen skjer på en systematisk og planmessig måte (Grønmo, 2004, s. 27). På denne måten sikrer man studiens vitenskapelige kvalitet (Ibid.). I

denne studien er det benyttet kvalitativ metode. Valg av metode i denne studien ble gjort på bakgrunn av studiens problemstilling, hvor formålet var å få en dypere forståelse for hvordan barns medvirkning blir ivaretatt i fylkesnemndas praksis. Det kan betraktes som et sosialt fenomen, og en kvalitativ tilnærming var derfor hensiktsmessig (Grønmo, 2004, s. 245).

5.2.1 Dokumentanalyse av fylkesnemndas vedtak

I denne studien utgjør fylkesnemndas vedtak studiens datamateriale. Studier av foreliggende dokumenter kan betegnes som dokumentanalyse (Thagaard, 2018, s. 118). Dokumentanalyse kan være hensiktsmessig i tilfeller når man ønsker å få faktiske opplysninger om hva som er blitt sagt og gjort (D. I. Jacobsen, 2003, s. 86). Fylkesnemndas vedtak inneholder opplysninger om barnets synspunkt, samt hvordan det har blitt vurdert av fylkesnemnda. Vedtakene kan dermed gi innblikk i fylkesnemndas praksis vedrørende ivaretagelsen av barns medvirkning. Dokumentene var derfor av relevans for denne studien (Østbye, 2013, sitert i Thagaard, 2018, s. 119). Når man skal utføre en dokumentstudie er det viktig å vurdere dokumentenes troverdighet (Østbye, 2013, sitert i Thagaard, 2018, s. 119). Vedtakene i denne studien er utformet av en offentlig instans, og må derfor anses som troverdig.

Vedtakene er ikke produsert med hensikt i å bli forsket på, og regnes dermed som sekundærdata (Ringdal, 2013, s. 112). Det medfører det en risiko for at man ikke får tilgang på alle de opplysningene som man ønsker (Jacobsen, 2003, s. 87). Vedtakene gir ikke en fullstendig oversikt over forhandlingsmøtet i fylkesnemnda, og noe informasjon kan derfor ha blitt utelatt. Vedtakene publiseres ut i fra et tilfeldig utvalg. Jeg har derfor ikke hatt tilgang til alle vedtakene som omhandlet krav om tilbakeføring, noe som gir et mer begrenset datagrunnlag. På den andre siden kan det være en fordel at jeg som forsker ikke har hatt noen påvirkningskraft på innholdet i vedtakene (Thagaard, 2018, s. 53), og kan bidra til større grad av objektivitet (Jacobsen, 2003, s. 87). Valg av dokumentanalyse ble også gjort på bakgrunn av at det gjorde prosessen med innhenting av datamaterialet mindre tidkrevende (Thagaard, 2018, s. 53). Vedtakene er offentliggjort på lovdata.no/pro, og var derfor lett tilgjengelig for meg som student.

5.3 Datainnsamling

Datagrunnlaget i denne studien utgjør vedtak som er publisert på Lovdata.no/pro. Jeg har valgt dokumentene gjennom et strategisk utvalg. Et strategisk utvalg innebærer at man velger personer eller enheter som har de egenskapene som er relevant for problemstillingen (Thagaard, 2018, s. 54). Vedtakene som ble valgt ut omhandlet saker hvor foreldrene hadde fremmet krav tom tilbakeføring. Videre ble det gjort et utvalg ut i fra flere ulike kriterier. I neste avsnitt vil jeg gjøre rede for datainnsamlingen og utvalgsprosessen.

5.3.1 Søkeprosessen

Et utvalg av fylkesnemndas vedtak blir publisert på lovdata.no. Dette ble vedtatt i 2001, hvor hensikten var å gi allmenheten tilgang til enkeltsaker som ble behandlet i fylkesnemnda. Dette skulle bidra til innsikt i hvilke vurderinger som lå til grunn i tvangssaker. På denne måten ønsket man blant annet å øke barnevernets legitimitet i samfunnet (St.melding nr. 40, 2001-2002, kap. 8.6). Vedtakene er tilfeldig utvalgt og anonymisert (Lovdata.no/pro). At vedtakene anonymiseres bidrar til å sikre personvernet, og brudd på taushetsplikten. Lovdata.no/pro er en abonnementsjeneste som krever innlogging. Tjenesten brukes av Nav, barneverntjenesten eller offentlige institusjoner som f.eks. universiteter. Som student hadde jeg derfor tilgang til denne tjenesten.

I denne studien ønsket jeg å finne vedtak som omhandlet krav om opphevelse av omsorgsovertakelse. Jeg kom fram til et utvalgt gjennom et «avansert søk» på Lovdata.no/pro. Søket ble gjennomført 15.01.20. Jeg huket av for «nemnder og utvalg», og videre «Fylkesnemnd for barnevern og sosiale saker». Jeg inkluderte søkeordene «opphevelse*» og «tilbakeføring*». Under lovhenviing la jeg inn lov-1992-07-17-100-§4-21. Jeg huket av for «søk med synonymmer». Søket gav et resultat på 313 dokumenter.

5.3.2 Studiens utvalg

For å avgrense datagrunnlaget, måtte jeg foreta en gjennomgang av sakene for å finne de vedtakene som var relevant for min studie. Vedtakene ble valgt ut i fra ulike inklusjons- og eksklusjonskriterier.

Følgende kriterier ble lagt til grunn for utvelgelsen av vedtak:

- Sakene omhandlet krav om tilbakeføring
- Vedtakene var datert i perioden 1. juli 2018 tom. 31. desember 2019
- Barn i utvalget var over 3 år
- Sakene hadde ikke undergått forenklet behandling

Søket viste seg å inkludere saker som omhandlet omsorgsovertakelser, saker som var blitt avvist, saker som gjaldt samvær og adopsjonssaker. Disse ble ikke inkludert i utvalget, ettersom de ikke var relevant for denne studien. På grunn av studiens omfang valgte jeg å kun se på vedtak datert etter den nye bvl. § 1-6, om barns rett til medvirkning ble iverksatt, og valgte derfor bare å inkludere vedtak datert etter 01.07.18 og frem til 31.12.19. Søket gav et resultat på 45 dokumentet i 2018 (men her valgte jeg bare dokumenter etter 01.07.18) og 28 dokumenter fra 2019. Etter å ha gått igjennom alle vedtakene, satt jeg igjen med 25 vedtak som omhandlet krav om tilbakeføring. Fire av vedtakene gjaldt barn i alderen 0-3 år. Jeg valgte å ikke inkludere disse i studien ettersom barna må antas å være for unge til å kunne danne egne synspunkter i forhold til tilbakeføring. Ingen av barna var i alderen 4 og 5 år. 8 av sakene hadde undergått forenklet behandling. Disse ble heller ikke inkludert ettersom sakene ikke hadde undergått en ordinær nemndsbehandling i fylkesnemnda. Ut i fra de ulike kriteriene ble datagrunnlaget i denne studien bestående av 13 vedtak. Barna i utvalget var i alderen 6-16 år.

Tabell 1: Oversikt over utvalget

Sak	Fylkesnemnd	Barn
1	Hordaland, Sogn og Fjordane	Gutt 12 år
2	Østfold	Gutt 6 år
3	Oslo og Akershus	Jente 10 år
4	Oslo og Akershus	Gutt 7 år, og gutt 12 år
5	Agder	Gutt 10 år
6	Møre og Romsdal	Jente 10 år
7	Telemark	Gutt 12 år
8	Oppland og Hedmark	Gutt 13 år
9	Oslo og Akershus	Gutt 15 år

10	Trøndelag	Jente 9 år, gutt 2 år
11	Oslo og Akershus	Gutt 11 år, jente 7 år
12	Østfold	Jente 8 år
13	Agder	Jente 16 ½ år

Som vist i Tabell 1 omhandler tre av sakene tilbakeføringskrav av to barn. Ett av barna var bare to år, og er dermed ikke inkludert i utvalget. Utvalget består derfor av 15 barn totalt. I denne studien er 8 av 10 fylkesnemnder er representert. At to av fylkesnemndene ikke er inkludert antas å ha liten betydning for studiet, ettersom jeg ikke har vært ute etter å sammenligne praksis mellom de forskjellige fylkesnemndene.

5.3.3 Vedtakenes utforming

Vedtakene skal begrunnes som dommer jf. bvl. § 7-19. Vedtakene inneholder en saksfremstilling, partenes påstander med påstandsgrunnlag, fylkesnemndas vurdering og en slutning. I bvl. § 7-19, tredje ledd er det spesifisert at vedtaket skal inneholde en redegjørelse for barnets synspunkt, samt hvordan barnets synspunkt har blitt vektlagt. Vedtaket skal også inneholde en redegjørelse for hvordan barnets beste er vurdert. Vedtakene er sammendrag av de enkelte sakene og er utformet av fylkesnemnda. Dette kan være en ulempe ettersom deler av informasjon og nyanser om hvordan fylkesnemnda ivaretar barns medvirkning i praksis kan være utelatt.

5.4 Kvalitet i forskningsprosessen

5.4.1 Reliabilitet

Begrepet reliabilitet refererer til studiens pålitelighet, og er knyttet til spørsmålet om en annen forsker hadde kommet fram til det samme resultatet ved å bruke de samme forskningsmetodene (Thagaard, 2018, s. 187). I kvalitative studier kan det derimot være vanskelig å komme fram til de samme resultatene ettersom samfunnet stadig er i endring og bevegelse. Hvordan man forstår medvirkning kan for eksempel endres over tid, og vil påvirkes av rådende teorier og diskurser. Videre kan forskningsresultatet påvirkes av forskerens forforståelse (Thagaard, 2018, s. 188). En annen forsker kunne derfor ha tolket dataene på en annen måte enn det jeg har gjort. I prosessen har jeg forsøkt å være bevisst egen

forforståelse, og reflektere over det som jeg har tatt for gitt. For å sikre reliabilitet i denne studien har jeg lagt vekt på å gjøre rede for innhenting av data, slik at det vil være mulig avdekke eventuelle feilvurderinger (Ringdal, 2013, s. 248). Videre har jeg etterstrebet å gjøre prosessen mest mulig gjennomiktig ved å beskrive studiens forskningsstrategier og analysemetode (Thagaard, 2018, s. 188).

5.4.2 Validitet og overførbarhet

Validitet omhandler datamaterialets gyldighet, ut i fra den problemstillingen som skal belyses (Grønmo, 2004, s. 221). For denne studien omhandler validiteten om hvorvidt resultatet jeg kom fram til gjenspeiler hvordan barns medvirkning blir ivaretatt i fylkesnemndssaker. For å sikre studiens validitet har jeg lagt vekt på å gjøre rede for mitt teoretiske bakteppe, ettersom det har preget mine tolkninger i analyseprosessen (Thagaard, 2018, s. 189). Gjennom analyseprosessen har jeg også forsøkt å være kritisk til egne vurderinger, for å avdekke om det finnes alternative tolkninger, og på denne måten styrke studiens validitet (Ibid.). For å gjøre analyseprosessen mer gjennomiktig har datamaterialet blitt systematisert gjennom utarbeidelser av matriser med oversikt over temaer og koder. Disse tabellene ligger ved som vedlegg, og bidrar til å synliggjøre hvordan analysen har gitt grunnlag for studiens konklusjoner og tolkninger (Ibid.).

For at forskningsresultater skal være statistisk generaliserbare kreves det et relativt stort utvalg (Grønmo, 2004, s. 248). Ettersom utvalget i denne studien kun består av 13 vedtak vil det være vanskelig å argumentere for at studiens funn er gjeldende for alle beslutninger i fylkesnemnda. Studien kan likevel bidra til innsikt i hvordan barns medvirkning blir ivaretatt i fylkesnemndas praksis. Det at studiens resultater sammenfaller med funn i tidligere studier og forskning kan tenkes å styrke studiens validitet.

4.4.3 Forskningsetiske vurderinger

Når man forsker på mennesker er det viktig å være bevisst på hvilke etiske retningslinjer man må ta hensyn til. Dette kalles for forskningsetikk (Grønmo, 2004, s. 19). Et overordnet mål er at deltakerne ikke skal påvirkes i negativ grad som følge av forskningsprosjektet (Ibid. s 20). I denne studien består datamaterialet av fylkesnemndas vedtak. Ettersom vedtakene er anonymisert innebærer det at personvern er ivaretatt. Vedtakene ble lastet ned fra

lovdata.no/pro. Forskningsobjektene har dermed ikke vært direkte involvert i forskningsprosessen, og har heller ikke kjennskap til at de har blitt forsket på. Det ble derfor vurdert at deltakerne ikke ville påvirkes negativt av denne studien.

Studier som forutsetter behandling av personopplysninger er meldepliktig til Norsk Samfunnsvitenskapelig Datatjeneste (NSD) (Thagaard, 2018, s. 22). I vedtakene var alle personopplysninger fjernet, med unntak av alder og kjønn på barn og foreldre. Stedsnavn var også tatt vekk, slik at personer ikke skulle gjenkjennes, selv på mindre tettsteder. Før jeg begynte prosessen med innhenting av dataene, var jeg i kontakt med NSD som bekreftet at ettersom dokumentene var anonyme, var ikke prosjektet meldepliktig. At vedtakene var anonymiserte, bidro til å sikre konfidensialiteten til de jeg forsker på (NESH, 2016, s. 16). På den andre siden innebar dette at jeg ikke hadde mulighet til å innhente informert samtykke fra informantene (Ibid, s. 14-15). Dette er etisk problematisk ettersom man i prinsippet skal etterstrebe å innhente informert samtykke av respekt for individets selvråderett (Thagaard, 2018, s. 23). På den andre siden kan det at forskningen er av nytteverdi for de man forsker på, veie opp for manglende samtykke (NESH, 2016, s. 15). Økt fokus på barns medvirkning kan bidra til å styrke barns rett til medvirkning, og denne studien kan derfor komme barn som gruppe til gode. I studier uten samtykke er det spesielt viktig å ivareta deltakernes integritet (Ibid.), jeg har derfor hatt fokus på at personene som omtales i vedtakene skal framstilles på en verdig måte.

5.4.4 Forske på eget fagfelt

Denne studien innebar for meg at jeg forsket på eget fagfelt. Jeg er ansatt som saksbehandler i kommunal barneverntjeneste, hvor jeg jobber med barn under offentlig omsorg. Jeg er utdannet barnevernspedagog, og er i ferd med å avslutte en mastergrad i sosialt arbeid og sosialpedagogikk. Mine betraktninger og forståelse vil farges ut fra de teoretiske perspektiver og paradigmer som jeg har kunnskaper om (Ringdal, 2013, s. 254). Min forforståelse er videre preget av mine personlige livserfaringer, og på den måten har jeg utviklet perspektiver som kan være ulikt fra andres (D. I. Jacobsen, 2003, s. 27). Dette er ofte implisitte prosesser, som vi i liten grad reflekterer over til vanlig, og betegnes som vår forforståelse (Ibid.).

Å ha kjennskap til feltet kan være fordelaktig ettersom det kan bidra til å gjøre forskningsprosessen enklere (Thagaard, 2018, 190). Det å ha kjennskap til feltet, har ført til at jeg ikke har måttet bruke tid til å sette meg inn i hvordan barnevernet og fylkesnemnda er

organisert, samt hvordan prosessen i en tilbakeføringssak er. Det har vært nyttig å ha kunnskap om saksgangen i disse sakene, samt en forståelse for hvilken kontekst vedtakene har vært utformet i. Det å ha kjennskap til feltet innebar at jeg hadde kjennskap «innenfra», og i starten av prosessen fant jeg det noe utfordrende å ha et «utenfra-perspektiv». I jobbsammenheng har jeg lest mange vedtak fra fylkesnemnda, noe som medførte at det som var gjenkjennbart ble mer fremtredende for meg (Thagaard, 2018, s. 190). Nærhet til feltet innebærer med andre ord en risiko for man blir mindre kritisk i sine vurderinger (Jacobsen, 2003, s. 41), og kan føre til at man får et ensidig perspektiv (Grønmo, 2004, s. 151). I analyseprosessen har jeg derfor forsøkt å være kritisk til egne vurderinger. Ved å lese meg opp på omfattende relevante teori, har jeg inntatt nye perspektiver. Det har ført til at jeg har reflekter over det som jeg tidligere har tatt for gitt. Begrepet lojalitetskonflikt har for eksempel fått et nytt meningsinnhold for meg. På den måten har jeg forsøkt å innta et «utenfra» perspektiv, slik at min forskning i mindre grad skulle preges av min forforståelse. Jeg erfarte at det ut over i prosessen ble enklere å distansere seg, og dermed få et mer «utenfra-perspektiv». Selv om jeg har forsøkt å være reflektiv, kan det likevel tenkes at en annen forsker med en annen bakgrunn ville tolket vedtakene på en annen måte. Ved å presentere min bakgrunn kan leserne få en forståelse for min forskerposisjon, og vurdere tolkningene i lys at dette (Thagaard, 2018, s. 191).

5.5 Databehandling og analytisk tilnærming

5.5.1 Tematisk analyse av vedtakene

For å analysere meningsholdet i datasettet i kvalitative studier, er man nødt til å systematisere og organisere datamaterialet på en oversiktlig måte (Johannessen et al., 2018, s. 26). I denne studien har jeg valgt en tematisk tilnærming til analysen. I følge Johannesen et al. (2018) er temaanalyse den mest grunnleggende, og kanskje den mest studentvennlige, tilnærmingen til kvalitativ analyse (s. 278). Ved bruk av temaanalyse retter man oppmerksomheten mot de temaene man er interessert i å studere. Med tema menes en bestemt kategori, hvor man grupperer data med viktige fellestrekk (Ibid. s. 279). Et av mine temaer var for eksempel «barnets synspunkt». På denne måten kan man lett få oversikt over dataene, og bidrar til at man kan identifisere sammenhenger og mønstre i de ulike datasettene. Dette legger grunnlaget for å kunne besvare forskningsspørsmålene for studien (Ibid. s. 280). Analyseprosessen viste seg å bli en tidkrevende prosess. Jeg endret temaer, innfallsvinkel og

forskningsspørsmål flere ganger underveis. Dette er likevel ikke uvanlig når man benytter tematisk analyse som tilnærming (Ibid. 279). Som fremgangsmåte for analysen valgte jeg å ta utgangspunkt i Johannessen et al. (2018) sin beskrivelse av tematisk analyse.

5.5.2 Steg 1: Bli kjent med dataene

For å bli kjent med datamaterialet er det viktig at man har god kjennskap til materialet (Ibid. s. 283). For å få dette har jeg studert vedtakene inngående ved å lese de flere ganger. Jeg gjorde notater i marginen med stikkord om viktige temaer som jeg ble oppmerksom på underveis. Etter å ha lest vedtakene flere ganger, skrev jeg kortfattede sammendrag av vedtakene. På denne måten fikk jeg en oversikt over relevante temaer og trekk i datamaterialet.

5.5.3 Steg 2: koding

For å få oversikt over datamaterialet ble det ut fra de ulike temaene utviklet koder. Teksten ble delt opp og det ble gitt kodeord til de ulike utsnittene i teksten (Ibid. s. 284). Det ble fokusert på de temaene som omhandlet medvirkning i vedtakene, men også andre opplysninger som kunne være relevant. Ved hjelp av koding ble datamaterialet bearbeidet og sortert på en oversiktlig måte (Grønmo, 2004, s. 245). Koding er viktig fordi det «*fremhever og setter ord på viktige poenger i dataene våre*» (Johannessen et al., 2018, s. 284).

Kodingen bidro til at jeg fikk oversikt over, og en dypere innsikt i dataene. Kodingen tilrettela også dataene for den påfølgende kategoriseringsfasen. På denne måten kunne jeg sammenligne de ulike dokumentene med hverandre for å se etter mønster og forskjeller (Thagaard, 2018, s. 153). Når jeg leste gjennom vedtakene, markerte jeg de temaene som omhandlet barns medvirkning med markeringstusj. Jeg understreket med penn andre temaer som jeg tenkte kunne være relevant for oppgaven. I marginen skrev jeg stikkord, og enkle refleksjoner. Stikkordene var datanær, og skulle gjenspeile det konkrete innholdet i teksten. Dette betegnes som deskriptive koder (Grønmo, 2004, s. 247). Det ble foretatt en åpen koding for å kunne avdekke uforutsette fenomener og sammenhenger i dataene. At kodene er åpne innebærer at datamaterialet fungerer som rettesnor for valg av koder (Ibid.).

For å få en oversikt over dataene valgte jeg å sette opp de ulike temaene og kodeordene i matriser. På denne måten ble det lettere å se på mønstre og sammenhenger i dataene. Matrisene ble grunnlaget for analysen, og framstilte funnene på en oversiktlig måte. Ulempen med matriser er at dataene blir løsrevet fra sin opprinnelige sammenheng. Det er derfor viktig at teksten er meningsbærende (Thagaard, 2018, s. 162). I arbeidet med matrisene ble det derfor viktig at jeg sammenfattet innholdet i vedtakene på en forståelig måte, og at de gjenspeilet de konkrete innholdet i teksten (Johannessen et al., 2018, s. 290). Matrisene er lagt ved som vedlegg.

5.5.4 Steg 3: Kategorisering

For å sortere dataene mine i overordnede temaer, foretok jeg en kategorisering. Det vil si at dataene ble sortert i overordnede temaer. De tre overordnede temaene var:

- Fylkesnemndas holdninger og handlinger knyttet til tilretteleggelsen av barn medvirkning.
- Vektlegging av barnets synspunkt.
- Fylkesnemndas argumenter for at barna ikke skal få gjennomslag for sine ønsker.

De ulike kategoriene representerer studiens funn, og ble valgt ut i fra hvilke kategorier som kunne bidra til å belyse studiens problemstilling (Ibid. s. 295). I denne fasen av prosjektet ble det brukt mye tid på å komme fram til de kategoriene som jeg ønsket å bruke, og flere ulike kategorier ble utprøvd. Underveis i forskningsprosjektet ble det også nødvendig å justere noe på forskningsspørsmålene for at de skulle bedre sammenfalle med studiens tema (Ibid. s. 296).

5.5.5 Steg 4: rapportering

Etter at jeg hadde kommet fram til de ulike kategoriene skulle studiens funn formuleres (Ibid. s. 301). Formålet med denne delen av analyse er å besvare studiens problemstilling og forskningsspørsmål på en oversiktlig måte. Jeg har etterstrebet å presentere en grundig redegjørelse av studiens funn, og på denne måten gi en dypere forståelse av barns medvirkning i fylkesnemnda (Ibid. s. 302). Studiens funn er presentert og drøftet opp mot relevant teori og tidligere forskning. Funnene illustreres også gjennom å vise til sitater fra

datamaterialet for å gi leserne et tydeligere bilde på hva som framkom i vedtakene. Sitatene ble valgt ut med hensikt å illustrere fellestrekk og særtrekk i datamaterialet (Ibid.).

5.6 Presentasjon av utvalget

Datamaterialet for denne studien består av 13 vedtak. Barna i utvalget er i alderen 6-16 år, og det er 15 barn totalt. To av vedtakene omhandler søskenpar. Vedtakene omhandler ulike familier med ulik bakgrunn og etnisitet. I utvalget har alle barna blitt plassert utenfor hjemmet etter vedtak fra fylkesnemnda for barnevern og sosiale saker. Omsorgovertakelsene har blitt vedtatt som følge av ulike årsaker, men dreier seg i hovedsak om foreldrenes psykiske helse, rusproblematikk, vold og overgrep, samt manglende emosjonelle og/eller praktiske omsorgsevner hos foreldrene. Ett av barna er plassert på barnevernsinstitusjon, og resten i fosterhjem. Etter fylkesnemndas slutning ble to av barna tilbakeført, mens resten forble under offentlig omsorg. For å illustrere hvilke saker det dreier seg om presenteres følgende en kort presentasjon av tre av sakene. Barna i utvalget har blitt gitt fiktive navn. Sammendrag av de øvrige vedtakene finnes i Vedlegg 1.

Ada, 9 år

Saken omhandlet krav om tilbakeføring av Ada, 9 år. Hun ble plassert i fosterhjem ved 6 års alder grunnet mors manglende omsorgsevner. På bakgrunn av Adas uttalelser var det grunn til å tro at hun hadde blitt utsatt for vold av stefar da hun bodde hjemme. Jenta uttrykte til talsperson at hun ønsket å fortsette å bo i fosterhjemmet. Hun hadde også sterke reaksjoner etter samvær med stefar. Mor og stefar ble ikke vurdert til å ha opparbeidet seg tilstrekkelig omsorgsevner av fylkesnemnda, og jenta ble derfor ikke tilbakeført. Det ble også lagt vekt på barnets synpunkt.

Ingrid, 16 år

Saken gjaldt mors krav om tilbakeføring. Jenta hadde bodd i fosterhjem siden hun var 7-8 år. Årsaken til plasseringen var rusproblematikk hos mor. Mor hadde fått orden på livet sitt, og hadde omsorgen for jentas to yngre halvsøsken, hadde samboer og jobb. Det var store konflikter mellom jenta og fosterfamilien, og situasjonen ble sett på som fastlåst. Jenta uttrykte for nemnda at hun ønsket en tilbakeføring. Fylkesnemnda vurderte under tvil at tilbakeføring var til barnets beste. Det ble lagt stor vekt på jentas mening om saken.

Leah, 10 år.

Saken gjaldt mors krav om tilbakeføring. Omsorgsovertakelse ble fattet som følge av mors manglende omsorgsevner. Videre var far fengslet på grunn av seksuelle overgrep mot barn. Jenta hadde omfattende omsorgsbehov, og hadde etter plassering tilrettelagt skoleundervisning, og tett oppfølging. Jenta ble hørt av talsperson, men jentas synspunkt framstår i vedtaket som uklart. Fylkesnemnda vurderte at mor ikke ville kunne gi jenta forsvarlig omsorg, og at omsorgssituasjonen ikke kunne bedres ved hjelp av hjelpetiltak. Mors krav om tilbakeføring ble derfor ikke tatt til følge.

Del 2

6. Presentasjon og drøfting av studiens funn

I denne delen av oppgaven vil det gjøres rede for studiens sentrale funn. Funnene er delt inn i tre hovedkategorier. Kategoriene har blitt valgt ut i fra den hensikt å belyse studiens problemstilling, og utgjør min tolkning og analyse av vedtakene. Funnene illustreres ved hjelp av eksempler fra datamaterialet. Flere av temaene overlapper hverandre, og de ulike eksemplene kan derfor ha blitt brukt flere ganger. Funnene drøftes videre opp mot relevant faglitteratur og tidligere forskning.

6.1 Fylkesnemndas handlinger og holdninger knyttet til tilretteleggelsen av barns rett til medvirkning

6.1.2 Barns rett til medvirkning ivaretas gjennom oppnevning av talsperson eller sakkyndig

Tabell 2: Oversikt over hvem som har hørt barnet

Hørt av:	Antall barn:
Ikke hørt	1
Talsperson	7
Sakkyndig	2
Barneverntjenesten	3
Prosessfullmektig	2
Antall barn totalt	15

I denne studien fikk 14 av 15 barn i utvalget tilbud om talsperson/sakkyndig. I utvalget var det bare ett tilfelle hvor barnet ble snakket med flere ganger, i de øvrige sakene ble barnet snakket med én gang. Det ble brukt talsperson i syv av sakene, og sakkyndig i to av sakene. Tre av barna takket nei til talsperson, og ønsket å uttrykke sine synspunkter til barneverntjenesten. I to av sakene var barna over 15 år, og dermed part i egen sak. Deres synspunkt ble derfor gjengitt av deres prosessfullmektig. Ett barn fikk ikke tilbud om talsperson. Gutten var seks år, og kommunen vurderte at han ikke var i stand til å danne egen synspunkter, til tross for at han ble beskrevet som en velfungerende gutt med et godt utviklet språk. Fylkesnemnda betvilte ikke kommunens avgjørelse, og gutten fikk derfor ikke anledning til å medvirke. At så mange som 14 av 15 fikk tilbud om talsperson viser at fylkesnemnda legger til rette for at barn får lov til å uttrykke sine synspunkter. Dette sammenfaller med tidligere studier som har vist at fylkesnemnda har en innarbeidet praksis med å opprette talsperson for barn (Studsrod et al., 2017, s. 67; Vis & Fossum, 2013, s. 2107-2108).

6.1.3 Barns medvirkning er viktig

I vedtakene påpeker fylkesnemnda at barns medvirkning er viktig. Det er ulike formuleringer i vedtakene, men det synes å råde et idealistisk syn om at barns rett til medvirkning er viktig for fylkesnemndas vurdering, som vist i følgende eksempler:

«Med dette som utgangspunkt har nemnda merket seg at A selv helst ønsker å flytte hjem til mor. Han er 10 år, og hans mening er en viktig faktor for spørsmålet om han skal tilbakeføres eller ikke.» (Muad, 10 år)

«Det er nær forbindelse mellom barnets uttalerett og barnets beste, jf. bvl § 4-1. det er derfor av vesentlig betydning av barnets perspektiv og meninger inkluderes i vurderingen av hva som er til barnets beste.» (Leah, 10 år)

Som vist i eksemplene påpekes det at barnets mening er viktig, og videre settes barnets synspunkt i sammenheng med barnets beste. Dette illustrerer at fylkesnemnda har en forståelse om at prinsippene om barnets beste og barnets synspunkt er komplementære og gjensidig forsterkende, og at for å komme fram til barnets beste er det avgjørende å ta barnets synspunkt i betraktning (Sandberg, 2010, s. 65). Tidligere forskning har vist at

fylkesnemndsledere anser medvirkning som viktig (Bie et al., 2017, s. 66). Det synes å sammenfalle med funnene for denne studien.

6.1.4 Framstillingen av barnets synspunkt i vedtakene

Tabell 3: gjengivelse av barnets synspunkt

Synspunkt framkommer som:	Antall vedtak:
Direkte sitat	5
Indirekte sitat	7
Barnets mening eget avsnitt	4
Ikke hørt	1
Synspunkt antall linjer:	
1-4 linjer	5
5-9 linjer	4
Mer enn 10 linjer	3

Fylkesnemnda skal gjøre rede for barnets synspunkt i vedtakene, og i hvilken grad barnets synspunkt er tillagt vekt, jf. bvl. § 7-19. I vedtakene var det var store variasjoner for hvordan barnets synspunkt ble fremstilt i vedtakene, både med tanke på hvor mye plass det hadde fått og i hvilken form. I lovens forarbeider legges det vekt på at barnets synspunkter skal bidra til å opplyse saken på best mulig måte (Prop. 169 L, 2016-2017, s. 43). Det er derfor av vesentlig betydning hvordan barnets synspunkt fremstilles.

Av 13 vedtak var det kun fire vedtak som inneholdt eget avsnitt vedrørende barnets synspunkt. I de resterende sakene framkom barnets synspunkter på ulikt vis gjennom vedtakene. Emmas (10) synspunkt ble gjengitt over tre sider, gjennom rapport fra sakkyndig psykolog, som hadde hatt tre samtaler med jenta. Jenta framstod som ambivalent, og var skiftende i sine ønsker om bosted. Det kan være årsaken til at rapporten fikk så stor plass. Det var likevel ikke tilfelle i de andre sakene hvor barnet viste ambivalens.

I flere saker blir barnets synspunkt gjengitt kortfattet, slik som i Emils (12) sak:

«A har gjennom sin talsperson gitt uttrykk for at han ønsker å flytte til far. Dersom han ikke får anledning til det, ønsker han overnattingssamvær annenhver helg, samt noen ganger i uka.»

Barnets synspunkt fremstilles i dette tilfellet som noe upresis. Det sier ikke noe om hvor sterkt han ønsket det, eller om han framstod som klar eller uklar. Det er derfor en risiko for å feiltolke barnets uttalelser. Til sammenligning trekkes det fram Adas (9) synspunkt som er gjengitt ved hjelp av direkte sitat:

«På spørsmål om hvor hun ønsker å bo i fremtiden, svarer hun; «Der æ bor no. Når æ bodd hos mamma følte æ mæ ensom, for det var ingen barn som bodd der. Men der æ bor no, bor det mange venna som kjæm på besøk te mæ. Men mamma hu har flytta no og æ veit ikke kor mange barn som bor der. For æ har ikke bodd der hu bor no, bare der hu bodd før.»

I vedtakene framkommer barnets perspektiv gjennom rapporter og vitneutsagn fra talsperson, sakkyndig eller barneverntjenesten. En utfordring knyttet til fortolkning av barnets synspunkt er at man aldri kan få full innsikt over barnets tanker og ønsker (Skivenes & Stradbu, 2006, s. 15). Barnets synspunkt i vedtakene blir i stor grad tolket gjennom voksne, i første omgang av barnets talsperson, og deretter av fylkesnemnda. Tidligere forskning har vist at fylkesnemndslederne opplevde utfordringer med å tolke barnets uttalelser ved indirekte høring (Studsrod et al., 2017, s. 68). Dette innebærer en fare for at barnet blir feiltolket. Det kan derfor argumenteres for at man i større grad burde legge opp til at nemndslederne fikk snakke med barnet direkte (Studsrod et al., 2017, s. 68; Sandberg, 2010, s. 56). Det kan likevel tenkes at det kan være skremmende for barnet (Sandberg, 2010, s. 57). Det forutsetter derfor at barnet føler seg trygg nok til å ville uttale seg. Videre vil det være nødvendig at nemndslederne har kompetanse til å snakke med barn. Forskning har vist at nemndslederne selv uttrykte manglende kompetanse til å snakke med barn (Studsrod et al., 2017, s. 69). En løsning kan være at barn kan få muligheten til å velge selv om det vil ha direkte eller indirekte høring (Sandberg, 2010, s. 57). Hvis barnet vil snakke talsperson vil bruk av direkte sitater, og barnets egne ord, kunne bidra til fylkesnemnda får en bedre forståelse av barnets alder og modenhet. Direkte sitater bidrar også til å formidle barnets synspunkt slik som barnet mente det, og gir mindre rom for å legge inn egne tolkninger i barnets utsagn (Studsrod et al., 2017, s. 68).

6.2 Vektlegging av barnets synspunkt

Reell medvirkning innebærer at barnets synspunkter blir tatt på alvor, og vurderes på lik linje med sakens øvrige momenter (Stradbu, 2008, s. 20). Det viste seg å være utfordrende å ta stilling til hvordan barnets mening ble vektlagt, ettersom fylkesnemnda i liten grad gjør rede

for dette i vedtakene. I følgende avsnitt har jeg likevel valgt å forsøke å systematisere hvordan barnets synspunkt vektlegges i fylkesnemndas beslutning. I første omgang er det interessant å se på om fylkesnemndas beslutning sammenfaller med barnets synspunkt. Videre vurderes grad av medvirkning ut fra følgende kategorier:

- Alder og modenhet
- Når barnet og fylkesnemnda er uenige
- Når barnet og fylkesnemnda er enige
- Når barnets mening er uklar
- Når barnet er usikker på egne ønsker

6.2.1 Forholdet mellom barnets synspunkt og fylkesnemndas beslutning

Tabell 4: forholdet mellom barnets synspunkt og fylkesnemndas beslutning

Er beslutningen i samsvar med barnets synspunkt?	Antall barn
Ja	8
Nei	2
Delvis	3
Uklart	1

Fylkesnemndas beslutning var i tråd med barnets synspunkt i åtte av 14 tilfeller. Det vil si at fylkesnemndas avgjørelse samsvarte med barnets synspunkt i overkant av halvparten av tilfellene. Av disse åtte barna gav syv av de tydelig uttrykk for at de ønsket å bli boende i fosterhjemmet, mens én gav uttrykk for å ville flytte til mor. For to av barna i utvalget var fylkesnemndas avgjørelse i strid med barnas uttrykte ønske om en tilbakeføring til sine biologiske foreldre. I tre av vedtakene uttalte barna at de ville bo både hjemme og i fosterhjemmet. Fylkesnemndas beslutning må derfor sies å være delvis i samsvar med barnets mening i saken. I et av vedtakene framstår barnets mening som uklar, og det er dermed usikkert hva barnets mening er.

At fylkesnemndas vedtak i stor grad sammenfaller med barnets synspunkt er likevel ikke nødvendigvis ensbetydende med at det foreligger høy grad av medvirkning. For å få innsikt i fylkesnemndas praksis er derfor nødvendig med en nærmere redegjørelse for hvordan barns rett til medvirkning blir ivaretatt.

6.2.2 Vektlegging av barnets synspunkt etter alder og modenhet

I følge barnevernloven §§ 1-6 og 6-3 skal barnets synspunkter tillegges vekt etter alder og modenhet. Det kan derfor være hensiktsmessig å undersøke om barnas alder og modenhet er av betydning for grad av medvirkning.

For de to eldste barna, på henholdsvis 15 og 16 år, har fylkesnemnda lagt betydelig vekt på barnas synspunkter, og vedtakene besluttet i samsvar med deres ønsker. Fylkesnemnda vurderte Olas (15) mening på følgende måte:

«Når det gjelder As mening, legger fylkesnemnda til grunn at han fortsatt i dag sterkt og konsistent motsetter seg kontakt med far. Fylkesnemnda legger, som tingretten, til grunn at hans vegring mot kontakt framstår som logisk, troverdig og forståelig. (...) Det må i denne sammenheng legges stor vekt på As klart uttrykte mening, og også på hensynet til hans psykiske helse og utvikling.»

Det ble også lagt betydelig vekt på Ingrid's (16) ønske om en tilbakeføring til mor:

«Selv om A er umoden på noen områder er hun 16, 5 år gammel. Hennes syn er tillagt en god del vekt.»

Fylkesnemnda har i Ingrid sitt tilfelle valgt å vektlegge hennes mening, til tross for at det forelå noe usikkerhet vedrørende mors omsorgskompetanse. *«Nemnda mener ikke det er overveiende sannsynlig at mors omsorgsbasis kan gi A forsvarlig omsorg. Nemnda mener samtidig at mor ikke ligger langt unna grensen for det forsvarlige (...).* I følge Sandberg (2010) kan det i enkelte tilfeller foreligge sterke grunner til å vektlegge barnets synspunkter, selv om man er i tvil om det er riktig avgjørelse. Sandberg trekker fram eksempler hvor et barn kan ha vansker for å akseptere en annen løsning, og har vist det med sterk mistriivsel (s. 65). I dette tilfellet la fylkesnemnda avgjørende vekt på Ingrid's ønske, med bakgrunn i at situasjonen i fosterhjemmet var fastlåst og bar preg av høy grad av konflikt. Det kan tenkes at situasjonen hos fosterfamilien innebar større risiko enn omsorgssituasjonen hos mor. Fylkesnemnda la vekt på at jenta nærmet seg 18 år, og at hun nok mest sannsynlig ikke kom til å ha kontakt med fosterhjemmet etter myndighetsalder.

For de øvrige barna i utvalget synes alder og modenhet å ha liten betydning for grad av vektlegging. I vedtak 3, 7, 8 er barna mellom 10-13, og fylkesnemnda påpeker at barnas

mening er viktige, og skal tillegges vekt. Likevel har barnas synspunkt i liten grad påvirket fylkesnemndas avgjørelse. Dette kan illustreres gjennom følgende eksempel:

«Barns mening skal tillegges vekt i samsvar med barnets alder og modenhet, og det er etter nemndas syn nær forbindelse mellom barns uttalerett og hans beste. (...) Nemnda legger til grunn at selv om han har sagt at han vil bo hos mor, er det etter en samlet vurdering likevel best for ham å bo i fosterhjemmet.» (Ismael, 13 år)

I vedtak 10 og 12 er barna henholdsvis 9 og 8 år. I disse vedtakene er det påpekt at barnets synspunkt skal vektlegges etter alder og modenhet, og barnets synspunkt gitt relativt stor plass. Ut i fra barnas uttalelser framkommer det tydelig at barna ønsker å bli boende i fosterhjemmet. Vedtakene inneholder likevel ikke en redegjørelse for hvordan barnets synspunkt er vektlagt. I vedtak 10 inngår barnets mening i den helhetlige vurderingen. I vedtak 12 bemerker fylkesnemnda at barnets mening er i tråd med fylkesnemndas avgjørelse:

«Ut i fra bevisførselen i saken mener nemnda det har kommet tydelig til uttrykk fra A at hun ønsker å bo i fosterhjemmet også i det videre. (...) Slik nemnda ser det, er intet endret rundt dette spørsmål. Nemnda mener således at det kan legges til grunn at en avgjørelse om å ikke ta mors krav om tilbakeføring til følge, er i tråd med barnets mening i denne sak, jf. § 6-3.» (Sara, 8 år)

Datamaterialet viser at de eldste barnas mening er tillagt betydelig vekt. Dette sammenfaller med tidligere forskning hvor nemndledere oppgav å tillegge eldre barns ønsker større vekt (Studsrod et al., 2017, s. 72). Det er likevel verdt å merke at ettersom det bare var to barn som var over 15, kan dette skyldes tilfeldigheter. For de øvrige barna synes det som om alder og modenhet i liten grad påvirket fylkesnemndas beslutning. For barna i aldersgruppen 10-13 år hadde deres synspunkt liten innvirkning på fylkesnemndas beslutning, mens det for de to jentene på 8 og 9 ble det tilsynelatende viet mye oppmerksomhet til deres synspunkt. Dette er i samsvar med tidligere studier, som har vist at alder og modenhet i liten grad har betydning for fylkesnemndas vektlegging av barnets synspunkt (Angelsen, 2016, s. 21).

6.2.3 Når fylkesnemnda og barnets synspunkt er sammenfallende

For 8 av de 15 barna i utvalget samsvarte fylkesnemndas beslutning med barnets ønske. I vedtak 4 og 11 framstod barnas mening som klar, men barnets synspunkt ble tilsynelatende lite vektlagt. Begge vedtakene omhandler søskenpar. For søskenparet Henrik (11) og Ella (7)

samsvarte fylkesnemndas beslutning med barnas synspunkt, men barnas mening er likevel lite fremtredende i vedtakene:

«I tillegg til det som fremgår ovenfor vises det til at begge barna gir klart uttrykk for at de ønsker å bli boende i fosterhjemmet, både til talsperson og ved de sterke reaksjonene da barneverntjenesten informerte dem om fars tilbakeføringskrav.»

Barnas mening i denne saken framkommer som tilleggsopplysninger som bidrar til å støtte opp om fylkesnemndas øvrige vurderinger om at barna ikke burde tilbakeføres. Lignende tilfelle ble også observert for søskenparet Lars (7) og Petter (12). Det kan settes spørsmål ved om dette kan regnes som medvirkning. I følge Omre og Schjelderup (2009) innebærer det ingen grad av medvirkning når barn i realiteten ikke har muligheten til å påvirke egen sak, og deres synspunkter bare blir brukt til å støtte opp under de voksnes argumentasjoner (s. 44). Det kan likevel tenkes at fylkesnemnda ikke anså det som nødvendig med en grundig vurdering av barnets synspunkt ettersom det var i overensstemmelse med fylkesnemndas vurdering forøvrig.

For Ola (15), Ada (9), Sara (8) og Ingrid (16) sammenfaller også fylkesnemndas beslutning med barnets ønsker. I disse vedtakene ses likevel en annen tilnærming til barnas medvirkning enn i de foregående sakene. Alle barna framstod som klare i sine ønsker. Tre av barna ønsket å forbli i fosterhjemmet, mens 16 år gamle Ingrid ønsket en tilbakeføring. Barnets synspunkt framstår mer synlig i disse vedtakene.

For å illustrere dette blir det tatt utgangspunkt i vedtak 12, som omhandler Sara (8). Barnets syn presenteres gjennom et eget punkt i vedtaket, som strekker seg over fem avsnitt. Her gjennomgås barnets uttalelser til talsperson, hvor jenta sier at hun vil bo i fosterhjemmet, gjennom direkte og indirekte sitater. Videre viser fylkesnemnda til jentas tidligere uttalelser, hvor jenta ved flere anledninger og over lengere tid har uttrykt at hun ønsker å bli i fosterhjemmet. Fylkesnemnda bemerker: *«ut fra bevisførselen i saken mener nemnda at det har kommet tydelig til uttrykk fra A at hun ønsker å bo i fosterhjemmet også i det videre.»* Fylkesnemnda påpeker at avgjørelsen er i tråd med barnets mening, og videre at en slik løsning er til barnets beste. Det er likevel ikke gjort rede for vektleggingen av barnets synspunkt. Barnets mening framstår likevel som viktig for fylkesnemndas vurdering omkring hensynet til barnets beste. Barnet har blitt gitt en stemme, og det har hatt en reel innflytelse på fylkesnemndas beslutning (Strandbu, 2008, s. 20).

Tidligere studier har vist at barn får gjennomslag for sine ønsker når de er sammenfallende med fylkesnemndas helhetlige vurdering av barnets beste, samt når barna ønsker å forbli i fosterhjemmet (Vis & Fossum, 2013, s. 2107). Samme tendens framkommer også i denne studien, hvor en stor andel av barna ønsket å forbli i fosterhjemmet. Hvordan barnets synspunkt vurderes og vektlegges synes likevel å variere i stor grad.

6.2.4 Når fylkesnemnda og barnets synspunkt er ikke sammenfallende

For Emil (12) og Ismael (13), som begge ønsket en tilbakeføring var fylkesnemndas beslutning i strid med deres ønsker.

For Emils (12) tilfelle var fylkesnemnda usikker på motivet for guttens ønske om tilbakeføring. Videre mente de at gutten ikke hadde realistiske forventninger i forhold til hva en tilbakeføring ville medføre. Fylkesnemnda konkluderte med at de ikke kunne tillegges vekt på bakgrunn av guttens manglende modenhet og at han befant seg i en lojalitetskonflikt. Fylkesnemnda betvilte altså guttens uttalelser, noe som kan tolkes som at fylkesnemnda ikke har vært villig til å gi fra seg sin beslutnings- og definisjonsmakt (Strandbu, 2007b, s. 71). Det kan derfor argumenteres for at Emil fikk medvirke i liten grad vedrørende tilbakeføringsspørsmålet. Fylkesnemnda mente likevel at det kunne være aktuelt med en tilbakeføring på et senere tidspunkt.

For Ismael (13) sitt vedkommende har fylkesnemnda hatt en annen tilnærming til medvirkningsretten. Fylkesnemnda påpeker i denne saken at medvirkning er viktig for beslutningen, men at ut fra sakens omstendigheter var det likevel best for ham å forbli i fosterhjemmet. Fylkesnemnda la vekt på at han ved flere anledninger hadde uttrykt trivsel i fosterhjemmet. I dette tilfellet anerkjennes barnets ønske om å flytte til mor. Hans synspunkter er tatt i betraktning, men ikke vektlagt. Etersom medvirkning i et juridisk perspektiv ikke nødvendigvis innebærer at barnet skal bestemme, kan derfor argumenteres for at fylkesnemnda i dette tilfellet har ivaretatt barnets rett til medvirkning (Sandberg, 2010, s. 64).

Norge har den siste tiden fått flere dommer mot seg i den Europeiske menneskerettighetsdomstol (EMD) i Strasbourg. EMD hevder at Norge har i for liten grad vektlagt det biologiske prinsipp, og at det i så måte er et brudd på menneskerettighetsloven,

art. 8 som sier at enhver har rett til respekt for sitt privatliv og familieliv (Sandberg, 2020). Det kan derfor argumenteres for at man i større grad burde imøtekomme barnet når det ønsker å flytte hjem. En studie fra 2018 kom fram til at 73% av barn og ungdom under offentlig omsorg oppga at foreldrene var viktige for dem (Rambøll Management Consulting A/S, 2018). Reell medvirkning innebærer at barnet har mulighet til å påvirke fylkesnemndas beslutning (Seim & Slettebø, 2017, s. 885). Foreldrenes manglende omsorgsevner vil i mange tilfeller være til hinder for tilbakeføring. Det bør likevel drøftes om man bør etterstrebe og imøtekomme barnets ønsker i større grad. Kanskje kan barnet prøve å bo hjemme i en periode, en delt omsorgsløsning mellom fosterhjem og foreldre, eller utvidet samvær. På denne måten får barnet en reell mulighet til å påvirke egen sak. Dette kan også tenkes å bidra til at barna får et mer realistisk bilde i forhold til hvorfor det ikke kan bo hjemme, og dermed lettere akseptere omsorgsovertakelsen.

6.2.5 Når barnets synspunkt er uklart

I Leahs (10) tilfelle hevdet fylkesnemnda at avgjørelsen var i tråd med barnets mening, til tross for at det framstod som uklart hva barnets mening var: *«Ovenfor talspersonen hadde jenta uttalt «Det er greit å bo her», det vil si i regi av Aleris. Utover dette snakket de mest om samvær.»* At jenta sier det er greit å bo på institusjon må sies å gi mangelfulle opplysninger om barnets egentlige perspektiv på saken, og vitner om et manglende barneperspektiv (Skivenes & Strandbu, 2006, s. 13). Fylkesnemnda kom i dette tilfellet frem til at barnet ikke skulle tilbakeføres mor, med følgende begrunnelse:

«I dette tilfelle vurderer imidlertid nemnda at institusjonsplasseringen er helt nødvendig for A, ut fra hennes spesielt omfattende omsorgsbehov, og at hennes uttalelser om videre bosted således er i tråd med nemndas vurdering av hva som vil være til hennes beste.»

Det kan i dette tilfellet stilles spørsmål ved om talspersonen har klart å få fram barnets synspunkt, og om det i større grad burde ha vært forsøkt å få innsikt i barnets perspektiv. Det kan synes som om Leah (10) har ikke fått tilstrekkelig hjelp i sin prosess med meningsdannelse (Strandbu, 2008, s. 18), og videre har ikke barnets synspunkt hatt en reell påvirkning på fylkesnemndas beslutning. Det kan derfor hevdes å være liten grad av medvirkning i dette tilfellet. Det kan likevel være informasjon om saken som ikke framkommer i vedtaket.

6.2.6 Når barnet er usikker

I tre av vedtakene framstod barna som usikre på egne ønsker i forhold til bosted, og uttrykte et ønske om å bo både hjemme og i fosterhjemmet, slik som vist i eksemplene under:

«På spørsmål om hvor han vil bo, svarer A at han helst vil bo hos mamma, men at han også vil bo hos H og I». (Muad, 10 år)

«Sakkyndig spør han hva han tenker dersom det blir bestemt at han skal flytte til mamma. Han sier at «det hadde vært bra, men det kommer an på tilstanden til mamma.» (Muhammad, 12 år)

I disse to sakene ser vi at guttene er ambivalente i forhold til egne ønsker, noe som kan være en naturlig konsekvens av å ha etablert tilknytning begge steder. Når barn framstår som usikker, blir det følgelig mer utfordrende å ta stilling til barnets synspunkt. I de tilfellene hvor barna var usikre har fylkesnemnda vurdert barnets tidligere uttalelser, atferd og reaksjoner, samt informasjon fra andre for å få innsikt i barnas perspektiv.

I Emmas (10) sak har fylkesnemnda lagt vekt på hennes tidligere uttalelser:

«Det fremgår som nokså klart av bevisene at B de senere år i økende grad har ønsket kontakt med sin mor og sine brødre. Dette kulminerer med hennes uttalelser til mor og barneverntjenesten våren 2018, om at hun ønsket å flytte hjem til mor og biologiske familie. En rød tråd i bevisene omkring Bs uttalelser, er at hun synes det er vanskelig å forstå og akseptere, at begge brødrene hennes skal bo hos mor, mens hun må være alene i fosterhjemmet. Hennes erfaringer fra samvær, hvor hun har det kjekt og ser at mor og brødrene har det bra sammen som en familie, vurderes å ytterlig styrke denne følelsen hos henne.»

I denne saken har sakkyndig psykolog hatt tre samtaler med Emma (10), hvor hun stadig skifter mening om hvor hun ønsker å bo. Den sakkyndige konkluderte med at Emma trolig ville være skiftende i sine synspunkter også i fremtiden. Emma sa i siste samtale med sakkyndig at hun ønsket å bli i fosterhjemmet, og at hun var nesten helt sikker på dette. Fylkesnemnda besluttet likevel Emma skulle tilbakeføres. Det var et konfliktfyllt forhold mellom fosterhjem og mor, og det ble derfor vurdert at det ville være beste for jenta å flytte til mor for å komme ut av denne konflikten.

I Muhammads (12) sak har fylkesnemnda lagt vekt på hans reaksjoner knyttet til samvær:

«Gutt har et veldig ambivalent forhold til mor. Han vegrer seg for samværerne og ønsker at de ikke skal vare veldig lenge. Han er engstelig for å møte mor på gaten. Han er ble redd for sin bror etter samvær i februar. Etter dette samværet nektet han å møte mor til samvær i flere måneder. Det måtte mye overtalelse til for at han ville møte henne igjen. Han ønsker ikke å bli opplyst om samvær før dagen før dagen er der, fordi det er en så stor påkjenning for ham.»

Fylkesnemnda vurderte i dette tilfellet at Muhammads reaksjoner indikerte at han hadde et ambivalent forhold til mor. Dette ble også støttet opp mot vitnenes uttalelser. Fylkesnemnda argumenterte for at gutten ikke skulle tilbakeføres med følgende begrunnelse: *«Han ønsker nok helst å bo hos mor, men er fortsatt redd for hvordan hun vil opptre ovenfor ham. Det ikke vil være til hans beste å leve i en omsorgssituasjon hvor han vil være engstelig for hvordan han vil bli møtt av mor.»* Videre vurderte nemnda at mor ikke hadde tilstrekkelige omsorgsevner.

Barnets atferd kan i mange tilfeller bli sett på som mer troverdig enn barnets uttalelser, ettersom atferd i mindre grad er styrt av press eller påvirkning fra andre (Sandberg, 2003, s. 263). Barnets atferd blir dermed et uttrykk for barnets synspunkt. Vedtakene viser videre at barnets perspektiv tolkes gjennom tidligere uttalelser og uttalelser fra andre. Gjennom å forsøke å forstå barnet gjennom andre informasjonskilder ønsker fylkesnemnda å gjøre rede for hvordan barnet forstår verden. Dette viser at fylkesnemnda har inntatt et barneperspektiv i sine vurderinger (Slettebø, 2008, s. 4) . Å tolke barnets gjennom andre informasjonskilder kan likevel tenkes å by på utfordringer knyttet til om man har tolket barnets uttrykk riktig, og vil innebære en risiko for å feiltolke barnet (Skivenes & Strandbu, 2006, s. 15)

I alle de tre sakene har barna fått anledning til å uttale seg, og deres synpunkt er tatt til betraktning. Det kan derfor sies at deres rett til å medvirke har blitt ivaretatt (Strandbu, 2008, s. 20). Det er likevel den helhetlige vurderingen omkring barnas situasjon som har blitt tillagt avgjørende vekt.

6.3 Fylkesnemndas argumentasjon når barnet ikke får gjennomslag for sine ønsker

I denne delen av analysen har jeg valgt å gå nærmere inn på fylkesnemndas argumentasjon og begrunnelser for at barna ikke skal få gjennomslag for sine ønsker. Det har blitt tatt utgangspunkt i de vedtakene hvor barna ikke har fått gjennomslag for sine ønsker, samt de vedtakene hvor barnet framstod som ambivalente i forhold til egne ønsker. Det kan være gode grunner for at barna ikke kan få gjennomslag for sine ønsker. Hvilken argumentasjon man benytter kan likevel tenkes å være avgjørende for barnets aksept for beslutningen (Sandberg, 2010, s. 65), og det kan derfor være hensiktsmessig å belyse dette temaet.

6.3.1 Umodenhhet

I sakene som omhandler Leah (10) og Emil (12) vurderer fylkesnemnda at barna er umodne, og at deres mening derfor ikke kan tillegges vekt.

«Det kan være vanskelig for et barn å overskue de ulike konsekvensene av de ulike valgene. Det er dessuten ikke uvanlig at barn kan ha vansker med å skille mellom egne behov og ansvar for foreldrene. A er 10 år gammel. Avdelingsleder ved institusjonen fremholdt i sin vitneforklaring for nemnda at jenta verken følelsesmessig eller kognitivt er på 10-årsstadiet. Hun fremstår for nemnda som et barn som lett skifter mening og dette må få betydning for hvor stor vekt som skal tillegges hennes egne synspunkter, sakens øvrige momenter tatt i betraktning.» (Leah, 10)

Her ser vi at fylkesnemnda har lagt vekt på institusjonen sin forklaring vedrørende Leahs (10) modenhetsnivå og skiftende mening. Institusjonen sitter dermed med definisjonsmakten i forhold til å vurdere barnets modenhetsnivå. Jenta ble i vedtaket beskrevet til å ha omfattende omsorgsbehov, med lav fungeringsevner. Det kan derfor tenkes at institusjonens vurdering var riktig. Det er likevel problematisk når fylkesnemnda argumenterer med at *«det kan være vanskelig for et barn å overskue de ulike konsekvensene av de ulike valgene. Det er dessuten ikke uvanlig at barn kan ha vansker med å skille mellom egne behov og ansvar for foreldrene.»* I vedtaket viser fylkesnemnda til barns kompetanse på et generelt nivå, og deres holdninger virker preget av et utviklingspsykologisk barnesyn, hvor barnet anses som passive vesener med behov for voksen støtte (Sandbæk, 2004, s. 99). Emmas synspunkt verdsettes

ikke, og befinner seg dermed i en avmaktsituasjon ovenfor de voksne (Omre & Schjelderup, 2009, s. 39).

At barnet er umodent og ikke forstår konsekvensene av sine valg blir også brukt som argument i vedtak 7, som omhandler Emil (12).

«Selv om gutten gir uttrykk for å ville flytte til far, er det vanskelig å vurdere hva som er motivene for et slikt ønske. Det kan ikke forventes at han gjennom de samværene med far som så langt har funnet sted, har helt realistiske forventninger til hvordan hverdagen i fars hjem vil bli. Det kan heller ikke legges til grunn at gutten, som nå nærmer seg puberteten har innsikt i hva det vil bety for ham å bryte opp fra de rammer og følelsesmessige bånd han har i fosterhjemmet.»

Vi ser at fylkesnemnda betviler motivene bak guttens uttalelser. Videre vurderes det at Emil ikke forstår konsekvensene av en eventuell tilbakeføring. Emil var på dette tidspunktet 12 år, og ble i vedtaket beskrevet som en gutt med aldersadekvat fungering. Det kan derfor stilles spørsmål til om fylkesnemndas vurdering av guttens modenhetsnivå var berettiget.

I begge vedtakene anerkjennes ikke barna for deres synspunkter. Fylkesnemnda har vektlagt barnets behov for beskyttelse framfor barnets rett til deltakelse, og deres holdninger framstår som paternalistiske (Omre & Schjelderup, 2009, s. 39). Som konsekvens fører det til liten grad av medvirkning, ettersom barnet ikke har en reel innflytelse på fylkesnemndas beslutning (Seim & Slettebø, 2017, s. 885).

6.3.2 Lojalitetskonflikt

I to av vedtakene blir lojalitetskonflikt brukt som argument for at barnets mening ikke kan tillegges vekt, som vist i følgende eksempel:

«At han ovenfor fosterforeldrene skal ha unnskyldt seg for det han hadde sagt til talspersonen, og sagt at «jeg håper dere vinner rettsaken», er uansett illustrerende for den lojalitetskonflikten han opplever å stå i. (...) Slik fylkesnemnda vurderer det, er det viktigste ikke å få flytte til far, men å komme seg ut av den vanskelige lojalitetskonflikten som denne saken har satt ham i. Av den grunn har fylkesnemnda valgt å treffe avgjørelse i saken nå,

framfor å oppnevne sakkyndig for å utrede nærmere de tvilsspørsmål som foreligger.» (Emil, 12 år).

I norsk rettspraksis er det vanlig å vurdere om barnets uttalelser har blitt påvirket av andre eller om det befinner seg i en lojalitetskonflikt (Sandberg, 2010, s. 65). Begrepet lojalitetskonflikt har røtter fra utviklingspsykologien, hvor man anser barnet som sårbart (Killen, 2003, sitert i Vis, 2004). I begrepet lojalitetskonflikt ligger en forståelse av at barnets lojalitet til foreldrene kan medføre at det oppstå en indre konflikt hos barnet når det blir spurt om å ta stilling til spørsmål som kan være til ulempe for foreldrene. Som konsekvens kan barnet tilpasse sine svar for å beskytte foreldrene (Vis, 2004, s. 46).

Vedtak 6 omhandler 10 år gamle Emma. Den sakkyndige hadde tre samtaler med Emma, hvor hun var skiftende i sine ønsker om bosted. I den siste samtalen med sakkyndig sa jenta at hun var nesten sikker på at hun ville bo i fosterhjemmet, og at hun ikke ville flytte fra vennene og fosterforeldrene. Sakkyndig uttalte at jenta trolig kom til å ha skiftende synspunkter om hvor hun ville bo også i fremtiden. Fylkesnemnda vurderte derfor at Emma burde fritas fra å velge bosted med følgende begrunnelse: *«Nemnda vurderer at B befinner seg i en sterk lojalitetskonflikt, hvor hun ikke klarer å velge. (...) Slik nemnda ser det må noen andre ta denne avgjørelsen for henne. Det vurderes å være til hennes beste at dette ansvaret løftes bort fra hennes skuldre.»* Fylkesnemnda la i dette tilfellet vekt på *«den foreliggende risikoen for lojalitets- og identitetsproblematikk hos jenta, hvis hun skulle fortsette å bo i det aktuelle fosterhjemmet.»*

Emma hadde bodd i fosterhjemmet siden hun var to år gammel, samtidig som hun hadde hatt jevnlig samvær med sin mor. Det kan argumenteres for at det i dette tilfellet ikke handlet om lojalitetskonflikt, men heller det faktum at jenta hadde knyttet emosjonelle bånd begge steder. På samme måte som et barn kan ha vansker mellom å velge side i en ordinær barnefordelingssak, kan barn ha vansker med å velge side i en tilbakeføringssak. Fylkesnemndas bruk av begrepet lojalitetskonflikt vil i så fall ikke være berettiget. I dette tilfellet kan man si at fylkesnemnda ikke har lyktes med å innta et barneperspektiv, hvor man forsøke å forstå verden slik barnet ser det (Tiller, sitert i Strandbu, 2007, s. 27).

I eksemplene anså fylkesnemnda det som nødvendig å fritta barna fra å velge bosted. I faglitteraturen finner man delte meninger omkring dette temaet. Mens noen hevder at man

skal være forsiktige med å legge for stort ansvar på barns skuldre, og at barn i noen tilfeller bør fritas for å ta stilling til vanskelige spørsmål (Sandbæk, 2004, s. 106), mener andre at det ikke er god nok grunn til å la være å høre på barnet (Sandberg, 2010, s. 63). Dette blir ofte omtalt som spenningsforholdet mellom beskyttelse og deltakelse (Angel, 2009, s. 69). I følge Sandbæk (2004) bør det «*vektlegges en aktørforståelse som rommer selvstendighet og avhengighet, deltakelse og beskyttelse*» (s. 106). Dette kan være en vanskelig balansegang. Hvor skal man sette strek i forhold til barnets behov for beskyttelse jamfør barnets rett til å medvirke? Lojalitetsbegrepet kan være et problematisk argument ettersom hovedfokuset blir på barnets behov for beskyttelse framfor rett til deltakelse, noe innebærer en paternalistisk måte å treffe avgjørelser på. Slike argumenter bidrar dermed til å svekke synet på barnet som kompetent aktør (Omre & Schjelderup, 2009, s. 39). En løsning kan være å bevisstgjøre barnet om at det ikke trenger å ta stilling til egne ønsker (Sandberg, 2010, s. 56). Et slikt alternativ ville latt barnet delta på egne premisser, og samtidig som barnet anerkjennes som kompetent aktør.

6.3.3 Ambivalens

I flere av vedtakene framstår barna som ambivalente til egne synspunkter. Med ambivalent forstår jeg at barnet opplever motstridende følelser knyttet til sine ønsker (Nordbø, 2019). En tilbakeføringssak bærer preg av kompleksitet, ettersom barnet kan ha tilknytning i to hjem. Dette kan føre til at barnet opplever vansker med å ta stilling til egne ønsker. Dette var tilfelle for Muhammad (12), som uttrykte at han helst ville hjem, men at det kom an på tilstanden til mor. Fylkesnemnda opprettholder fosterhjems plasseringen med følgende begrunnelse:

«Etter nemndas syns gjenspeiler Gutts uttalelser hans ambivalente forhold til mor. Han ønsker nok helst å bo hos mor, men han er fortsatt redd for hvordan hun vil opptre ovenfor ham. Nemnda vurderer at det ikke vil være til hans beste å leve i en omsorgssituasjon hvor han vil være engstelig for hvordan han vil bli møtt av mor.»

I faglitteraturen synes det å være en nokså bred enighet om at medvirkning bør forstås som en prosess, hvor barnet får tid og støtte til å bearbeide egne synspunkter (Seim & Slettebø, 2017, s. 885, Strandbu, 2008, s. 20, Sandberg, 2010, s. 67). Det er likevel vanlig praksis å bare ha én samtale med barnet i fylkesnemndssaker (Enroos et al., 2017, s. 12). I følge Sandberg (2010) bør det særlig legges til rette for flere samtaler med barnet i saker hvor det skal treffes

avgjørelser i barnets liv (s. 61). Tilbakeføringssaker kan være komplekse og vanskelig saker, hvor barnet kan oppleve motstridende følelser. I utvalget var det bare ett av barna som hadde fått mer enn én samtale. Det kan derfor være grunn til å drøfte om det i større grad burde legges til rette for flere samtaler med barna. I tilfeller hvor barnet framstår som ambivalent kan det tenkes at det hadde vært særlig hensiktsmessig å hjelpe barnet i prosessen med å forme sine synspunkter. Ved hjelp av voksen støtte kunne barnet skape forståelse av egen situasjon, og dermed fikk barnet bedre forutsetninger for forme egne synspunkter (Seim & Slettebø, 2017, s. 885).

Bruk av argumenter som umodenhet, lojalitetskonflikt og ambivalens kan tenkes å medføre at barnet opplever skyldfølelse, ettersom ansvaret for sakens utfall legges på barnet. Det bør derfor brukes argumenter som ikke medfører at barnet sitter igjen med ansvaret for beslutningen (Grisholt, 2007, sitert i Sandberg 2003 s. 267-269).

6.3.4 Helhetlig vurdering og barnets beste

Hensynet til barnets beste er ett av barnevernlovens grunnleggende prinsipper, og det skal legges avgjørende vekt på å finne tiltak som er til det beste for barnet, jf. bvl. § 4-1. Barnets beste vurderes ut fra skjønnsmessige vurderinger omkring barnets situasjon (Bendiksen & Haugli, 2018, s. 179). Det er derfor ikke overraskende at begrepene barnets beste og helhetlig vurdering går igjen i flere av vedtakene, slik som illustrert i følgende eksempel:

«Nemnda legger til grunn at selv om han har sagt at han vil bo hos mor, er det etter en samlet vurdering likevel best for ham å bo i fosterhjemmet.» (Ismael, 13 år)

I dette tilfellet påpekte fylkesnemnda at det var en nær forbindelse mellom barnets syn på saken og barnets beste. Fylkesnemnda kom likevel fram til at det ut i fra sakens øvrige omstendigheter ikke var best for ham å flytte hjem. De la vekt på at gutten ved flere anledninger hadde formidlet trivsel i fosterhjemmet, og at han var etablert i fosterhjemmet og miljøet forøvrig. Mor ble heller ikke vurdert til å ha opparbeidet seg tilstrekkelige omsorgsevner.

I Muad (10) sin sak benyttes begrepet øvrige omstendigheter:

«Med dette som utgangspunkt har nemnda merket seg at A selv helst ønsker å flytte hjem til mor. Han er 10 år, og hans mening er en viktig faktor for spørsmålet om han skal tilbakeføres eller ikke. Hans ønsker må imidlertid også vurderes opp mot de øvrige omstendighetene i saken.»

I sistnevnte eksempel påpeker fylkesnemnda at barnets mening er viktig, men at det ut i fra sakens øvrige momenter er best for ham å bli i fosterhjemmet. Barnets mening er vurdert og inngår i den helhetlige vurderingen omkring barnets situasjon. Det kan derfor argumenteres for at barnets rett til medvirkning er ivaretatt, selv om barnet ikke har fått gjennomslag for sine ønsker (Sandberg, 2003, s. 267).

Innen barnevernfaglig litteratur synes det å være en forståelse av at det er en nær sammenheng mellom barnets beste og barnets synspunkt, og at barnets mening er viktig for å komme fram til riktig beslutning (Sandberg, 2010, s. 65). Tidligere forskning har likevel vist at barn i mindre grad får gjennomslag for sine ønsker når de er i strid med fylkesnemndas vurdering av barnets beste (Vis & Fossum 2013, s. 2107; Studsrød et al., 2017, s. 72). Funnene i denne studien viser samme tendens. Det vil si at barnets ønsker i liten grad påvirker fylkesnemndas beslutning. Det er likevel ikke alltid slik at barnets ønsker vil være til barnets beste. Utfordringen med å bruke barnets beste som argument kan være at definisjonen av barnets beste beror på skjønnsmessige vurderinger, og kan vurderes ulikt (Ibid.). I eksemplene ovenfor ser vi likevel at fylkesnemnda bare kort har vist til barnets beste og helhetlig vurdering. For at barnet skal kunne akseptere beslutningen kan det tenkes at fylkesnemnda i større grad skulle gjort rede for hvorfor barnet ikke kunne få gjennomslag for sine ønsker (Sandberg, 2010, s. 65; Strandbu, 2008, s. 21).

7. Drøfting av funnene i lys av anerkjennelsesteori

I følge Honneths teori har alle mennesker et iboende behov for anerkjennelse. Sentralt i Honneths teori er at gjennom en intersubjektiv og gjensidig relasjon med andre dannes grunnlaget for identitetsdannelse og samfunnsdeltakelse (Honneth, sitert i Lysaker, 2011, s. 106). Gjennom å oppleve anerkjennelse legges grunnlaget for en persons selvtillit, selvrespekt og selvverdsettelse (Honneth, sitert i Lysaker, 2015, s. 1). Menneskets behov for anerkjennelse har i den senere tid blitt mer sentral i empirisk samfunnsforskning (Lysaker,

2011, s. 102), og Honneths anerkjennelsesteori kan være et hensiktsmessig verktøy for å forstå barns medvirkning. Dette kan begrunnes med at kjærlighet, rettigheter og solidaritet er viktige forutsetninger for at barn skal kunne medvirke (Thomas, 2012, s. 463).

“Children do not engage fully if they do not feel a sense of warmth and affection; they cannot participate equally if they are not respected as rights-holders; and they will not have a real impact unless there is mutual esteem and solidarity, and a sense of shared purpose.”
(Thomas, 2008, s. 463)

I dette kapittelet drøftes det, i lys av studiens funn, hvorfor barnets behov for anerkjennelse er sentralt i ivaretagelsen av barnets rett til medvirkning.

7.1 Anerkjennelse gjennom kjærlighet

I Honneths (2008) hovedverk *«kampen om anerkjennelse»* beskriver han menneskets behov for anerkjennelse gjennom kjærlighet. I følge Honneth er anerkjennelse gjennom kjærlighet en forutsetning for at mennesker skal kunne utvikle kroppslig integritet og et positivt selvbilde. Dette er igjen avgjørende for en persons fungering i samfunnet forøvrig, ettersom tillit til seg selv er avgjørende for å kunne utvikle seg til et selvstendig menneske (Ibid. s. 113-116).

I Honneths teori er fokuset rettet mot kjærlighet i nære relasjoner, men kjærlighetsbegrepet er likevel relevant for barnevernsfeltet. Kjærlighetsbegrepet er å finne både i barnevernloven og i de yrkesetiske retningslinjene utarbeidet av fellesorganisasjonen (FO). I

Fellesorganisasjonens yrkesetiske grunnlagsdokument heter det at *«profesjonsutøveren skal vise omsorg og nestekjærlighet ved å identifisere og møte brukernes udekkede behov på en måte som tar hensyn til den andres ressurser og verdier.»* (Fellesorganisasjonen, 2015).

Etter initiativ fra Barnevernsproffene i Forandringsfabrikken ble kjærlighetsbegrepet også innlemmet i barnevernlovens formålsparagraf i 2018. Hensikten var å tydeliggjøre barns grunnleggende behov for kjærlighet (Prop. 169 L, 2016-2017). I bvl. § 1-1, 2. pkt. heter det at *«Loven skal bidra til at barn og unge møtes med trygghet, kjærlighet og forståelse og at alle barn og unge får gode og trygge oppvekstvilkår»*. Den nye loven skulle bidra til å fremme kjærlighet som en etisk bærebjelke i barnevernets arbeid. Barnevernsproffene uttalte at *«lovens verdigrunnlag må være en grunnmur som barnevernet kan støtte seg til og at loven må inspirere barnevernsarbeiderne til å jobbe med varme i hjertet og på måter som bygger tillit*

og trygghet hos barn» (Ibid. s. 20-21). I lovproposisjonen påpekte departementet viktigheten av at barnevernsansatte har god relasjonskompetanse og er personlig egnet til å jobbe med barn (Ibid. s. 24).

I vedtakene som denne studien er basert på har barna hatt én samtale med sin talsperson. Dette er vanlig praksis i fylkesnemndssaker i Norge. I Finland derimot er det vanlig at talspersonen møter barnet mellom 2-4 ganger, og de er opptatt av å etablere et tillitsforhold til barnet før de ber det om å uttale seg (Enroos et al., 2017, s. 12-13). Tilbakeføringssaker kan være komplekse saker, hvor barnet opplever å ha tilknytning både til fosterhjemmet og foreldre. Noen av sakene kan også være preget av høy grad av konflikt. I noen av vedtakene viste barna at de hadde vansker med å ta stilling til hvor de ville bo, og deres synspunkter bar preg av ambivalens i forhold til egne ønsker. Det kan derfor tenkes at barnet hadde behov for flere samtaler med talspersonen. I faglitteraturen synes det å være et økende fokus på barnets behov for tid og støtte i medvirkningsprosessen (Gulbrandsen et al., 2012, s. 57; Strandbu & Skivenes, 2004 s. 218; Seim & Slettebø, 2017, 885). Medvirkningsprosessen bør forståes som meningsarbeid, hvor barnet og den voksne samarbeider for å skape en forståelse av barnets situasjon. På denne måten får barnet bedre forutsetninger for å danne egne synspunkter (Seim & Slettebø, 2017, s. 885). For å få til dette kreves det likevel at man er villige til å bruke mer tid på barna. I følge Vis (2007, s. 7) kan medvirkning sett fra et barneperspektiv omfatter barnets behov for å bli sett, hørt, oppleve forståelse, og får tid og støtte til å sortere egne meninger. Studier har vist at grad av medvirkning er avhengig av gode relasjon til de voksne, tilstrekkelig informasjon og støtte gjennom prosessen (Gallagher et al., 2012). Det er derfor grunn til stille spørsmål til om nåværende praksis hvor barnet bare får en samtale med talspersonen er tilstrekkelig for å ivareta barnets medvirkning.

Barna i vedtakene som denne studien er basert på, er barn som har levd under ulike former for omsorgssvikt. Dette innebærer at barna ikke har fått dekt sine grunnleggende behov innenfor flere områder. Mangel på kjærlighet kan tenkes å være ett av disse grunnleggende behovene. Dette kan igjen tenkes å medføre at barna har mindre grad av tillit til andre mennesker. En viktig forutsetning for medvirkning er at barnet ønsker å gå i en dialog med den som skal innhente barnets synspunkt. Det er ikke nødvendigvis gitt at et barn ønsker å uttale seg i en barnevernssak. Å bli møtt med varme og omsorg kan sies å være et viktig premiss for engasjement og ønske om å medvirke (Thomas, 2012, s. 463). Den som skal innhente barnets synspunkt må derfor evne å utvise varme i samspill med barnet og være sensitiv i forhold til

barnets behov. Dette forutsetter at talspersonen har gode relasjons- og kommunikasjonsevner (Shier, 2001, s. 112). I denne studien framkom det store variasjoner for hvordan talspersonen gjorde rede for barnets perspektiv, og barnets synspunkt framkom i noen tilfeller som manglende eller uklart. For å bli talsperson bør man ha en utdanning eller arbeidspraksis som er rettet mot barn, men ut over dette kreves det ingen formell kompetanse (Rundskriv Q-11, 2013). Det kan diskuteres om dette kan regnes som tilstrekkelig kompetanse for å snakke med barn i vanskelige livssituasjoner. Forskning har dessuten vist at det er varierende kompetanse hos talspersonene (Studsrod et al., 2017, s. 68). Å ha kompetanse på å snakke med barn innebærer at man tar seg god tid til samtalen, og eventuelt snakker med barnet flere ganger ved behov. Samtalen bør skjer på en trygg arena. Det bør ikke stilles ledende spørsmål, og språket må tilpasses barnets alder og modenhet. Det er også sentralt at talspersonen skriver gode rapporter, hvor barnets synspunkt blir gjengitt gjennom barnas egne ord (Ibid.). Talspersonen har en viktig rolle med tanke på å få fram barnets synspunkt. Det kan derfor tenkes at ved å øke talspersonenes kompetanse i å snakke med barn i vanskelige livssituasjoner, ville det gitt barna bedre forutsetninger for å kunne uttrykke sine synspunkter, og dermed økt grad av rettssikkerhet.

Etter at beslutningen er tatt kan barnet ha behov for oppfølging, slik at det kan få informasjon om saken og støtte til sortere sine tanker omkring beslutningen (Strandbu, 2008, s. 21).

Forskning har vist at når barn ikke får tilstrekkelig informasjon om hvilke vurderinger som er gjort i beslutningsprosessen, så øker det sjansen for at barnet er misfornøyd med beslutningen (Vis, 2007, s. 18). Tilstrekkelig informasjon kan derfor være avgjørende for barnets aksept av beslutningen. Barnets behov for informasjon inkluderer hvordan barnets synspunkt ble brukt, og i hvilken grad det ble tillagt vekt (Sandberg, 2010, s. 63). Det er derfor helt avgjørende at fylkesnemnda legger vekt på å gi gode begrunnelser for sine vurderinger i vedtakene, slik at dette kan formidles til barna på en måte som bidrar til å ivareta deres integritet. Videre forutsetter det at barneverntjenesten bruker tid på å følge opp barnet i tiden etter beslutningen. På denne måten kan barnet oppleve at det blir ivaretatt, som igjen legger grunnlaget til å utvikle tillit til seg selv og andre (Honneth, 2008).

7.2 Anerkjennelse gjennom rettigheter

I følge Honneths teori er det avgjørende for en persons selvrespekt at man får sine rettigheter ivaretatt, og opplever likeverdig behandling av staten (Lysaker, 2011, s. 109). Å leve i et demokratisk samfunn innebærer at alle mennesker har grunnleggende rettigheter etter loven. I

det norske samfunnet råder et universelt rettighetsprinsipp som skal sikre at alle blir behandlet likt, med rett til anerkjennelse, verdighet og integritet. Dette prinsippet gjelder i like stor grad for barn som for voksne (Lindén, 2004, sitert i Strandbu, 2007, s. 73). Barns rett til medvirkning er sikret gjennom både norsk og internasjonal lovgivning. Muligheten til å kunne ha innflytelse over egen sak blir ansett som en grunnleggende menneskerettighet (Strandbu, 2010, s. 81). Datamaterialet for denne studien viser at fylkesnemnda legger til rette for barns medvirkning ved å oppnevne talsperson for barnet. Ut fra dette kan man konkludere med at fylkesnemnda har tatt sikte på å ivareta barns rett til medvirkning på et strukturelt nivå (Skivenes & Strandbu, 2006, s. 13).

I følge bvl. § 7-19, 3. ledd, andre pkt. skal fylkesnemnda gjøre rede for barnets synspunkt i vedtakene. Vedtakene skal også inneholde en redegjørelse for hvordan barnets synspunkt er vektlagt. I alle vedtakene i denne studien, med unntak av ett, var det vist til barnets synspunkt. Det viste seg likevel å være store variasjoner for hvordan barnets synspunkt ble gjort rede for og vurdert. Hvordan barnets synspunkt ble vektlagt kom i liten grad fram i vedtakene. I noen vedtak framkom barnets rett til medvirkning kun som en formalitet, hvor barnets synspunkt i liten grad ble vurdert og tillagt vekt. I andre saker derimot var barnets synspunkt grundig gjort rede for, og videre vurdert av fylkesnemnda.

Tidligere forskning har vist at fylkesnemndene har ulik forståelse av hva medvirkning innebærer, og hvordan medvirkning ivaretas i praksis (Studsrod et al., 2017, s. 69). Som en naturlig konsekvens fører dette til ulik praksis knyttet til ivaretagelsen av barnets rett til medvirkning, og medfører at ikke alle barn får medvirke på lik linje. Barnets opplevelse av å ha medvirket i egen sak vil bygge på dets subjektive forståelse av dette. I flere av vedtakene framkom det dessuten paternalistiske holdninger til barnet, hvor barnets synspunkt ikke ble anerkjent på bakgrunn av dets manglende kompetanse og innsikt. For å ivareta barns rett til medvirkning forutsettes det at barnet behandles som likeverdig aktør med rettigheter på lik linje som voksne (Thomas, 2012, s. 463). Hvis vi ser dette i lys av Honnets (2008) anerkjennelsesteori kan det at barn opplever at deres rettigheter ikke blir ivaretatt på samme måte som andres, føre til at barn ikke utvikler selvrespekt. Videre kan det få konsekvenser for hvordan man respektere andre.

Når fylkesnemndas praksis i så stor grad varierer kan det tyde på at det burde utarbeides retningslinjer for hvordan man skal ivareta barns medvirkning. Ved å opprette klarere retningslinjer kan man sikre mer lik behandling og dermed større rettssikkerhet for barna. På

den andre siden kan det være utfordrende å gi generelle retningslinjer ettersom hver sak vil være unik. Fylkesnemndas beslutninger bygger på skjønnsmessige vurderinger, hvor målet er å komme fram til tiltak som er til barnets beste (Bendiksen & Haugli, 2018, s. 178). For å komme fram til barnets beste er man likevel avhengig av å ta barnets synspunkt i betraktning (Sandberg, 2010, s. 65). For at barn skal oppleve anerkjennelse gjennom sine rettigheter må deres synspunkt bli tatt i betraktning og vurderes i samme grad som sakens øvrige momenter (Strandbu, 2008, s. 20; Shier, 2001, s. 113). På denne måten opplever barnet at det blir møtt med respekt, som igjen legger grunnlaget for at barnet kan utvikle selvrespekt (Honneth, 2008).

7.3. Anerkjennelse gjennom sosial verdsetting

Anerkjennelse gjennom sosial verdsetting oppnår man ved at en person verdsettes for sine særegne egenskaper og ressurser. Når en persons egenskaper verdsettes av andre kan det føre til at man føler seg verdifull, og legger grunnlaget for at man utvikler selvverdsettelse (Honneth 2008, s. 134-138). Barns synspunkt i barnevernssaker er viktig fordi de kan bidra med å opplyse saken ut fra barnets eget ståsted, noe som kan føre til at fylkesnemnda kan se saken ut fra andre perspektiver (Kjørholt, 2010, s. 13). Barnets særegne ressurser i barnevernssaker blir derfor kunnskapen om seg selv. For å ivareta barns rett til medvirkning på et individuelt nivå forutsettes det at barnet anerkjennes for sine synspunkter (Skivenes & Strandbu, 2006, s. 13). Videre må barnets synspunkt tas i betraktning slik at det har en reel mulighet til å påvirke sakens utfall (Seim & Slettebø, 2017, s. 885; Omre & Schjelderup, 2009, s. 44).

Denne studien viste at når barnets synspunkt ikke var i overensstemmelse med fylkesnemndas vurdering av barnets beste, ble det brukt argumenter som at barnet var umodent, at det ikke kunne forutse konsekvensene av sine valg, at det var preget av ambivalens eller at det befant seg i en lojalitetskonflikt, og at deres mening dermed ikke kunne tillegges vekt. Dette er vanlige argumenter som benyttes i barnevernsaker (Sandberg, 2010, s. 65). Det kan være lett å avfeie barnets synspunkter med at barnet er umodent eller ikke er i stand til å se konsekvensene av egne valg (Strandbu & Vis, 2008, s. 35). Bruken av disse argumentene er problematisk fordi beslutningen er preget av paternalistisk måter å treffe avgjørelser på (Omre & Schjelderup, 2009, s. 39). Det vitner om et barnesyn som ikke anser barnet som kompetent aktør i eget liv, og hvor det blir tydelig at det foreligger ulikheter i maktbalansen mellom

voksne og barn. Som konsekvens blir ikke barnets synspunkt tatt på alvor (Omre & Schjelderup, 2009, s. 39). En ujevn maktbalanse i relasjonen mellom voksne og barn kan representere utfordringer knyttet til at det, til syvende og sist, er de voksne som treffer den endelige avgjørelsen. Strandbu (2007) påpeker at medvirkning handler om at «*voksne må være villig til å gi slipp på beslutnings- og definisjonsmakt i spørsmål hvor også barnet har ønsker og meninger*» (s. 71). Det vil si at det holder ikke å lytte til barnet. Man må også være villig til å gi deres synspunkter reell påvirkningskraft, noe som kan innebære at man som voksen må være villig til å gi fra seg sin maktposisjon (Omre & Schjelderup, 2009, s. 47).

I lovproposisjonen til den nye bvl. § 1-6 om medvirkning, understrekte departementet viktigheten av å anerkjenne barn og foreldres synspunkt: «*I at barnevernet skal utøve sin virksomhet med respekt for barn og foreldre ligger det at barn og foreldre skal møtes med verdighet. Barn og foreldre må bli lyttet til og tatt på alvor. Barnevernet må ikke være enig med barnet eller foreldrene, men skal vise respekt for deres synspunkter og behov. Barn og foreldre må få informasjon om beslutninger som tas og barneverntjenesten må forklare hva som er begrunnelsen.*» (Prop. 169 L, 2016-2017, s. 48)

Fylkesnemnda er dermed forpliktet til å ivareta barnets verdighet, og behandle deres synspunkter med respekt. Når vi ikke møter barnet med respekt, og ikke er villige til å ta barnets synspunkt på alvor vil det få konsekvenser for barnets opplevelse av medvirkning. Advokat Knut Lindboe, som har lang erfaring inne barnevernrett har også vært engasjert i dette temaet:

«Når man inkluderer et barn i en barnevernssak gjennom å innhente barnets syn i samsvar med barnevernloven § 6-3 og så fatter et vedtak uten hensyn til barnets syn eller i strid med det barnet har gitt uttrykk for, vil dette altså kunne innebære en svekking av barnets selvfølelse og en krenking av dets verdighet» (Lindboe, 2013, s. 82).

Tidligere forskning har vist at barnets ønsker i liten grad påvirker fylkesnemndas beslutning (Helsetilsynet, 2019). Samme tendens ses også for denne studien. Det kan derfor argumenteres for at fylkesnemnda burde strekke seg lengere for å imøtekomme barnas ønsker. Hvis vi ikke er villige til å ta barnets synspunkt i betraktning vil det medføre liten grad av medvirkning (Seim & Slettebø, 2017, s. 885). Det kan være gode grunner for at et barn ikke kan tilbakeføres. I slike tilfeller bør man likevel vurdere andre løsninger for å imøtekomme barnets ønsker. Videre vil det være viktig å benytte argumenter som ikke medfører at barn

opplever krenkelser av deres integritet. Ved å bruke argumenter som umodenhet, lojalitetskonflikt og ambivalens legges dessuten ansvaret for avgjørelsen på barnets skuldre (Grisholt, 2007, sitert i Sandberg, 2010, s. 65). Slike argumenter kan medføre en opplevelse av at det er ens personlige egenskaper som gjør at en ikke kan få gjennomslag for sine ønsker. Når fylkesnemnda skal treffe beslutninger som er i strid med barnets ønske blir det derfor viktig at barnets ønsker anerkjennes, og at det benyttes argumenter som gjør at ansvaret for beslutningen løftes vekk fra barnet (Ibid.).

Til tross for at fylkesnemnda har en overordnet holdning om at medvirkning er viktig, viste gjennomgangen av vedtakene likevel at fylkesnemnda i flere tilfeller hadde større fokus på barnets rett til beskyttelse framfor behovet for deltakelse. Dette vitner om et paternalistisk barnesyn, som ikke anerkjenner barnets kompetanse (Omre & Schjelderup, 2009, s. 39). I denne studien var det på den andre siden flere tilfeller hvor barnet ble anerkjent for sine synspunkter. Hvilke holdninger og kunnskapssyn fylkesnemnda har vil prege hvordan barns rett til medvirkning blir ivaretatt i praksis, og er trolig årsaken til at det var så stor spredning i datamaterialet. Når vi ber barn medvirke er det viktig at de opplever at deres synspunkter blir sett på som et viktig bidrag i fylkesnemndas behandling. På denne måten kan man ivareta barnets verdighet og integritet (Strandbu, 2008, s. 81), og vil kunne bidra til at barnet utvikler selvverdsettelse (Honneth, 2008).

8. Konklusjon

Formålet med denne studien var å undersøke hvordan barns rett til medvirkning blir ivaretatt av fylkesnemnda i saker som omhandler krav om tilbakeføring. Jeg har undersøkt hvilke holdninger som er fremtredende i fylkesnemndas vurderinger knyttet til barns medvirkning. Videre har jeg undersøkt hva som gjøres i praksis for å sikre barnets rett til medvirkning, samt hvordan barnets synspunkt vurderes og vektlegges i de ulike sakene. Det er også rettet fokus mot hvilke argumenter som ble brukt i de tilfellene hvor barna ikke fikk gjennomslag for sine ønsker, ettersom det kan tenkes å ha betydning for om barnet kan akseptere de beslutningene som blir tatt.

Studiens funn viser at viser at barna i utvalget fikk oppnevnt talsperson og at de dermed fikk anledning til å uttrykke sine synspunkter. Hvordan barnets synspunkt ble presentert i

vedtakene var likevel varierende. I de fleste sakene framkom barnets synspunkt som tydelig, men det var likevel tilfeller hvor barnets synspunkt ble framstilt uklart eller manglende. Studiens funn kan indikere at det i større grad burde utarbeides tydeligere retningslinjer i forhold til hvordan talspersonen bør gå fram for å innhente og formidle barnets synspunkt. Talspersonens rolle har en sentral funksjon med tanke på å få fram barnets synspunkt, og det kan dermed stilles spørsmål til om en generell utdanning/yrkeserfaring knyttet til barn er tilstrekkelig kompetanse for å snakke med barn i vanskelige livssituasjoner. Talspersonenes varierende kompetanse kan bidra til at barnets synspunkt ikke blir godt nok belyst, og dermed svekke barnets rettssikkerhet. En forutsetning for medvirkning kan sies å være at talspersonene har gode relasjonsevner, og kompetanse til å snakke med barn i vanskelige livssituasjoner (Shier, 2001, s. 112). Det kan derfor være hensiktsmessig at det i større grad fokuseres på opplæring av ulike tilnærminger og metoder for å snakke med barn (Vis et al., 2012, s. 16).

Som tidligere påpekt synes det å foreligge en bred enighet blant fagfolk at medvirkning bør forstås som en prosess hvor barnet får tid og støtte til å bearbeide sine synspunkter. Likevel viser studiens funn at barna som hovedregel bare blir tilbudt én samtale med talspersonen. Det bør derfor stilles spørsmål ved om dagens praksis med å tilby barnet én samtale er tilstrekkelig for å ivareta barnets rett til medvirkning, eller om man i større grad bør legge opp til flere samtaler. Barnevernssaker er komplekse saker, hvor barna kan oppleve motsetningsfylte følelser, noe som også var tilfelle for flere av barna i denne studien. Det kan derfor tenkes av barna hadde behov for mer tid og støtte til å bearbeide sine synspunkter (Strandbu, 2008, s. 18). Dette krever likevel at man er villige til å bruke mer tid og ressurser på barna.

Studios funn viste at fylkesnemnda hadde varierende praksis knyttet til vurderingen og vektleggingen av barnets synspunkt. Dette var uavhengig av om barnets synspunkt var sammenfallende med fylkesnemndas beslutning eller ikke. I noen vedtak ble barnets synspunkt grundig gjort rede for og vurdert, mens i andre vedtak fremstod barnets synspunkt lite fremtredende i fylkesnemndas vurderinger. Tidligere forskning har vist at fylkesnemndsledere har ulik forståelse av hva medvirkning innebærer, og hvordan den skal ivaretas i praksis (Studsrod et al., 2017, s. 66). Grad av medvirkning i denne studien synes også å avhenge av fylkesnemndas skjønsmessige vurderinger i forhold til hva medvirkning innebærer.

I vedtakene framkommer det en overordnet holdning om at barns rett til medvirkning er viktig. Studiens funn viste likevel at fylkesnemnda i flere tilfeller ikke anerkjente barnet som kompetent aktør. Det ble argumentert med at barnets synspunkt ikke kunne vektlegges fordi barnet var i en lojalitetskonflikt, at det var umodent, ambivalent til egne ønsker, eller at barnets ønsker ikke var i samsvar med barnets beste. Barnets behov for beskyttelse ble dermed tillagt større vekt enn barnets behov for deltakelse. Som konsekvens ble barna fratatt muligheten til å påvirke egen sak. En forutsetning for medvirkning er at barnet har en reell mulighet til å påvirke fylkesnemndas beslutning (Vis & Thomas, 2009, s. 1).

Studiens funn viste at det ble lagt stor vekt på de eldste barnas ønsker, utover det syntes alder og modenhet å ha liten betydning for vektleggingen av barnets ønsker. Fylkesnemndas beslutning var som regel sammenfallende med barnets ønske når barnet ønsket å forbli i fosterhjemmet. De barna som ville tilbakeføres fikk i mindre grad gjennomslag for sine ønsker. Det kan derfor synes som om barnas ønsker i liten grad påvirker fylkesnemndas beslutning. Dette var likevel ikke overraskende ettersom det også har framkommet i tidligere forskning (Helsetilsynet, 2019; Studsrød et al., 2017, s. 72; Vis & Fossum, 2013, s. 2107-2108). Når barn i realiteten har liten mulighet til å påvirke fylkesnemndas beslutning, innebærer dette liten grad av medvirkning (Seim & Slettebø, 2017, s. 885). Det kan derfor argumenteres med at det er behov for praksisendringer for å bedre ivareta barns rett til medvirkning.

På den andre siden innebærer ikke nødvendigvis medvirkning i et juridisk perspektiv at barnet skal få bestemme (Prop. 169 L, 2016-2017, s. 44). Det kan være vanskelig å vurdere hvor grensen går i forhold til barnets behov for beskyttelse framfor barnets behov for medvirkning. I noen tilfeller vil det ikke være mulig å innfri barnets ønsker. Det vil likevel være viktig at barnet synspunkt anerkjennes, og at det gis velbegrunnede svar på hvorfor de ikke kan få gjennomslag for sine ønsker (Sandberg, 2010, s. 65). På den måten kan man ivareta barnets verdighet og integritet (Strandbu, 2010, s. 81). For at barnet skal kunne utvikle selvtillit, selvrespekt og selvverdsettelse er det viktig at barnet møtes med varme og nestekjærlighet, at deres rettigheter blir ivare tatt på lik linje med andre, og at deres synspunkter anerkjennes som et viktig bidrag for fylkesnemndas vurdering (Honneth, 1992, sitert i Thomas, 2012, s. 463).

Denne studien bidrar med ny kunnskap om hvordan barns rett til medvirkning ivaretas i fylkesnemndas praksis. Ved å sette søkelys på barns rett til medvirkning kan det bidra til økt fokus på viktigheten av barns rett til medvirkning. Studien har likevel en del begrensninger. Utvalget for studien er begrenset, og studiens funn kan derfor ikke generaliseres. Vedtakene er sammendrag av fylkesnemndas behandling, noe som medfører at sentral informasjon kan ha vært utelatt. Jeg har ikke hatt tilgang til talspersonens rapport, som kunne ha bidratt til mer omfattende informasjon om hvordan barnets synspunkt ble innhentet. Jeg har heller ikke hatt tilgang til barnets egen opplevelse av medvirkning, og har derfor ikke hatt grunnlag for å vurdere medvirkning ut fra barnets eget perspektiv. I studiens utvalg var det bare ett barn under syv år, og det har derfor ikke vært mulig å undersøke om barn under syv år blir gitt mulighet til å medvirke. I den nye lovbestemmelsen om medvirkning er det ingen nedre aldersgrense, og det kunne derfor vært interessant å sett på om det i større grad enn tidligere, inkluderes barn under syv år i fylkesnemndssaker. En stor andel av barna i utvalget ønsket å forbli i fosterhjemmet. Dette førte til at fylkesnemndas beslutning i stor grad var sammenfallende med barnas ønsker. Det kunne derfor ha vært interessant å sett på flere saker hvor fylkesnemndas vurdering var i strid med barns ønsker.

Min forskningsgjennomgang viser at det foreligger begrenset forskning på barns medvirkning i fylkesnemnda, og det vil derfor være behov for å utvikle mer kunnskap omkring dette temaet. Det synes å være ulike forståelser av hva medvirkning innebærer, noe som medfører ulik praksis med tanke på ivaretagelsen av barns rett til medvirkning. Tidligere studier viser at medvirkning blir ansett som viktig. Likevel opplever barn og unge at de får medvirke i liten grad. Det er derfor behov for mer kunnskap om hva medvirkning innebærer. Dette kan bidra til at barns rett til medvirkning ivaretas på lik linje, og i mindre grad avhenger av fylkesnemndas skjønsmessige forståelse av medvirkning. Det bør også rettes fokus mot talspersonens rolle og kompetanse ettersom de spiller en sentral rolle med tanke på innhenting og formidlingen av barnets synspunkt. Det er også manglende kunnskap om hvordan barn selv opplever å medvirke i fylkesnemnda. Videre vil det være viktig med kunnskap om hvordan barn blir ivaretatt etter at beslutningen er tatt, herunder hvilken informasjon barnet om beslutningen, og om de får tilbud om oppfølging.

Litteratur

- Alanko, A. (2019). Towards a pedagogy of participation? – Exploring children's experiences in regional youth councils. *BARN*, 4(3).
- Angel, B. Ø. (2009). *Å flytte hjem igjen etter å ha bodd i fosterhjem*. 294.
- Angelsen, K. L. (2016). *Barns rett til å bli hørt i saker om omsorgsovertakelse etter barnevernloven § 4-12* [Masteroppgave]. Universitetet i Bergen.
- Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet. (2012, februar 6). *NOU 2012: 5* [NOU]. Regjeringen.no. <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/nou-2012-5/id671400/>
- Bendiksen, L. R. L., & Haugli, T. (2018). *Sentrale emner i barneretten*.
- Brukerundersøkelsen 2016*. (2016). bufdir.no | Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet. <https://bufdir.no/bibliotek/Dokumentside/?docId=BUF00003791>
- Ellingsen, I. T., Studsrød, I., & Jensen, I. B. (2017). Norsk familiepolitikk og sosialarbeidernes familieforståelse. I *Barneomsorg på norsk: I samspill og spenning mellom hjem og stat*. Universitetsforlaget.
- Ellingsen, I. T., Studsrød, I., & Ursin, M. (2019). Ivaretagelse av barns rettigheter i sosialt arbeid med familier. *Barn*, 4(3).
- Enroos, R., Stein Helland, H., Pösö, T., Skivenes, M., & Tonheim, M. (2017). The role and function of the spokesperson in care order proceedings: A cross-country study in Finland and Norway. *Children and Youth Services Review*, 74, 8–16. <https://doi.org/10.1016/j.chilyouth.2017.01.017>
- Evensen, T. (2011). *Barnets beste i tilbakeføringssaker. Hvordan forstås dette begrepet og hvilke vurderinger inngår i fylkesnemndsvedtak om spørsmål om tilbakeføring av barn i henhold til barnevernloven § 4-21?* <https://bora.uib.no/handle/1956/5524>
- Fellesorganisasjonen. (2015). *Yrkesetisk grunnlagsdokument for barnevernspedagoger, sosionomer og velferdsvitere*. fo.no. <https://www.fo.no/getfile.php/1311735-1585635696/Dokumenter/Din%20profesjon/Brosjyrer/Yrkesetisk%20grunnlagsdokument.pdf>
- Fylkesnemndene.no <https://www.fylkesnemndene.no/>
- Gallagher, M., Smith, M., Hardy, M., & Wilkinson, H. (2012). Children and Families' Involvement in Social Work Decision Making. *Children & Society*, 26(1), 74–85. <https://doi.org/10.1111/j.1099-0860.2011.00409.x>
- Grønmo, S. (2004). *Samfunnsvitenskapelige metoder*. Fagbokforlaget
- Gulbrandsen, L. M., Seim, S., & Ulvik, O. S. (2012). BARNES RETT TIL DELTAKELSE I BARNEVERNET: SAMSPILL OG MENINGSARBEID. *SOSIOLOGI I DAG, SOSIOLOGI I*

DAG, 42, NR. 3-4/2012.

Helsetilsynet. (2019). *Det å reise vasker øynene. Gjennomgang av 106 barnevernsaker*. Statens helsetilsyn.

Honneth, A. (2008). *Kamp om anerkjennelse om de sosiale konfliktenes moralske grammatikk*. Pax.

Jacobsen, A. F. (2019). Børnekonventionen i Danmark. Barnet mellom forældre og stat. *BARN*, 4(3).

Jacobsen, D. I. (2003). *Forståelse, beskrivelse og forklaring innføring i samfunnsvitenskapelig metode for helse- og sosialfagene*. Høyskoleforlaget

Johannessen, L. E. F., Rafoss, T. W., & Rasmussen, E. B. (2018). *Hvordan bruke teori? Nyttige verktøy i kvalitativ analyse*. Universitetsforl.

Kjørholt, I. H. (2010). *Barn som samfunnsborgere til barnets beste?* Universitetsforl.

Križ, K., & Skivenes, M. (2017). Child welfare workers' perceptions of children's participation: A comparative study of England, Norway and the USA (California): Children's participation. *Child & Family Social Work*, 22, 11–22. <https://doi.org/10.1111/cfs.12224>

Larsson, M., & Hultman, E. (2019). Barns rätt till delaktighet vid beslutsprocesser inom den sociala barnvården. Vad betyder barnkonventionen och den rättsliga utformningen för tillämpningen i praktiken? *BARN*, 4(3), 85–100.

Likestillingsdepartementet, B. (2017, september 1). *Prop. 169 L (2016–2017)* [Proposisjon]. <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/prop.-169-l-20162017/id2568801/>

Lindboe, K. (2013). *Barns stemme i fylkesnemnda og ved rettslig overprøving*. 2.

Lovdata.no <https://lovdata.no/>

Lysaker, O. (2011). Anerkjennelse og menneskeverdets forankring: Henimot en transnasjonal anerkjennelsespolitikk. *Etikk i praksis. Nordic Journal of Applied Ethics*, 5(2), 101–122.

Lysaker, O. (2015). Axel Honneth: Frihet gjennom anerkjennelse. *Salongen. Nettidsskrift for filosofi og idéhistorie*. <http://www.salongen.no/?p=7206>

Mæhle, S. S., & Aarli, R. (2017). *Fra lov til rett* (2. utgave). Gyldendal Juridisk.

NESH. (2016). *Forskningsetiske retningslinjer for samfunnsvitenskap, humaniora, juss og teologi*. Den nasjonale forskningsetiske komité for samfunnsvitenskap og humaniora.

Nordbø, B. (2019). *Store norske leksikon*.

Norges lover (2018-2019). Lovsamling for helse- og sosialsektoren (barnevernloven, FNs barnekonvensjon, menneskerettighetskonvensjonen)

Omre, C., & Schjelderup, L. (2009). *Barn i barnevernet en studie om barns deltakelse og styrkeprosesser i familieråd*. Tapir akademisk.

Pedersen, M. (2018). *Oppheving av vedtak om omsorgsovertakelse. Om egnethet av samtaleprosess som behandlingsform for saker etter barnevernloven § 4-21*. UIT.

Rambøll Management Consulting A/S. (2018). *Anbragte børn og deres trivsel 2018*. https://sim.dk/media/27479/rapport_anbragte_boern_og_unges_trivsel_2018_.pdf

Ringdal, K. (2013). *Enhet og mangfold samfunnsvitenskaplig forskning og kvantitativ metode*. Fagbokforl.

Rundskriv Q-11. (2013). *Rundskriv Q-11/2013—Rundskriv om barnets talsperson – kommentarer til forskrift 18. Februar 2013 nr. 203 om barnets talsperson i saker som skal behandles i fylkesnemnda for barnevern og sosiale saker*.

Sandberg, K. (2003). *Tilbakeføring av barn etter omsorgsovertakelse*. Gyldendal akademisk.

Sandberg, K. (2010). Barns rett til medbestemmelse—Et juridisk perspektiv. I *Barn som samfunnsborgere—Til barnets beste?* (s. 47–69). Universitetsforlaget.

Sandberg, K. (2020). Kommentar til Høyesteretts storkammeravgjørelser om barnevern etter EMDs dommer mot Norge. *Juridika*. <https://juridika.no/innsikt/kommentar-til-h%C3%B8yesteretts-storkammeravgj%C3%B8relser-om-barnevern-etter-emds-dommer-mot-norge>

Sandbæk, M. (2004). Barn i hjelpeapparatet—Kompetente og sårbare aktører. *Nordisk sosialt arbeid*, 24(2), 98–107.

Seim, S., & Slettebø, T. (2017). Challenges of participation in child welfare. *European Journal of Social Work*, 20(6), 882–893. <https://doi.org/10.1080/13691457.2017.1320531>

Shier, H. (2001). Pathways to Participation: Openings, Opportunities and Obligations. *Children & Society*, 15, 107–117.

Skivenes, M., & Strandbu, A. (2006). A child Perspective and Children's Participation. *Children, Youth and Environments*, 16(2), 10–27.

Slettebø, T. (2008). Barn og foreldres medvirkning i barnevernet—Samspill og interessekonflikter. *Norges barnevern*.

Stortingsmelding nr. 40. (2001). Regjeringen.

Strandbu, A. (2007a). Barns deltakelse i familieråd. Støttepersonens rolle? *Nordisk sosialt arbeid*, 27(4), 251–262.

Strandbu, A. (2007b). *Barns deltakelse og barneperspektivet i familierådsmodellen* [Doktorgradsavhandling]. Universitetet i Tromsø.

Strandbu, A. (2008). *Hvordan legge til rette for barns deltakelse i familieråd*. https://bibliotek.buudir.no/BUF/101/Hvordan_legge_til_rette_for_barns_deltakelse_familierad.pdf

- Strandbu, A. (2010). Barns deltakelse og barnets beste i barnevernet. I *Barn som samfunnsborgere—Til barnets beste?* (s. 71–88).
- Strandbu, A. (2011). *Barnets deltakelse hverdagslige og vanskelige beslutninger*. Universitetsforl.
- Strandbu, A., & Vis, S. A. (2008). Barns deltakelse i barnevernssaker. *Barnevernets utviklingssenter i Nord-Norge*, 40.
- Studsrød, I., Hovland, W., & Bie, T. (2017). Den gode vilje er ikke nok: Fylkesnemndas høring av barn. I *Barneomsorg på norsk: I samspill og spenning mellom hjem og stat*. Universitetsforlaget.
- Svartdal, F. (2020). Store norske leksikon. I *Store norske leksikon*. <https://snl.no/holdning>
- Thagaard, T. (2018). *Systematikk og innlevelse en innføring i kvalitative metoder*. Fagbokforl.
- Thomas, N. (2012). Love, rights and solidarity: Studying children's participation using Honneth's theory of recognition. *Childhood*, 19(4), 453–466.
<https://doi.org/10.1177/0907568211434604>
- Thomassen, M. (2006). *Vitenskap, kunnskap og praksis innføring i vitenskapsfilosofi for helse- og sosialfag*. Gyldendal akademisk.
- Tuft, M. (2009). *Barns rett til å bli hørt ved omsorgsovertakelse og tilbakeføring*. Universitetet i Bergen.
- Ulvik, O. S. (2009). Barns rett til deltakelse – teoretiske og praktiske utfordringer i profesjonelle hjelpers samarbeid med barn. *Tidsskrift for Norsk psykologforening*, 46(12).
<http://psykologtidsskriftet.no/fagartikkel/2009/12/barns-rett-til-deltakelse-teoretiske-og-praktiske-utfordringer-i-profesjonelle>
- Ursin, M., & Ellingsen, I., T. (2019). Barn, Forskning om barn og barndom i nord. *Institutt for pedagogikk og livslang læring Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet, NTNU*, 4(3).
- Vis, S. A. (2004). Samtaler med barn i barnevernet. *Barnevernets utviklingssenter i Nord-Norge*, 1.
- Vis, S. A. (2007). Sluttrapport prosjekt «Barn og beslutninger». *Helse og Rehabilitering*. Prosjektnr: 2005/0042.
- Vis, S. A., Holtan, A., & Thomas, N. (2012). Obstacles for child participation in care and protection cases—Why Norwegian social workers find it difficult. *Child Abuse Review*, 21(1), 7–23. <https://doi.org/10.1002/car.1155>
- Vis, S. A., & Thomas, N. (2009). Beyond talking – children's participation in Norwegian care and protection cases. *European Journal of Social Work*, 12(2), 155–168.

<https://doi.org/10.1080/13691450802567465>

Vis, S., & Fossum, S. (2013). Representation of children's views in court hearings about custody and parental visitations—A comparison between what children wanted and what the courts ruled. *Children and Youth Services Review*, 35, 2101–2109.

<https://doi.org/10.1016/j.childyouth.2013.10.015>

Ygemar, S. J. (2017). *Elle, melle, deg fortelle.. En vedtaksanalyse om hvordan fylkesnemnda forstår barns rett til medvirkning ved vurdering av samvær* (Oslo). VID vitenskapelige høyskole.

Young, S., McKenzie, M., Schjelderup, L., Omre, C., & Walker, S. (2014). What Can We Do to Bring the Sparkle Back into this Child's Eyes? Child Rights/Community Development Principles: Key Elements for a Strengths-based Child Protection Practice. *Child Care in Practice*, 20(1), 135–152. <https://doi.org/10.1080/13575279.2013.847052>

Fylkesnemndas vedtak

FNV-2018-81-HSF (Fylkesnemnda for barnevern og sosiale saker, Hordaland, Sogn og Fjordane, 2018)

FVN-2018-140-OST (Fylkesnemnda for barnevern og sosiale saker, Østfold, 2018)

FNV-2018-212-OSL (Fylkesnemnda for barnevern og sosiale saker Oslo og Akershus, 2018)

FNV-2018-235-OSL (Fylkesnemnda for barnevern og sosiale saker Oslo, 2018)

FVN-2018-186-AGD (Fylkesnemnda for barnevern og sosiale saker Agder, 2018)

FNV-2018-174-MRO (Fylkesnemnda for barnevern og sosiale saker Møre og Romsdal, 2018)

FNV-2019-20-TEL (Fylkesnemnda for barnevern og sosiale saker Telemark, 2019)

FNV-2019-58-OPP (Fylkesnemnda for barnevern og sosiale saker Oppland og Hedmark, 2019)

FNV-2019-99-OSL (Fylkesnemnda for barnevern og sosiale saker Oslo og Akershus, 2019)

FNV-2019-61-TRL (Fylkesnemnda for barnevern og sosiale saker Trøndelag, 2019)

FNV-2019-89-OSL (Fylkesnemnda for barnevern og sosiale saker Oslo og Akershus, 2019)

FNV-2019-63-OST (Fylkesnemnda for barnevern og sosiale saker Østfold, 2019)

FNV-2019-83-AGD (Fylkesnemnda for barnevern og sosiale saker Agder, 2019)

Vedlegg

Vedlegg 1

Sammendrag av vedtakene

Vedtak 1

FNV-2018-81-HSF

Saken ble behandlet av fylkesnemnda for barnevern og sosiale saker Hordaland, Sogn og Fjordane, i 2018. Saken gjaldt mors krav om tilbakeføring for gutt på 12 år. Det var bekymring vedrørende mors psykiske helse, samt ustabile livssituasjon. Bakgrunnen for plasseringen var mistanke om vold i hjemmet, samt at flere instanser hadde meldt bekymring vedr. familien. Gutten ble hørt av sakkyndig og uttrykte at en tilbakeføring til mor hadde vært bra, men at det kom an på mors tilstand. Nemnda vurderte at gutten hadde et særskilt og omfattende omsorgsbehov, og et ambivalent forhold til mor. Videre at mor ikke viste innsikt i guttens problematikk og at hun ikke kunne gi gutten forsvarlig omsorg. Krav om tilbakeføring ble ikke tatt til følge, og samvær ble noe redusert.

Vedtak 2

FVN-2018-140-OST

Saken ble behandlet fylkesnemnda for barnevern og sosiale saker Østfold i 2018, og gjaldt mors krav om tilbakeføring av gutt, 6 år. Gutten har bodd i fosterhjem siden 2016, på bakgrunn av mors fysiske og psykiske helse. Gutten får ikke anledning til å medvirke: «Barnet er under 7 år gammel. Kommunen har opplyst at gutten ikke er i stand til å danne seg egne synspunkter om sakens tema. Dette er ikke bestridt av mor. Nemnda har på denne bakgrunn ikke oppnevnt noen talsperson for ham jf bvl § 6-3.» Fylkesnemnda vurderer at gutten har sin tilknytning i fosterhjemmet, og at mor ikke vil kunne håndtere guttens reaksjoner ved en eventuell tilbakeføring. Gutten har hatt mange brudd som utgjør en risiko. Gutten blir derfor ikke tilbakeført. Ang. Samvær påpeker fylkesnemnda: «*barnets standpunkt skal tillegges vekt, avhengig av barnets alder og modenhet*». Det tas ikke stilling til barnets standpunkt, og blir ikke vurdert.

Vedtak 3

FNV-2018-212-OSL

Saken ble behandlet av fylkesnemnda for barnevern og sosiale saker Oslo og Akershus, 2018. Saken gjaldt mors krav om tilbakeføring av 10 års gammel jente. Omsorgsovertakelse ble fattet i 2015, som følge av at jenta hadde omfattende og særskilte omsorgsbehov, og det ble vurdert at mor ikke hadde tilstrekkelige omsorgsevner for å ivareta barnets behov for omsorg. Jentas far var blitt dømt for seksuelle overgrep på barn. Jenta ble plassert på institusjon, og hadde etter plassering tilrettelagt skoleundervisning, seksualisert atferd og voldsomme utageringer. Hun hadde omfattende behov for oppfølging, samt et spesielt stort behov for en stabil og forutsigbar hverdag. Barnet ble hørt via talsperson oppnevnt av fylkesnemnda. Barnets synspunkt framkommer som uklart. Fylkesnemnda hevder at barns medvirkning er viktig, men at hennes uttalelser ikke kan vektlegges på grunn av umodenhet, at hun var skiftende i sine meninger, samt at barn har vansker mellom å skille mellom egne og foreldrene sine behov. Barnet ble ikke tilbakeført.

Vedtak 4

FNV-2018-235-OSL

Saken ble behandlet av fylkesnemnda for barnevern og sosiale saker Oslo, 2018. Saken gjaldt foreldrenes krav om tilbakeføring av et søskenpar på hhv. 7 og 12 år. Barna hadde bodd tre år i beredskapshjem/fosterhjem grunnet mistanke om vold mot barna, og mangler ved den emosjonelle omsorgen som barna fikk. Mor var psykisk ustabil, og hadde manglende mentaliseringsevner, samt at far var voldelig. Barna ønsket ikke talsperson, men formidlet til barneverntjenesten og BUP at de ikke vil hjem til foreldrene, samt at de ikke ønsket samvær. Fylkesnemnda vurderte at barna hadde omfattende traumer, og at deres ønske om å ikke ha kontakt med foreldrene burde respekteres. Barna tilbakeføres ikke og det blir heller ikke vedtatt samvær.

Vedtak 5

FVN-2018-186-AGD

Saken ble behandlet av fylkesnemnda for barnevern og sosiale saker Agder, 2018. Saken gjaldt krav om tilbakeføring av gutt, 10 år. Gutten hadde bodd i fosterhjemmet i over to år. Bakgrunnen for plasseringen var vesentlige mangler ved den daglige omsorgen som gutten fikk, samt skjevutvikling hos barnet. Gutten fikk tilbud om talsperson, men ville heller snakke med barneverntjenesten. Han uttaler til barneverntjenesten at han vil helst bo hos mamma, men også hos fosterhjemmet. Fylkesnemnda vurderte at guttens tilknytning til fosterhjemmet

var til hindre for tilbakeføring. Det ble også lagt vekt på at gutten hadde særskilte omsorgsbehov, samt at han var sårbar pga. det han hadde opplevd da han bodde hjemme.

Vedtak 6

FNV-2018-174-MRO

Saken ble behandlet av fylkesnemnda for barnevern og sosiale saker Møre og Romsdal, 2018. Saken gjaldt mors krav om tilbakeføring av jente 10 år. Jenta hadde bodd i fosterhjem siden hun var to år. Årsaken til plasseringen var mors psykiske helse og rusproblematikk, samt at det ble vurdert at jenta hadde utviklet ukritisk tilknytningsmønster. Eldre bror ble tilbakeført mor i 2016. Jenta var ikke konsistent i sine uttalelser til sakkyndig om hvor hun ville bo, og endret mening flere ganger. Det ble vurdert av fylkesnemnda at hun befant seg i en lojalitetskonflikt, og en tilbakeføring ble vedtatt for at jenta skulle slippe å stå i denne lojalitetskonflikten. *«Slik nemnda ser det må noen andre ta denne avgjørelsen for henne. Det vurderes å være til hennes beste at dette ansvaret løftes bort fra hennes skuldre.»* Videre ble lagt vekt på at jenta hadde opprettholdt kontakt og tilknytning under plasseringen, samt at mors omsorgsevner vurdert som tilstrekkelig. Biologiske prinsipp

Sakkyndig vurdering:

Jenta har blitt hørt tre ganger av sakkyndig psykolog. Intervjuene er detaljert, men ikke direkte sitat. Sakkyndig vurderer at barnet er i en lojalitetskonflikt. Hun endrer mening om hvor hun vil bo flere ganger. Gir uttrykk for at hun ikke vil gjøre noen lei seg, og at hun føler tilhørighet begge steder. I siste samtale sier hun at hun vil fortsette å bo i fosterhjemmet.

Vedtak 7

FNV-2019-20-TEL

Denne saken ble behandlet i fylkesnemnda for barnevern og sosiale saker Telemark i 2019. Saken omhandler en fars krav om tilbakeføring av en 12 år gammel gutt. Gutten hadde vært plassert i fosterhjem hos sin fars foreldre siden han var 1 ½ år gammel, pga. foreldrene rus- og helseproblemer. Guttens mor er død, og far har gjennomgått rusrehabilitering og levede et stabilt liv. Fylkesnemnda anså likevel far som sårbar, og det var knyttet usikkerhet til om han ville håndtere guttens eventuelle reaksjoner ved tilbakeføring. Det ble også vurdert at gutten hadde en tilknytning til fosterforeldrene. Gutten uttalte til talsperson at han ville flytte til far, men fylkesnemnda var usikker på hvor sterkt dette ønsket var, samt om han forstod konsekvensene av en tilbakeføring. Videre ble det vurdert at gutten befant seg i en

lojalitetskonflikt og det viktigste for gutten var å komme ut av denne. Gutten ble derfor ikke tilbakeført.

Vedtak 8

FNV-2019-58-OPP

Denne saken ble behandlet av fylkesnemnda for barnevern og sosiale saker Oppland og Hedmark, 2019. Saken gjaldt spørsmål om tilbakeføring av en 13 år gammel gutt til mor. Gutten hadde bodd i fosterhjemmet i fire år. Bakgrunnen for plasseringen var vold i hjemmet, samt at hjemmet var preget av kaos og uhygieniske forhold. Mor hadde over lengere tid mottatt frivillige hjelpetiltak fra barneverntjenesten før omsorgsovertakelsen. Det ble oppnevnt talsperson for gutten. Gutten sa til talspersonen at han helst ville bo med mor, men at han trives i fosterhjemmet. Gutten ble beskrevet til å ha omfattende omsorgsbehov, og emosjonelle utfordringer. Beskrivelser av barnets atferd og utvikling blir sett på som tegn på at han trives i fosterhjemmet, og har det bra der. Fylkesnemnda vurderte at mor ikke hadde tilstrekkelige omsorgsevner, at gutten var så tilknyttet som det var mulig i fosterhjemmet, og at det etter en helhetlig vurdering var til barnets beste å forbli i fosterhjemmet.

Vedtak 9

FNV-2019-99-OSL

Saken ble behandlet av fylkesnemnda for barnevern og sosiale saker Oslo og Akershus, i april 2019. Saken gjaldt fars krav om tilbakeføring. Gutten var part i sak, men møtte ikke til forhandlingsmøte. Egen advokat. Gutten hadde vært under barneverntjenestens omsorg siden 2016, på grunn av vold i hjemmet, fars manglende mentaliseringsevner og innsikt, samt barnets uttrykte mening. Far hadde i stor grad overlatt omsorgen for gutten til andre mens han bodde hjemme. Fylkesnemnda la vekt på guttens psykiske helse og utvikling, samt guttens klart uttrykte mening om at han ikke ville ha kontakt med far. Gutten hadde siden 2015 fastholdt at han ikke ønsker kontakt med far.

Guttens advokat: Tilbakeføring er ikke til guttens beste. Gutten har over lang tid vært klar på at han ikke vil hjem, eller treffe far. A har spesielle omsorgsbehov. Tilbakeføringen har skapt bekymring og utrygghet. A er 15 år og må lyttes til.

Fylkesnemnda vektlegger i stor grad A mening om at han ikke vil treffe far, og sier det ville innebære tvang. «Det må i denne sammenheng legges stor vekt på As klart uttrykte mening,

også med hensynet til hans psykiske helse og utvikling.» Tilbakeføringskravet ble derfor avvist.

Vedtak 10

FNV-2019-61-TRL

Saken ble behandlet i fylkesnemnda for barnevern og sosiale saker Trøndelag, 2019. Saken omhandlet krav om tilbakeføring av jente 9 år (A), og jente 2 år (B). A var blitt plassert i fosterhjem ved 6 års alder grunnet mors manglende omsorgsevner. B ble plassert i et annet fosterhjem rett etter fødsel. På bakgrunn av As uttalelser var det grunn til å tro at A hadde blitt utsatt for vold av stefar da hun bodde hjemme. «På spørsmål om hvordan hun har det sammen med stefar svarer hun: «Ikke så bra. Har har sparka og slått mæ og låst mæ inne på rommet». A sa videre til talsperson at hun hadde det bra i fosterhjemmet, og at hun ønsket å fortsette å bo i fosterhjemmet. Fylkesnemnda la vekt på at mor ikke hadde tilstrekkelige omsorgsevner, at hun ikke maktet å skjerme barnet fra stefar, at barnet hadde sin tilknytning i fosterhjemmet, samt barnets uttrykte ønske om å bli i fosterhjemmet. Hun ble derfor ikke tilbakeført.

Vedtak 11

FNV-2019-89-OSL

Saken ble behandlet av fylkesnemnda for barnevern og sosiale saker Oslo og Akershus, 2019. Saken gjaldt fars krav om tilbakeføring av to barn på 7 og 11 år. Barna hadde bodd i beredskapshjem i halvannet år, og i fosterhjem i drøye to år. Far hadde en forhistorie med psykiatri og sinneproblematikk, og hadde et konfliktfylt forhold til barnas mor. Barna uttalte til sin talsperson at de ønsket å bo i fosterhjemmet. Fylkesnemnda vurderte at det ikke var overveiende sannsynlig at far kunne gi barna forsvarlig omsorg. Videre vurderte fylkesnemnda at barna hadde fått en slik tilknytning til fosterhjemmet at de ville få alvorlige problemer ved flytting, samt *«at i tillegg til det som framgår ovenfor vises det til at begge barna gir klart uttrykk for at de ønsker å bli boende i fosterhjemmet, både til talspersonen og ved de sterke reaksjonene da barneverntjenesten informerte dem om fars tilbakeføringskrav»*. Barna ble derfor ikke tilbakeført.

Vedtak 12

FNV-2019-63-OST

Saken ble behandlet av fylkesnemnda for barnevern og sosiale saker Østfold, 2019. Saken omhandlet en mors krav om tilbakeføring av en 8 år gammel jente. Jenta hadde vært plassert i

fosterhjem i to år. Bakgrunnen for plasseringen var at mor ikke klarte å ivareta barnets behov for omsorg, vedr. daglig hygiene som vask og tannpuss, klær, og mat. Hun klarte ikke å organisere hverdagen, og sette grenser for barnets atferd. Det var meldt bekymring fra barnehage, tannlege og helsestasjon. Barnet fikk informasjon om talsperson, og ønsket å benytte seg av dette. Det ble vurdert at barnet ikke skulle tilbakeføres pga. tilknytning i fosterhjemmet, samt at mor ikke hadde tilstrekkelige omsorgsevner for å kunne ivareta barnets behov for omsorg. Fylkesnemnda la vekt på barnets uttalelser om at hun vil bo i fosterhjemmet, og påpekte at hun har vært tydelig på sine synspunkt over tid. I fylkesnemndas vurdering står det *«...Det kan legges til grunn at en avgjørelse om ikke å ta mors krav om tilbakeføring til følge, er i tråd med barnets mening i denne saken, jf. bvl § 6-3.»* Nemnda mente videre at en slik løsning er til barnets beste, jf. bvl § 1-4.

Vedtak 13

FNV-2019-83-AGD

Saken ble behandlet at fylkesnemnda for barnevern og sosiale saker Agder, 2019. Saken gjaldt mors krav om tilbakeføring av en jente på 16 år. Jenta hadde bodd i fosterhjem siden hun var 7-8 år gammel. Årsaken til plasseringen var rusproblematikk hos mor. Mor hadde nå fått orden på livet sitt, og hadde omsorgen for jentas to yngre halvsøsken, hadde samboer og var i full jobb. Jenta hadde utfordringer i fosterhjemmet, og situasjonen ble sett på som fastlåst. Jenta er part i egen sak, og uttaler i nemnda at hun føler seg utenfor i fosterhjemmet. Hun har et konfliktfylt forhold til fostersøsken. Beskriver fostermor som lite varm. Spiser alle måltider på rommet. Hun ønsket derfor en tilbakeføring. Fylkesnemnda vurderte at det ikke var overveiende sannsynlig at mor ville kunne gi forsvarlig omsorg for A, men anså forholdene i fosterhjemmet som så fastlåst at det etter en helhetlig vurdering blir vedtatt en tilbakeføring, ut i fra hensynet til barnets beste. FN mener at mors omsorgsevner ligger i grenseland, og at bvtj. må følge tett opp ved tilbakeføring. A har særskilte behov knyttet til omsorgssituasjonen da hun bodde hos mor. Vedr. As synspunkter: *«A har over tider vist en ambivalent holdning til en tilbakeføring. Over tid sitter nemnda igjen med det inntrykket at A ønsker en tilbakeføring. Selv om A er umoden på noen områder er hun 16, 5 år gammel. Hennes syn er tillagt en god del vekt.»*

Vedlegg 2

Oversikt over sakene

Vedtaks nr.	Barn, alder	Krav fremmet av	År under omsorg	Plasseringssted	Er barnet tilbakeført
1	Muhammad, 12 år	Mor	2 ½ år	Fosterhjem	Nei
2	Lucas, 6 år	Mor	4 år	Fosterhjem	Nei
3	Leah, 10 år	Mor	2 år	Institusjon	Nei
4	Lars, 7 år, Petter, 12 år	Mor og far	3 år	Fosterhjem	Nei
5	Muad, 10 år	Mor	2 år	Fosterhjem	Nei
6	Emma, 10 år	Mor	8-9 år	Fosterhjem	Ja
7	Emil, 12 år	Far	11 år	Fosterhjem (slektsplassing)	Nei
8	Ismael, 13 år	Mor	4 år	Fosterhjem	Nei
9	Ola, 15 år	Far	2 år	Fosterhjem	Nei
10	Ada, 9 år	Mor	3 år	Fosterhjem	Nei
11	Håkon, 11 år, Ella, 7 år	Far	2 år	Fosterhjem	Nei
12	Sara, 8 år	Mor	2 år	Fosterhjem	Nei
13	Ingrid, 16 år	Mor	7 år	Fosterhjem (mors nettverk)	Ja

Vedlegg 3

Hovedtrekkene i sakene

Sak nr.	1	2	3	4	4	5	6	7	8	9	10	11	11	12	13
Bakgrunnsinfo															
Barn	Muhammad	Lucas	Leah	Lars	Petter	Muad	Emma	Emil	Ismael	Ola	Ada	Ella	Håkon	Sara	Ingrid
Alder	12	6	10	7	12	10	10	12	13	15	9	7	11	8	16 1/2
Hvem krever tilbakeføring	mor	mor	mor	mor og far	mor og far	mor	mor	far	mor	far	mor	far	far	mor	mor
År under omsorg	2 1/2	4	2	3	3	3	8-9 år	11	4	2	3	2	2	2	7
Plasseringssted	fosterhjem	fosterhjem	institusjon	fosterhjem (sperrert adr)	fosterhjem (sperrert adr)	fosterhjem	fosterhjem	fosterhjem (slekt)	fosterhjem	fosterhjem	fosterhjem	fosterhjem	fosterhjem	fosterhjem	fosterhjem (mors nettverk)
Årsak til omsorgsovertakelse	mors psykiske helse, ustabil livssituasjon	mors fysiske og psykiske helse	mors psykiske helse. Turbulent forhold til barnets far. Far dømt for seksuelle overgrep. Jenta omfattende omsorgsbehov	mistanker om vold mot barna, mangler i emosjonell omsorg. Mor psykisk ustabil, manglende mentaliseringsevner. Far voldelig.	mistanker om vold mot barna, mangler i emosjonell omsorg. Mor psykisk ustabil, manglende mentaliseringsevner. Far voldelig.	vesentlige mangler i den daglige omsorgen. Skejvutvikling hos barnet. Kunne ikke ivareta barnes behov. Manglende	mor emosjonelt ustabil, umoden, rusproblemer	foreldrenes rus og helseproblemer	vold i hjemmet, kaotiske og uhygieniske forhold i hjemmet. Mor hadde mottatt hjelpetiltak over lengere tid	vold i hjemmet, fars manglende mentaliserings evner og innsikt. Gutten sa at han ikke ville bo der	mors manglende omsorgsevner. Manglende omsorgsevner. Mors manglende omsorgsevner. Dysfunksjonelt samliv.	barna var vitne til at mor utøvde vold mot far. Både far og mor hadde psykiske vansker. Dysfunksjonelt samliv.	barna var vitne til at mor utøvde vold mot far. Både far og mor hadde psykiske vansker. Dysfunksjonelt samliv.	mors manglende omsorgsevner. Mangel på struktur og trygghet. Klarte ikke organisere hverdagen. Problemer med stell. Barnet hadde mye tannråte	mors rusproblemer og fungering
Tilbakeført	nei	nei	nei	nei	nei	nei	ja	nei	nei	nei	nei	nei	nei	nei	ja
Barnets medvirkning															
Hørt via	Sakkyndig (1 g.)	ikke hørt, ikke begrunnet	talsperson (1 g.)	ville ikke ha talsperson. Snakket med bvtj og fostermor	ville ikke ha talsperson. Snakket med bvtj og fostermor	barneverntjenesten, etter eget ønske	sakkyndig, 3 samtaler	talsperson	talsperson	part i egen sak. Egen advokat	talsperson	talsperson	talsperson	talsperson	part i egen sak. Egen advokat
Avlevert rapport? Vitnet i retten?	skrevet rapport.		skrevet rapport. Vitnet for nemnda	barneverntjenesten skrev rapport, vitnet i retten	barneverntjenesten skrev rapport, vitnet i retten	rapport fra bvtj. Vitnet i retten.	skrevet rapport	skrevet rapport. Har vitnet	skrevet rapport	møtte ikke selv i retten	skrevet rapport. Vitnet i retten	skrevet rapport, vitnet i retten	skrevet rapport, vitnet i retten	skrevet rapport, og vitnet i retten	uttalte seg selv i nemnda
Barnets synspunkt	Vil hjem, men kommer an på mors tilstand		"er greit å bo her"	ønsker å bo i fosterhjemmet	ønsker å bo i fosterhjemmet	til bvtj: vil bo både hjemme og fosterhjem. Til HABU: bør kanskje bo i fosterhjem til han blir større	rapport på ca 3 s. Er usikker på hva hun vil, skifter mening. Føler tilhørighet begge steder. Siste samtale: nesten sikker på at hun vil bo i fosterhjemmet	ønsker å flytte til far.	sier at han helst vil bo hos mor, men at han trives i fosterhjemmet	vil ikke flytte hjem	Vil bo i fosterhjemmet	"gir klart uttrykk for at de ønsker å bli boende i fosterhjemmet"	"gir klart uttrykk for at de ønsker å bli boende i fosterhjemmet"	Vil bo i fosterhjemmet	ønsker å flytte hjem til mor
Synspunkt om samvær	sier at samvær er passelig med mor	ikke reaksjon på samvær, blir sett på som tegn på at samværene fungerer greit	synes samvær med mor er fint. Sa i tingretten at hun ønsket mer samvær. "to, tre, el ni timer". Vil snakke med far på tlf	har sagt til BUP, fostermor og bvtj at de ikke ønsker samvær med foreldrene.	Har sagt til BUP, fostermor og bvtj at de ikke ønsker samvær med foreldrene.	ønsker mer samvær. Ønsker å ringe en gang pr. Mnd. Tilsyn under samvær er trygt. Urettferdig at søster bor	ønsker mer samvær, med overnatting og ferier	ønsker overnattingssamvær annenhver helg, samt noen ganger pr. uke	framkommer ikke	ønsker ikke kontakt overhode	vil møte mor en gang i uka, hele dagen. Uten tilsyn.	ønsker å treffe foreldrene en gang i året.	ønsker å treffe foreldrene like ofte som i dag	ønsker mer samvær med mor	"fastsettes etter fylkesnemndas skjønn"
Beskrivelser av barnet															

Barnets ressurser	pos. Utv. I fosterhjemmet. Gode evner, flott, kvikk	godt språk (jf bgh). Pos utv. i fosterhjemmet - normale evner. Mange ressurser	framkommer ikke	lett å like	vennlig, lett å like,	bra fungering på skolen, følger klassen i alle fag, med litt varierende resultater	god fungering, populær jente, aktiv, fritidsaktiviteter, venner	aldersadekvat fungering	kognitivt normale evner. God utvikling, fått venner	sjarmerende, har humor, gode skussmål fra skolen, har fått venner	intelligent jente. Har venner. Fungerer bra på skolen. God kognitiv fungering	faglig sterk, utadvendt, flink til å lese og skrive. Viser følelser. kreativ og kunstnerisk	skolefaglig flink, flink i fotball, gode sosiale evner. Moden, reflektert	god sosial kompetanse, lett å like, omsorgsfull, gode kommunikasjons evner	har tilpasset seg ny skole - fungerer bra der.
Barnets utfordringer	emosjonsregulering, sosiale utf. Utrygg. Særlige omsorgsbehov	strever sosialt, utrygg, overdreven selvstendig, utfordringer med emosjonsregulering	sinne, utageringer, angst, umoden, utryg. Sosiale, kognitive og skolemessige utfordringer	bekymring ifht psykologisk fungering. Kontrollbehov, uro, konsentrasjons vansker, sosial	sart, forsiktig, umoden, lite aldersadekvat, tett oppfølging, særlige omsorgsbehov	oppfølging på skolen, behov for struktur, forutsigbarhet og at man er i forkant. Store omsorgsbehov	bror har flyttet hjem til mor - jenta tar det tungt å bli skilt fra sin bror.	ikke nevnt	omfattende omsorgsbehov, særlig knyttet til emosjonell og sosial utv. klumpfot	emosjonelle utfordringer. Symptomer på PTSD, angst, depresjon, kognitive vansker	med leggesituasjon; voldsomme atferdsuttrykk. Stor behov for å trygghet og stabilitet.	behov for bekreftelse og forutsigbarhet	behov for bekreftelse og forutsigbarhet	problemer med emosjonsregulering, frustrasjon, sinne, krever mye oppfølging på skolen,	har tidligere hatt utfordringer med å følge opp skolen.
Barnets atferd og reaksjoner	sterke reaksjoner før og etter samvær	Ikke reaksjoner på samvær	voldsomme utageringer, seksualisert atferd. Reagerer dårlig på uforutsigbarhet	sterke reaksjoner på samvær, frykt,	sterke reaksjoner på samvær. Uttrykker frykt.	atferd tyder på at han har vært utsatt for traumer jf sakkyndig vurdering. Uro etter samvær	i følge fosterhjemmet var det reaksjoner etter samvær, tisset på seg. Reaksjoner på at bror flyttet.	ikke nevnt	fall i utviklingen etter han fikk vite om tilbakeføringskrav et. Reaksjoner etter samvær: "tverr, vrang, har det ugreit".	er utrygg, tilbake trekking . Kroppslig uro når far blir nevnt.	overkant tilpasningsdyktig. Ukritisk til fremmede. Har hatt reaksjoner på samvær der stefar har vært med (redd, urolig)	barna gråt da de fikk vite om tilbakeføringskravet. Har mareritt om blod, og sterke reaksjoner på oppkast	barna gråt da de fikk vite om tilbakeføringskravet. Uttrykker redsel for å dra hjem. Mye hodepine (med oppkast)	tester, grenser, grubler, nærtagende. Behov for mye voksenstøtte i hverdagen. Preget av tidligere omsorgssit. på mange områder.	konflikt med fosterhjemmet
Barnets sårbarhet	tidligere omsorgssvikt, overgrep og vold	har opplevd mange brudd. Krever sensitive omsorgspersoner	trumatisert, symptomer på omfattende omsorgssvikt og gjentatte relasjonstraumer	omfattende traumer. Sårbar pga tidligere opplevelser	omfattende traumer. Sårbar pga tidligere opplevelser	sakkyndig: tester viser lav kognitiv fungering, tidligere traumer	lojalitetskonflikt	ustabil omsorgssituasjon første 1 1/2 årene. Overlatt til andre. Mor død.	sårbarhet som følge av tidligere omsorgssvikt og traumatiske hendelser	mange sårbarheter som følge av omsorgssvikte n. Særskilte omsorgsbehov	sårbar pga tidligere omsorgssituasjon	utsatt for omsorgssvikt og traumatiske hendelser	utsatt for omsorgssvikt og traumatiske hendelser	tidligere omsorgssvikt	
Diagnoser			aktivitet og oppmerksomhet, tap av nære følelsesmessige relasjoner, og alvorlig svekket funksjon på flere områder.	PTSD pga omsorgssvikten, enkoprese, enurese, kjenner ikke følelsen av sult, tørste	tentativ PTSD, tilpasningsforstyrrelser, reaktiv tilknytningsforstyrrelse	ADHD	skal utredes for dysleksi, skrivevansker	klumpfot							
Fosterhjem/institusjon															
Fosterhjem/institusjon	ingen beskrivelse av fosterhjemmet	Bodde lenge i beredskaps hjem før flytting til fh. trives i fosterhjemmet. Er integrert	institusjonen opplever henne som et meget krevende barn. "sliter" ut personalet	lite beskrivelser. Fin utvikling i fosterhjemmet	lite beskrivelser, fin utvikling i fosterhjemmet	integrert i fosterhjemmet. Fin utvikling. Følger fritidsaktiviteter. Fosterfar er mors onkel. Mor mener fosterfar har	bio. bror flyttet ut av fosterhjem (til mor) pga konflikter. fostermor i konflikt med mor, bvtj, en sakkyndig	fars foreldre. Fn er usikker på om omsorgen er optimal ifosterhjemmet. Bør være tilsyn	fostermor er glad i gutten, gjort flere positive observasjoner av samspill	braker fosterfar mye som støtte "er med overalt"	har funnet seg godt til rette.	fosterfar var As kontaktlærer, fostermor jobbet i bhg til B. Barna har funnet seg godt til rette i fosterhjemmet og miljøet rundt	fosterfar var As kontaktlærer, fostermor jobbet i bhg til B. Barna har funnet seg godt til rette i fosterhjemmet og miljøet rundt	har funnet seg godt til rette i fosterhjemmet	jenta føler at hun ikke er en del av fosterhjemmet mer. Har vært mye konflikter. er for det meste på rommet
Biologisk familie															
Bekrivelse av foreldrene	Stilles spørsmål om psykisk helse (mor ønsker ikke hjelp), mottar sosialhjelp, liten bolig med sopp. Mange utfordringer. Tar ikke barnets perspektiv.	mor har mange ressurser. Psykisk og somatisk helse gjør henne sårbar. Usikker om hun vil håndtere tilbakeføring. Risiko for barnet	positiv utvikling. Tatt kurs. Har omsorg for barnet. Samarbeidsvillig. Mangler forståelse, lite veiledningsbar	mor utredet av sakkyndig. Stilles spørsmål til psykisk og kognitiv fungering. Far i fengsel.	mor utredet av sakkyndig. Stilles spørsmål til psykisk og kognitiv fungering. Far i fengsel.	mor har angst, kan ikke ivareta guttens behov	mor gjennomført vellykket rusbehandling, tar utdanning, stabil livssituasjon	vellykket rehabilitering. Ressurs for gutten.	mor har flere utfordringer. Kaos og lite struktur. Lite aktivt liv. Har ikke innsikt i guttens behov.	far har ikke endret seg siden omsorgsovertakelsen.	har hatt en positiv utvikling, men har fortsatt problemer med voksenfungering	far er lærer. Bor i egen leilighet. Har tatt tak i sine utfordringer med sinne og psykiske helse.	far er lærer. Bor i egen leilighet. Har tatt tak i sine utfordringer med sinne og psykiske helse.	positiv utvikling. Har opprettet omsorgsevner for As lillesøster, og fått mer orden på livet.	mor har fått orden på livet. Har samboer og omsorg for to andre barn

Utvidet nettverk bio. Fam.	ikke nevnt	mor har begrenset kontakt med familie, men har venner	ikke nevnt	ikke nevnt	ikke nevnt	ikke nevnt	mor har ny samboer. Er nabo med svigerforeldrene	far har ny samboer, bor i nærheten av fosterforeldrene	mor har lite nettverk. Har en far, og en kollega som vil hjelpe	ikke nevnt	viser til venner og svigermor	svært lite nettverk	svært lite nettverk	ikke nevnt	ikke nevnt
Fylkesnemndas vurderinger og argumentasjon															
Tilknytning	"har landet i fosterhjemmet"	Fn: gutten har sin tilknytning i fosterhjemmet. Utrygg tilknytning til mor vil medføre problemer ved tilbakeføring	desorganisert/utrygg tilknytning til mor. Tilknytningskriteriet vurderes ikke av nemnda	ikke tatt stilling til, ettersom tilbakeføring uansett ikke er aktuelt etter § 4-21, første pkt	ikke tatt stilling til, ettersom tilbakeføring uansett ikke er aktuelt etter § 4-21, første pkt	anser foreldrene som mamma og pappa, men har fått tilknytning til miljø og fosterhjem.	har tilknytning til fosterhjemmet, men tilknytning ikke til hinder for tilbakeføring. "Biologiske prinsipp"	tilknytning til fosterhjemmet. Ikke tilknytning til far	opplevelser vil gutten streve med tilknytningen, men at han er så tilknyttet som er det mulig å bli til fosterhjemmet	gutten har ikke tilknytning til far - ble overlatt til andre. Heller ikke tilknytning i fosterhjemmet	utrygg tilknytning til stefar. Har fått en trygg tilknytning til fosterhjemmet, og miljøet forøvrig	tilknytning til fosterhjemmet er et hinder for tilbakeføring. Tilknytning til fosterhjemmets øvrige familie og nærmiljø	tilknytning til fosterhjemmet er et hinder for tilbakeføring. Tilknytning til fosterhjemmets øvrige familie og nærmiljø	jenta har jobbet aktivt med å knytte seg til fosterhjemmet, familien rundt og miljøet rundt.	har isolert seg fra fosterfamilien
F.n vurdering av foreldrenes omsorgsevner	liten innsikt i guttens behov. Kan ikke gi gutten forsvalig omsorg	mor har hatt en pos utv. Men er sårbar for belastninger. Utgjør en risiko	kan ikke ivareta jentas omfattende omsorgsbehov.	bekymring og mors psykiske helse, grenseoverskridende atferd, manglende innsikt, kognitive evner usikker. Ingen utvikling. Far voldelig, og soner dom, dermed ikke vurdert som omsorgsperson	bekymring og mors psykiske helse, grenseoverskridende atferd, manglende innsikt, kognitive evner usikker. Far voldelig, og soner dom, dermed ikke vurdert som omsorgsperson	bekymring og mors psykiske helse, grenseoverskridende atferd, manglende innsikt, kognitive evner usikker. Far voldelig, og soner dom, dermed ikke vurdert som omsorgsperson	mor har utviklet omsorgskompetanse. Omsorg for to andre barn, ikke oppfølging fra bvtj. Stabil livssituasjon.	far har hatt en god utvikling, og en stabil livssituasjon. Ferskt samboerforhold - er en sårbarhet ifht. om de vil takle omsorgsrollen. De har ikke etablert seg i arbeidslivet	mor har omsorg for barnet, men har ikke innsikt i barnets behov. Hjelpetiltak vil ikke hjelpe	far evner ikke å møte guttens behov. Har ikke forståelse eller innsikt. Guttens perspektiv. Skjøpper ikke hva han har gjort galt	mor har fortsatt utførelse med voksefungering. Mor erkjenner ikke barnets behov og sinnproblematikk. En tilbakeføring kan trigge fars sårbarhet - risiko for tilbakefall.	far har hatt en positiv utvikling, men har fortsatt en sårbarhet når det gjelder psykisk helse og sinnproblematikk. En tilbakeføring kan trigge fars sårbarhet - risiko for tilbakefall.	far har hatt en positiv utvikling, men har fortsatt en sårbarhet når det gjelder psykisk helse og sinnproblematikk. En tilbakeføring kan trigge fars sårbarhet - risiko for tilbakefall.	mor har hatt en god utvikling, og kan ha omsorg for As lillesøster, men vil ikke klare å ivareta A sine behov.	mors omsorgsevner ligger i grenseland, men fn "nemnda tror at mor og mors omsorgsbasis vil klare det". Velger å fokusere på mors styrker
F.n argumentasjon	Guttens uttalelser og reaksjoner tilsier at han ikke bør hjem		Barnet er umodent, forstår ikke konsekvensene. Skifter mening.	finner det sannsynlig at barna har blitt utsatt for vold i hjemmet. Far er i fengsel, mor kan ikke ivareta barna pga psykiske helse og fungering. Vektlegger barnas ønsker. Barnets beste - ønsker å bo i fosterhjemmet	helhetlig vurdering. Gutt med store omsorgsbehov, som foreldrene ikke kan ivareta. Trygg tilknytning til miljøet. Tilbakefitting vil utgjøre en risiko for utviklingen. Fin utvikling i fosterhjemmet	helhetlig vurdering. Gutt har behov for å bo med bio. Bror (sterk tilknytning). Vil foreldrene ikke ta skade på sikt. Sterk lojalitetskonflikt - må fritas for denne. Fosterhjemmet dårlig på samarbeid med bio. Fam. Helhetlig vurdering.	primære tilknytningspersoner. Fungerer bra der. Gutt er i en lojalitetskonflikt. Barnets synspunkt burde bli undersøkt nærmere, men vedtar saken nå for at gutten skal slippe. Lojalitetskonflikt. Muig tilbakeføring i fremtiden, helhetlig vurdering.	gutten har omfattende omsorgsbehov, ivareta disse. Har ikke tillit til bvtj, vanskelig. Kan ikke nyttegjøre hjelpetiltak. Kaos i livet. Har det bra i fosterhjemmet. Samlet vurdering - best i fosterhjem. God utvikling der	omsorgsevner ut i fra guttens behov. Hjelpetiltak vil ikke hjelpe. Vektlegger guttens mening. "Kontakt mellom far og A ville forutsette tvang.". Barnets beste. fare for retraumatisering, derfor ingen kontakt	manglende emosjonell omsorgsevne, skjerner ikke egne hjelpebehov. Tilknytning i fosterhjemmet - flytting kan føre til alvorlige problemer	pga omsorgssvikten de har blitt utsatt for. Tilbakeføring medfører risiko for funksjonsfall hos far. Konfliktfylt forhold til mor. Far lite sensitiv for barnas behov. Tilknytning i fosterhjemmet. Barnets beste. Barnet ønsker å bli i	pga omsorgssvikten de har blitt utsatt for. Tilbakeføring medfører risiko for funksjonsfall hos far. Konfliktfylt forhold til mor. Far lite sensitiv for barnas behov. Tilknytning i fosterhjemmet. Barnets beste. Barnet ønsker å bli i	A er et sårbart barn med særskilte omsorgsbehov. Mor har hatt en fin utvikling, men vil ikke være i stand til å ivareta barnets særskilte omsorgsbehov. Tilknytning til fosterhjemmet er et hinder for tilbakeføring. Barnet ønsker ikke å flytte hjem. barnets beste	situasjonen i fosterhjemmet er fastlåst. Tilbakeføring er til barnets beste. tror at mor vil klare å ivareta omsorgen.	

F.n syn på barnets synspkt.	Hans ambivalens viser at det ikke er til hans beste å flytte hjem	"Barnets synspunkt er viktig", men er ikke hørt	barns medvirkning er viktig, men barn forstår ikke alltid konsekvensene. Vansker med å skille mellom egne behov og foreldrenes. Barnet skifter mening	barna har i lang tid gitt uttrykk for (tilleggsoppl.)	barna har i lang tid gitt uttrykk for (tilleggsoppl.)	barnets mening er viktig, men må veies opp i forhold til den helhetlige situasjonen	barnet skifter mening hyppig - befinner seg i en lojalitetskonflikt. Er belastende for jenta.	antar at gutten er oppriktig, men er usikker på fastheten og styrken av ønsket. Han har også sagt at han vil bo i fosterhjemmet. Mye tyder på lojalitetskonflikt. Forstår ikke	barnets mening er viktig - men er likevel best for ham i bo i fosterhjem. Han forstår ikke konsekvensene av en flytting.	barnets synspunkt er viktig "Det må i denne sammenheng legges stor vekt på As klart uttrykte mening..."	viser til § 6-3. vektlegger barnets synspunkt - barnets beste å bo i fosterhjemmet	Fn vektlegger barnas uttrykte ønske om å bli i fosterhjemmet. Men er generelt lite fokus på barnets rett til medvirkning	Fn vektlegger barnas uttrykte ønske om å bli i fosterhjemmet. Men er generelt lite fokus på barnets rett til medvirkning	"det kan legges til grunn at en avgjørelse om å ikke ta mors krav om tilbakeføring til følge, er i tråd med barnets menning..."	"Selv om A er umoden på noen områder er hun 16, 5 år gammel. Hennes syn er tillagt en god del vekt."
Samvær	samvær reduseres fra 5 til 4 ganger i året pga guttens sterke reaksjoner	opprettholdes med 6 g i året, a 2 t. pga langtidsplassering, kjennskap bio. Opphav	to timer, fire ganger i året. samvær utvides ikke, begrunnes ut i fra jentas behov for foutsigbarhet. Far gis ikke telefonkontakt.	tidl 3 g i året med mor, 4 g i året med far. ble vedtatt ingen samvær	tidl 3 g i året med mor, 4 g i året med far. ble vedtatt ingen samvær	g i året med foreldrene. Familiesamvær 6 ganger i året. Nå: familiesamvær har ikke fungert, og avvikles derfor. Foreldrene får 5 samvær i året.	jenta ønsket økt samvær- ikke aktuelt pga tilbakeføring.	samvær økes. Overnatting fre-søn, hver tredje helg, samt ferier. Åpen for utvidelser av bvtj.	barnets synspunkt er ikke nevnt. Det legges vekt på tilsynspersonens uttalelser om at samværene er dårlig. Barnet er i en lojalitetskonflikt. Samvær 6 ganger i året.	må legges svært stor vekt på As mening. Han vil ikke treffe far, og ville forutsette tvang. Fare for retraumatisering	langvarig plassering - 6 ganger i året, å tre timer. Jenta har reaksjoner før samvær, urolig. Helhetlig vurdering. Stefar bør ikke være tilstede. Tilsyn er nødvendig som beskyttelse	viser til barnas synspunkt, men framkommer ikke hvordan de blir vektlagt. Vektlegger at det er langvarig plassering, samt reaksjoner på samvær. Samvær reduseres.	viser til barnas synspunkt, men framkommer ikke hvordan de blir vektlagt. Vektlegger at det er langvarig plassering, samt reaksjoner på samvær. Samvær reduseres.	utvider samvær i tråd med As ønsker, men at en økning fra 5 til 6 g i året er tilstrekkelig, jf barnets beste. bør få lov til å ringe mor når hun vil.	ikke aktuelt
Vedtak i samsvar med barnets ønske	nei vedr flytting (men gutten framstår som ambivalent), ja vedr samvær.		barnets synspkt fremstår som noe uklart i vedtaket, men delvis i samsvar "Greit å bo her"	ja	ja	"i en viss grad tatt hensyn til, ..." liten økning i samvær. Ønske om tlf kontakt vedtas. Ambivalent	jenta er ambivalent: vil både hjem og bo i fosterhjem. Dels i samsvar	ikke i fht barnets ønske om hjemflytting. Fn mener gutten er skiftende i sin mening. Øker samvær ut i fra guttens ønsker	nei	ja	ja, i forhold til bosted. Nei i forhold til samvær	ja, i forhold til bosted. Nei i forhold til samvær	ja, i forhold til bosted. Nei i forhold til samvær	ja, i forhold til bosted, og samvær	ja
Grad av medvirkning	Barnet konsulteres, og hans mening er vurdert, men ikke vektlagt	ingen grad av medvirkning	Barnet konsulteres, men i liten grad vurdert og vektlagt	Barnet konsulteres, men i liten grad vurdert og vektlagt	Barnet konsulteres, men i liten grad vurdert og vektlagt	Barnet konsulteres, og hans mening er vurdert, men ikke vektlagt	Barnet konsulteres, og hennes mening er vurdert. Ikke vektlagt grunnet lojalitetskonflikt	konsulteres, og hans meninger er vurdert. Tillegges ikke vekt p.g.a umodenhet/lojali	Barnet konsulteres, og hans mening er vurdert, men ikke vektlagt	Part i saken. Barnets mening er tillagt beydelig vekt.	Barnet konsulteres. Hennes mening er vurdert og vektlagt.	Barnet er konsultert, men i liten grad vurdert og vektlagt.	Barnet er konsultert, men i liten grad vurdert og vektlagt.	Barnet konsulteres, og er vurdert og vektlagt	Part i saken. Barnets mening er tillagt beydelig vekt.

Vedlegg 4

Barnets synspunkt, fylkesnemndas vurdering og vektlegging

Barn:	Synspunkt:	Barnet framstår som:	F.n. syn på barnets synspkt.:	F.n. har vektlagt:	Foreldrenes omsorgsevner og barnets tilknytning?	Er barnet tilbakeført?	Barnets synspunkt tillagt vekt?
1. Muhammad, (12)	Vil helst hjem, men kommer an på mors tilstand	Ambivalent	Framstår som ambivalent	Barnets beste, helhetlig vurdering	Mor har ikke tilstrekkelige omsorgsevner	Nei	Delvis
2. Lucas (6)	Ikke hørt					Nei	
3. Leah (10)	Sier det er greit på institusjon	Uklar	Umoden, skifter synspunkt	Barnets beste	Mor har ikke tilstrekkelig omsorgsevne	Nei	Nei
4. Lars (7), Petter (12)	Ønsker å bo i fosterhjemmet	Klar	Barna «har klart gitt uttrykk for»	Barnets beste, helhetlig vurdering	Foreldrene har ikke tilstrekkelig omsorgsevne	Nei	Ja
5. Muad (10)	Vil helst bo hjemme, men også i fosterhjemmet	Ambivalent	Må vurderes ut i fra de øvrige omstendigheter	Barnets beste, helhetlig vurdering	Mor har ikke tilstrekkelige omsorgsevner, tilknytning i fosterhjem	Nei	Delvis
6. Emma (10)	Veksler mellom mor og fosterhjem	Ambivalent	Er i lojalitets-Konflikt. Må fritas fra å velge	Barnets beste, helhetlig vurdering	Mor har omsorgsevner, usikker på tilknytning	Ja	Delvis
7. Emil (12)	Ønsker å flytte til far	Tidligere uttalelser viser ambivalens	Umoden, er i lojalitets-Konflikt.	Tilknytning i fosterhjem, barnets beste	Far er sårbar for belastninger, tilknytning i fosterhjemmet	Nei	Nei
8. Ismael (13)	Vil helst bo hos mor, men trives i fosterhjemmet	Ambivalent	Hans mening er viktig, men ikke til hans beste	Barnets beste, helhetlig vurdering	Mor har ikke tilstrekkelig omsorgsevner, tilknytning i fosterhjemmet	Nei	Nei
Ola (15)	Ønsker å bo i fosterhjemmet	Klar	Framstår som klar og troverdig	Vektlegger barnets mening, barnets beste	Far har ikke tilstrekkelig omsorgsevne	Nei	Ja
Ada (9)	Ønsker å bo i fosterhjemmet	Klar	Barnets mening ses i sammenheng med barnets beste	Barnets beste, foreldrenes manglede omsorgsevner	Foreldrene har ikke tilstrekkelig omsorgsevner, tilknytning i fosterhjemmet	Nei	Ja
Håkon (11), Ella (7)	Ønsker å bo i fosterhjemmet	Klar	Tilleggs-opplysninger som støtter de	Tilbakeføring vil medføre alvorlige	Foreldrene har ikke tilstrekkelig omsorgsevner.	Nei	Ja

			øvrige vurderingene	problemer, barnets beste	Tilknytning i fosterhjemmet		
Sara (8)	Ønsker å bo i fosterhjemmet	Klar	Legger til grunn av beslutningen er i samsvar med barnets ønsker	Tilknytning i fosterhjem, barnets beste	Mor har ikke tilstrekkelig omsorgsevner. Tilknytning i fosterhjemmet	Nei	Ja
Ingrid (16)	Ønsker å flytte til mor	Klar	«sitter igjen med inntrykk at A ønsker tilbakeføring»	Barnets synspunkt tillagt en god del vekt	Mor omsorgsevner er tett opp mot tilstrekkelig. Tilknytning ikke til hinder for tilbakeføring	Ja	Ja